

**Koncepce podpory státní památkové péče
na období 2013–2020
pro Plzeňský kraj**

Aktualizace Koncepce památkové péče Plzeňského kraje přijaté Zastupitelstvem
Plzeňského kraje usnesením č. 441/03 dne 23. 9. 2003

OBSAH

1. Úvod: Význam památkové péče	1
2. Formulace problematiky památkové péče v Plzeňském kraji.....	3
Charakteristika oblasti zájmu	3
Charakteristika památkového fondu Plzeňského kraje	3
Struktura památkového fondu	4
Stav památkového fondu Plzeňského kraje k 31. 12. 2012 v porovnání se stavem k 31. 12. 2003.....	4
NKP prohlášené od roku 2003	5
Památkově chráněná území prohlášená od roku 2003.....	5
Úbytek památkového fondu	5
Ohrožené kulturní památky	6
Právní předpisy v oblasti památkové péče a Krajský úřad Plzeňského kraje.....	7
3. Financování v oblasti památkové péče.....	8
Dotační programy Plzeňského kraje.....	8
Přehled čerpání finančních prostředků v oblasti památkové péče v letech 2004- 2012 na území Plzeňského kraje	9
Program „Zachování a obnova kulturních památek Plzeňského kraje“	11
Program „Obnova historického stavebního fondu v památkových rezervacích a zónách a staveb drobné architektury na území Plzeňského kraje“	12
Dotační programy Ministerstva kultury ČR.....	12
Ostatní zdroje financování	13
Další evropské dotační programy	13
Podpora publikační činnosti	13
Prezentace výsledků obnovy památkového fondu.....	14
4. Orgány památkové péče a spolupracující subjekty	14
Výkonné orgány památkové péče v České republice (ČR).....	14
Účast dalších subjektů při nakládání s památkovým fondem v Plzeňském kraji	14
Spolupráce neziskového sektoru na zachování, ochraně a popularizaci památkového fondu.....	14
Místní akční skupiny.....	15
Spolupráce v oblasti cestovního ruchu	15
Základní rozvojové dokumenty, které mají vliv na koncepci památkové péče Plzeňského kraje:	16
Program rozvoje Plzeňského kraje	16
Zásady územního rozvoje Plzeňského kraje.....	16
Koncepce rozvoje muzeí v Plzeňském kraji na léta 2012–2017.....	16
Program rozvoje cestovního ruchu v Plzeňském kraji –12/2007	16
Dokumenty města Plzně:	16
Program rozvoje kultury ve městě Plzni na léta 2009–2019	16
Integrovaný plán rozvoje města Plzně – Plzeň – EHMK 2015.....	16

Strategie společnosti Plzeň 2015+	16
5. Strategické cíle pro zachování památkového fondu v Plzeňském kraji.....	17
A. PROGRAMY	17
B. PROFINANCOVÁNÍ	18
Fondy EU (období 2014-2020)	18
Finanční mechanismy EHP/Norsko 2013-2016.....	19
C. PERSPEKTIVA	19
Plzeň – Evropské hlavní město kultury 2015	20
6. Hlavní cíle koncepce rozvoje památkové péče v Plzeňském kraji na období 2013-2020.....	21
7. Seznam příloh	23
Přílohová část.....	25
1. Architektura 20. století na území Plzeňského kraje.....	25
2. Technické památky v Plzeňském kraji.....	29
3. Archeologické památky na území Plzeňského kraje.....	32
4. Barokní sochařství a řezbářství na území Plzeňského kraje	50
5. Plzeňský kraj – počet věcí prohlášených za nemovité a za movité kulturní památky v období od 1. 1. 2004 do 31. 12. 2012 podle obecních úřadů obcí s rozšířenou působností	73
6. Seznam textové a plánové dokumentace uložené v plánové sbírce Národního památkového ústavu, generálního ředitelství, a v Národním archivu v Praze k národním kulturním památkám nalézajícím se na území Plzeňského kraje.....	75
7. Nejohroženější kulturní památky Plzeňského kraje (2013)	94
8. Čerpání z dotačních titulů Ministerstva kultury ČR.....	100
9. Podpora publikační činnosti Plzeňským krajem	105
10. Seznam občanských sdružení, nadací a obecně prospěšných společností Plzeňského kraje působících aktivně v oblasti záchrany a propagace kulturního dědictví	106
11. Přehled hlavních MAS působících na území Plzeňského kraje a akcí obnovy kulturního dědictví financovaného jejich prostřednictvím do roku 2012	111

Aktualizace Koncepce podpory státní památkové péče na období 2013–2020 pro Plzeňský kraj

*Kolektiv autorů pod odborným vedením Jana Royta a Ireny Bukačové
Odborná garance Mojmír Horyna †*

1. Úvod: Význam památkové péče

Památková péče je souborem aktivit ochraňujících památky a zajišťujících jejich další existenci. Důvodem těchto aktivit je veřejný zájem na zachování památek jako hodnotově podstatných součástí životního prostředí. Novější koncepce památkové péče nechápu památku jen jako svrchovaně hodnotnou a izolovanou skutečnost, nýbrž ji posuzují v těsném spojení s jejím okolím jako součást urbanistického celku nebo krajiny i jako skutečnost, která podstatně svéráz prostředí svého výskytu spoluvytváří – nebo u zvláště významných památek nebo jejich souborů – dominantně definuje.

Památky jsou nedílnou součástí našeho lidského bytí v tomto světě. Jsou svědectvím ducha a umu našich předků, což zvláště zavazuje, a svou přítomností také připomínkou, odkud jsme, kde žijeme a kam směřujeme. Slouží k sebeidentifikaci člověka v obci, regionu či v celé zemi, a proto je nutné zachovat jejich existenci a pečovat o ně, což je zvláště aktuální v dnešní sjednocující se Evropě. Zaniknou-li památky, ztratíme podstatnou část naší identity a ztratíme se v duchovně prázdném bezbřehém moři multikulturalismu. Je proto pro nás nezbytně nutné seznamovat ostatní národy Evropy s tím, čím jsme byli, a dobrou péčí o památky, čím jsme a budeme tak hrdou součástí Evropy kulturní.

Plzeňský kraj díky své poloze na hranici se sousedy, s kterými nás poutá tisíciletá kulturní i hospodářská výměna a v dějinách střídající se období spolupráce a protivenství, má v památkovém fondu velký potenciál. Zvláště je to aktuální v době, kdy metropole Plzeňského kraje Plzeň bude v roce 2015 Evropským městem kultury, což neodvisle souvisí s péčí o památky. K základním fenoménům památky patří dále její hodnota jako historického pramene a hodnota jako lidského díla (zejména díla uměleckého). Památka je často součástí většího celku (krajinného či urbanistického) a spoluvytváří reliéf a charakter krajiny, města či vesnice. Z existence takových celků vyplývá oprávnění vyhlášení památkových rezervací a zón. Ochrana památek jde zajisté ruku v ruce s ochranou krajiny a přírody.

V neposlední řadě mají památky v Plzeňském kraji velký potenciál pro ekonomiku, zejména pro turistický ruch, a tedy i zaměstnanost. Více sil a prostředků je třeba vynaložit na propagaci, a to i s přihlédnutím na zahraniční návštěvníky (materiály v cizích jazycích).

Ideální ochrana památek není v doporučeních a zákazech orgánů pověřených památkovou péčí, ale ve vědomí nás všech o potřebnosti památek a jejich ochraně. Koncepce památkové péče v kraji musí být založena na partnerském vztahu

majitele památky a výkonných orgánů památkové péče při vědomí důsledné ochrany památek.

Vývoj, zkušenosti a nové požadavky v oblasti památkové péče, úpravy legislativního rámce a nové evropské myšlenkové tendence v oblasti péče o kulturní dědictví obecně si vyžadují aktualizaci a doplnění stávající koncepce památkové péče, která byla prvním myšlenkově bohatým shrnutím problematiky, kterou musela řešit krajská samospráva v návaznosti na rozdělení kompetencí v péči o kulturní dědictví. V zásadě se tato fundovaná, všeobecně oceňovaná a v praxi osvědčená koncepce památkové péče může stát trvalým východiskem všech dalších vývojových stupňů reglementace procesu řízení péče o památky a kulturní dědictví s ohledem na modifikaci celospolečenských, organizačních, ekonomických a sociálních poměrů, odrážejících vývoj poznání odborných institucí a změny v technologických možnostech údržby a péče o památky.

Především je třeba neochvějně trvat na prioritách památkové péče, jejímž garantem v proměnách celospolečenského vývoje ať z hlediska politického, tak správního, ekonomického či legislativního musí hrát prvořadou roli krajská samospráva jako pevný článek struktury státu, který je nositelem celospolečenské kontinuity. Musí si vytvářet nástroje, které tuto péči umožňují v rámci celostátní legislativy, ale které hájí zájmy regionu jako evropsky cenné oblasti kulturního dědictví.

Právě toto vskutku soudobé a aktuální pojetí dokáže podchytit celou šíři funkcí, které mají památky v životě soudobé společnosti a sílu jejich hodnot. Tyto hodnoty nejsou jenom poznávací z hlediska historických věd a uměnověd, nevyčerpávají se tedy jenom „zpřítomňováním minulosti“, ale působí esteticky a emocionálně na soudobého člověka, spoluutvářejí jeho vztah k domovu a místu jeho života, formují svéráz regionu nebo lokality. Takto jsou silným apelem pro udržování a rozvíjení tradice tvořivosti a lidského umu, znějícím z minulosti, ale zaměřeným i do budoucnosti, jehož společenská hodnota (jak v dimenzích obce, tak regionu) je ničím jiným nezastupitelná.

V neposlední míře jsou památky i významnou složkou kulturního bohatství v jeho různorodosti a jedinečnosti na každém místě. Jako takové jsou i podstatnou „nabídkou“ pro turistický ruch, dokonce nejpodstatnější nabídkou pro území České republiky. Vskutku účinná, široké spektrum hodnot ochraňující památková péče 21. století, musí být koncipována jako rozsáhlá spolupráce, na níž se podílí jak orgány státní správy a samosprávy, odborné instituce, tak i obce, občanská sdružení a jednotlivci včetně vlastníků nebo správců památek. Jedině takto založená památková péče může být vskutku účinná nejenom z hlediska zachování památek, ale i z hlediska jejich pozitivního a efektivního působení v současném životě.

2. Formulace problematiky památkové péče v Plzeňském kraji

V souvislosti s celospolečenskými, organizačními, ekonomickými a sociálními změnami, vývojem poznání, změnami v technologických možnostech péče o památky a novými požadavky v oblasti památkové péče, změnami legislativního rámce a novými evropskými tendencemi v oblasti péče o kulturní dědictví obecně přistupuje Plzeňský kraj v návaznosti na Konceptci památkové péče v České republice na léta 2011 – 2016¹ ke kroku aktualizace stávající Konceptce památkové péče Plzeňského kraje z roku 2003². Ta byla prvním metodickým řešením problematiky na krajské úrovni, kdy před krajskou samosprávou v návaznosti na rozdělení kompetencí v péči o kulturní dědictví vyvstaly nové úkoly. Fundovaná a všeobecně oceňovaná, v praxi osvědčená koncepce je trvalým východiskem všech dalších vývojových stupňů reglementace procesu řízení péče o památky a kulturní dědictví.

Nově předkládaný materiál aktualizace „**Konceptce podpory státní památkové péče na období 2013-2020 pro Plzeňský kraj**“ (dále jen Konceptce) je stanovením priorit pro budoucí období do roku 2020. Z hlediska politického, správního, ekonomického či legislativního je to v první řadě krajská samospráva jako pevný článek struktury státu, která je nositelem kontinuity národní identity. Je proto povinna si vytvářet nástroje, které péči o kulturní dědictví podporují a umožňují v rámci celostátní legislativy a které také hájí zájmy plzeňského regionu jako evropsky cenné oblasti kulturního dědictví.

Charakteristika oblasti zájmu

Ochrana hmotného kulturního dědictví je veřejným zájmem. Smysl a cíle péče o kulturní dědictví jsou definovány mezinárodními úmluvami a právními předpisy České republiky (dále jen ČR).

Aktualizace koncepce se opírá o analytickou část, zaměřenou na zhodnocení stavu památkového fondu kraje a výsledků péče o něj. Pojem kulturní dědictví se v tomto materiálu vztahuje především k nemovitým kulturním památkám. Druhou je část návrhová, opírající se o výsledky analýzy, o oborové koncepční materiály Ministerstva kultury ČR a související dokumenty Plzeňského kraje.

Charakteristika památkového fondu Plzeňského kraje

Plzeňský kraj se může pyšnit bohatou architekturou od nejstarších dob až do současnosti. Podrobný vývoj architektury byl popsán v původní konceptci památkové péče z roku 2003. Pro potřeby této aktualizace byl doplněn podrobnými pracemi na téma „Architektura 20. století na území Plzeňského kraje“, „Technické památky na území Plzeňského kraje“, „Archeologické památky na území Plzeňského kraje“ a „Barokní sochařství a řezbářství na území Plzeňského kraje“, neboť tato témata byla v původní konceptci popsána jen stručně. Tyto práce tvoří přílohy č. 1 až 4 Konceptce.

¹ Dne 20. července 2011 vláda usnesením č. 562 schválila "Konceptci památkové péče v České republice na léta 2011 – 2016".

² Konceptce památkové péče Plzeňského kraje, první krajský strategický dokument na poli památkové péče, byl přijat usnesením Zastupitelstva Plzeňského kraje č. 441/03 ze dne 23. 09. 2003 jako podpora koncepce státní památkové péče v Plzeňském kraji dle § 28a zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů

Struktura památkového fondu

Stav památkového fondu Plzeňského kraje k 31. 12. 2012 v porovnání se stavem k 31. 12. 2003

	Nemovité kulturní památky	Movité kulturní památky	Národní kulturní památky (nemovité/movité)	Území s plošnou památkovou ochranou
Rok 2003	3037	3206	14/0	72
Rok 2012	3185	3350	20/2	75
Nově prohlášené	148	144	6/2	3

Typologicky nově prohlášené kulturní památky zahrnovaly např. judaika, sakrální památky, drobné památky, zemědělské dvory, měšťanské domy, technické památky a archeologické lokality. Na území jednotlivých obcí s rozšířenou působností – vyjma Plzně – je minimum nově prohlášených památek z 20. století, chybí obzvláště zájem o maloměstské objekty secesní a funkcionalistické architektury a vesnické stavby 20. století. Strukturu nově prohlášených kulturních památek bude nutné o podobné stavby bezesporu doplnit. Počty věcí prohlášených za kulturní památky v letech 2004-2012 podle jednotlivých obecních úřadů obcí s rozšířenou působností jsou uvedeny v příloze č. 5.

Soustředěním pozornosti na památkově hodnotné objekty dosud opomíjeného časového segmentu (téměř celého 20. století), a to jak ve městech, tak i na venkově, kde je ještě dnes řada nezničených hospodářských objektů a zemědělských usedlostí postavených těsně před 1. světovou válkou nebo těsně po ní (i tzv. vzorové statky), vykazujících nesporné ovlivnění secesní architekturou a kubismem (tato skutečnost není vůbec zmapována, zcela opomíjena a podceňována; proniknutí prvku kubismu do vesnického prostředí v detailech i celkovém kompozičním ztvárnění domů se projevuje na venkově ve značném zpoždění po celou dobu 30. let 20. století), lze vytvořit unikátní soubor památek s tzv. živou pamětí.

Památkové objekty vesnické architektury by neměly být omezeny prioritně či pouze na objekty z 18. a 19. století, ale využít musí být i potenciál staveb století dvacátého, dříve než tato architektura bude nenávratně poškozena či zničena.

Evidence prohlášených kulturních památek a památkově chráněných území je dle zákona o státní památkové péči vedena odbornou organizací státní památkové péče, tj. Národním památkovým ústavem (dále jen NPÚ) v Ústředním seznamu kulturních památek ČR (dále jen ÚSKP ČR). Výpis z něj je přístupný na stránkách NPÚ v aplikaci MonumNet <http://monumnet.npu.cz/monumnet.php>.

Národní kulturní památky (dále jen NKP) tvoří **nejvýznamnější součást kulturního dědictví**. Na území Plzeňského kraje je celkem 22 NKP, z toho v daném období bylo prohlášeno nařízením vlády České republiky dalších 8, a to jak movitých, tak nemovitých.

NKP prohlášené od roku 2003

a) movité / rej. č. ÚSKP ČR / rok prohlášení

Soubor gotických soch z období krásného slohu

v českých zemích (Plzeňská madona) rej. č. 302 (79495/34-2350) r. 2006

Soubor barokních oltářních obrazů Karla Škréty

a Petra Brandla (Manětín) rej. č. 304 (37001/4-1393) r. 2006

b) nemovitě / rej. č. ÚSKP ČR / rok prohlášení

Selský dvůr v Plzni-Bolevci rej. č. 329 (41925/4-3543) r. 2008

Kostel Nanebevzetí Panny Marie v Přešticích rej. č. 328 (21000/4-421) r. 2008

Zámek Červené Poříčí rej. č. 358 (17833/4-2817) r. 2010

Klášter premonstrátek v Chotěšově rej. č. 359 (32916/4-307) r. 2010

Vodní hamr Dobřív rej. č. 360 (35458/4-2443) r. 2010

Jízdárna ve Světcích rej. č. 361 (44351/4-4528) r. 2010

V příloze č. 6 Koncepce je uveden seznam textové a plánové dokumentace uložené v plánové sbírce Národního památkového ústavu, generálního ředitelství, a v Národním archivu v Praze k NKP nalézajícím se na území Plzeňského kraje

Památkově chráněná území prohlášená od roku 2003

V roce 2004 byly Ministerstvem kultury ČR prohlášeny tři nové vesnické památkové zóny (VPZ), a to VPZ Lochovice, VPZ Chanovice a VPZ Lhota pod Radčem.

Úbytek památkového fondu

Smutnou kapitolou památkové péče je úbytek památkového fondu, který však není nijak alarmující.

ORP	nemovitě	movité
Blovice	-	-
Domažlice	-	-
Horažďovice	-	-
Horšovský Týn	-	-
Klatovy	2	-
Kralovice	-	-
Nepomuk	-	-
Nýřany	1	-
Plzeň	1	-
Přeštice	1	-
Rokycany	-	-
Stod	-	-
Stříbro	-	-
Sušice	4	-
Tachov	2	-
Celkem	11	0

Uvedené informace jsou rovněž vloženy do vlastního krajského webového programu „PAMÁTKY“ vytvořeného pro výkon státní památkové péče pokrývající veškeré agendy na úrovni Krajského úřadu Plzeňského kraje (dále jen KÚ PK) a obcí s rozšířenou působností (dále jen ORP). Dále obsahuje metodiku, evidenci kulturních památek, digitální mapové podklady památkově chráněných území, archeologické mapy a fotodokumentaci památkového fondu. Evidenční část aplikace „PAMÁTKY“ je přístupná pro veřejnost na <http://www.plzensky-kraj.cz/cs/pamatky.asp>

Znepokojivá je skutečnost, že u mnoha nemovitých památek a památkově chráněných území není v katastru nemovitostí zanesený údaj o jejich památkové ochraně.

Ohrožené kulturní památky

V roce 2005 vydal NPÚ aktualizovanou formu publikace Seznam nejohroženějších a nevyužívaných nemovitých památek v České republice přístupný na <http://www.npu.cz/pro-odborniky/pamatky-a-pamatkova-pece/pamatkovy-fond/nejohrozenejsi-pamatky/>

Od roku 2005 byly některé objekty z uvedeného seznamu odstraněny, neboť došlo k jejich stabilizaci či byla zahájena obnova, jiné objekty naopak přibyly. Je uspořádán podle území jednotlivých obcí s rozšířenou působností a obsahuje kromě názvu památky též její rej. č. v ÚSKP ČR. Soupis nejohroženějších kulturních památek Plzeňského kraje je uveden v příloze č. 7 Konceptce.

Velkým a dlouhodobě přetrvávajícím problémem obnovy kulturního dědictví, a to nejen na území Plzeňského kraje, je v posledních letech zhoršování stavebně technického stavu velkých památkových celků (především rozsáhlých komplexů hospodářských dvorů, zámků) a církví aktivně nevyužívaných staveb (kostely, fary).

Ohroženými skupinami památek jsou:

- plastiky umístěné v krajině, drobná sakrální architektura
- stavby lidové architektury
- archeologické lokality
- technické památky

Příčiny zhoršování stavu památkového fondu jsou následující:

- absence základní údržby, častá změna vlastníka
- špatný odhad skutečného stavebně technického stavu objektu
- použití nevhodných technologií
- nedostatek finančních prostředků na obnovu, chybný podnikatelský záměr
- spekulativní nakládání s kulturní památkou
- trestná činnost

Právní předpisy v oblasti památkové péče a Krajský úřad Plzeňského kraje

- a) Základní právní předpisy a přímo závazné předpisy mezinárodního práva:
- zákon č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, ve znění pozdějších předpisů, a vyhláška č. 66/1988 Sb., kterou se provádí zákon České národní rady č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči
  - Úmluva o ochraně architektonického dědictví Evropy (č. 99/2000 Sb. m. s.)
  - Úmluva o ochraně archeologického dědictví Evropy (č. 73/2000 Sb. m. s.)
- b) Změny zákona č. 20/1987 Sb., o státní památkové péči, v letech 2004–2012: Ve Sbírce zákonů byly změny zákona publikovány pod následujícími čísly: 18/2004 Sb., 186/2004 Sb., 1/2005 Sb., 3/2005 Sb., 240/2005 Sb., 186/2006 Sb., 203/2006 Sb., 158/2007 Sb., 124/2008 Sb., 189/2008 Sb., 307/2008 Sb., 223/2009 Sb., 227/2009 Sb., 124/2011 Sb., 142/2012 Sb.
- c) V souvislosti se schválením nových právních předpisů v letech 2004-2012 došlo též k nárůstu agendy v rámci přenesené působnosti, který se projevil v jednotlivých letech následovně:

2006

navýšení rozsahu činnosti pro krajský úřad vzrůstem počtu NKP (prohlášení Plzeňské madony v katedrále sv. Bartoloměje v Plzni a obrazu „Křest Kristův“ od Petra Brandla v kostele sv. Jana Křtitele v Manětíně za NKP nařízením vlády 422/2005 Sb. (s účinností k 1. 1. 2006)

2007

- krajský úřad podává návrhy na změnu ochranného pásma nemovité NKP, památkové rezervace nebo památkové zóny a tento návrh předem dohodne s Ministerstvem kultury ČR (zákon č. 186/2006 Sb.)
- kraj v dohodě s Ministerstvem kultury ČR vydává nařízením kraje plány a jejich změny pro území s archeologickými nálezy v kraji nebo ve vymezené části kraje (zákon č.186/2006 Sb.)
- krajský úřad uplatňuje stanoviska k územně plánovací dokumentaci pro území, ve kterém je památková zóna nebo NKP, a pro toto území uplatňuje stanoviska k vymezení zastavěného území (zákon č.186/2006 Sb.)
- krajský úřad se stal dotčeným orgánem k zabezpečení nepředvídaných nálezů kulturně cenných předmětů, detailů stavby nebo archeologických nálezů, k nimž došlo při řízení nebo postupu podle zvláštního právního předpisu, nejde-li o nálezy učiněné při přípravě nebo provádění obnovy kulturní památky nebo při přípravě nebo provádění prací v území, na němž uplatňuje svůj zájem státní památková péče (zák. č.186/2006 Sb.)

2008

- krajský úřad může po projednání s Ministerstvem kultury ČR, orgánem územního plánování a příslušnou obcí jako dotčenými orgány vydat opatření obecné povahy o ochraně památkové rezervace nebo památkové zóny nebo jejich

částí, ve kterém se stanoví způsob zabezpečení kulturních hodnot památkové rezervace a památkové zóny z hlediska státní památkové péče a ve kterém lze určit, u jakých nemovitostí, nejsou-li kulturní památkou, ale jsou v památkové rezervaci nebo památkové zóně, nebo u jakých druhů prací na nich, včetně výsadby a kácení dřevin na veřejných prostranstvích, je vyloučena povinnost vlastníka (správce, uživatele) vyžádat si předem závazné stanovisko podle § 14 odst. 2 zákona o státní památkové péči (zák. č. 307/2008 Sb.)

- krajský úřad přijímá oznámení vlastníka NKP o ohrožení nebo poškození této památky a na jeho vyžádání vydává rozhodnutí o způsobu odstranění závady (zák. č. 307/2008 Sb.)

- krajský úřad může rozhodnout, že se nezbytná opatření pro zabezpečení NKP provedou na náklad jejího vlastníka (zák. č. 307/2008 Sb.)

- krajský úřad vydává po vyjádření odborné organizace státní památkové péče souhlas s přemístěním NKP nebo nemovité kulturní památky a uvědomuje o tom odbornou organizaci státní památkové péče (zák. č. 307/2008 Sb.)

- další navýšení rozsahu činnosti prohlášením dvou nemovitých kulturních památek v Plzeňském kraji za NKP nařízením vlády č. 170/2008 Sb. (kostel Nanebevzetí Panny Marie v Přešticích, Selský dvůr v Plzni – Bolevci)

2010

- další a podstatné navýšení rozsahu činnosti pro krajský úřad prohlášením čtyř nemovitých kulturních památek v Plzeňském kraji za národní kulturní památku nařízením vlády č. 50/2010 Sb. (Zámek Červené Poříčí, Klášter premonstrátek v Chotěšově, Vodní hamr Dobřív a Jízdárna ve Světcích)

d) Krajský úřad Plzeňského kraje a památková péče

Krajský úřad v souladu s § 28 zákona o státní památkové péči metodicky řídí výkon státní památkové péče v Plzeňském kraji a v rámci přenesené působnosti především plní úkoly orgánu státní památkové péče pro NKP, je odvolacím správním orgánem, vykonává dozor, ukládá pokuty a provádí kontroly obecních úřadů obcí s rozšířenou působností na úseku státní památkové péče.

Plzeňský kraj v rámci samostatné působnosti schvaluje koncepci podpory státní památkové péče dle § 28a zákona o státní památkové péči a především poskytuje účinnou podporu vlastníkům památkově hodnotných objektů na území Plzeňského kraje prostřednictvím dotačních programů, podporuje jejich prezentaci a pečuje o památkově chráněné objekty ve svém vlastnictví.

3. Financování v oblasti památkové péče

Dotační programy Plzeňského kraje

Plzeňský kraj (stejně jako ostatní kraje) plní nezastupitelnou roli při poskytování finančních příspěvků v oblasti památkové péče, a to jak na obnovu kulturních památek, tak i objektů, které nejsou kulturními památkami, ale jsou situovány na

územích s plošnou památkovou ochranou či na památkově hodnotné drobné stavby mimo tato území.

V rámci naplňování koncepce přijaté v r. 2003 vyhláší Plzeňský kraj od r. 2004 každoročně dva programy:

- Program „Zachování a obnova kulturních památek Plzeňského kraje“
- Program „Obnova historického stavebního fondu v památkových rezervacích a zónách a staveb drobné architektury na území Plzeňského kraje“

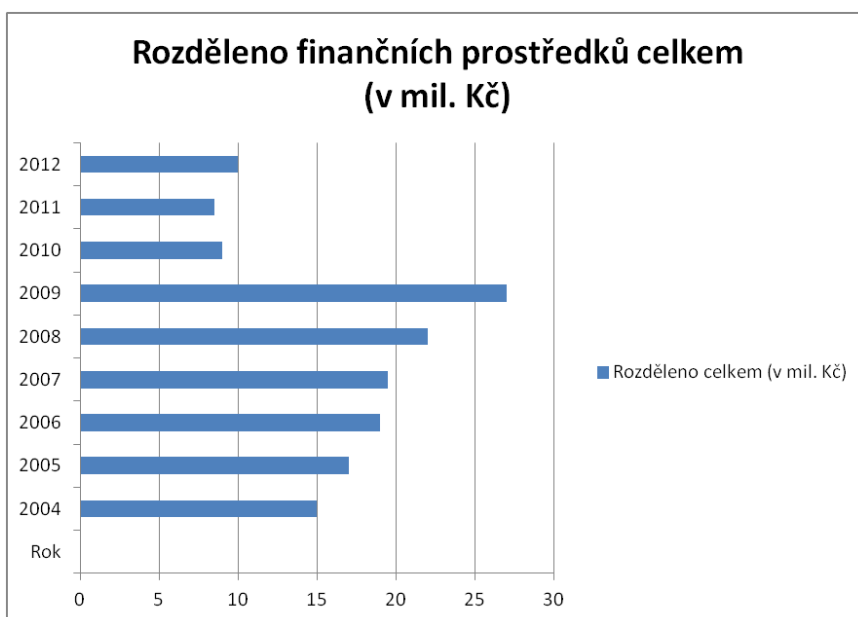
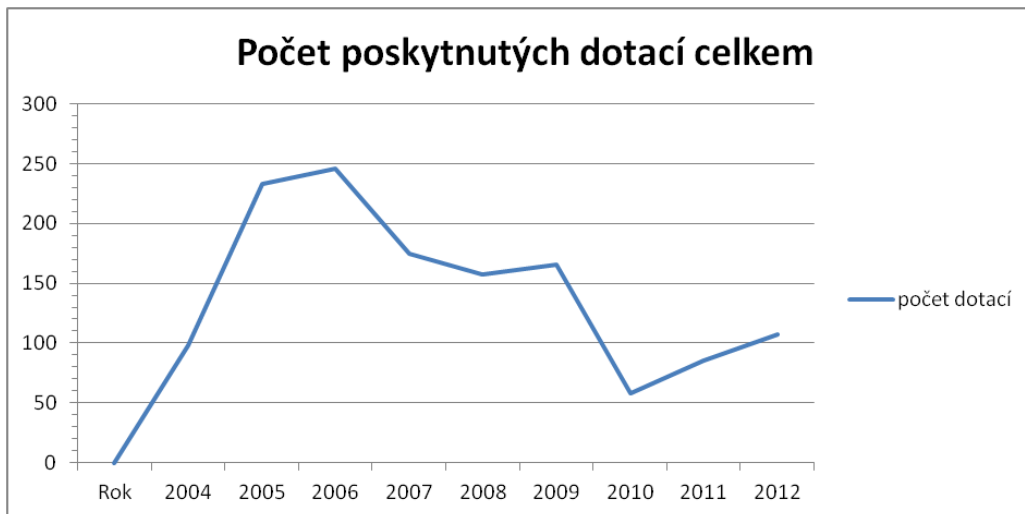
Související dotační programy Plzeňského kraje, ze kterých lze čerpat na oblast kulturního dědictví:

- Program podpory kultury v Plzeňském kraji, tematický okruh Kulturní dědictví a Podpora tradiční lidové kultury
- Program podpory rozvoje venkovského cestovního ruchu v Plzeňském kraji
- Program stabilizace a obnovy venkova Plzeňského kraje

Přehled čerpání finančních prostředků v oblasti památkové péče v letech 2004-2012 na území Plzeňského kraje

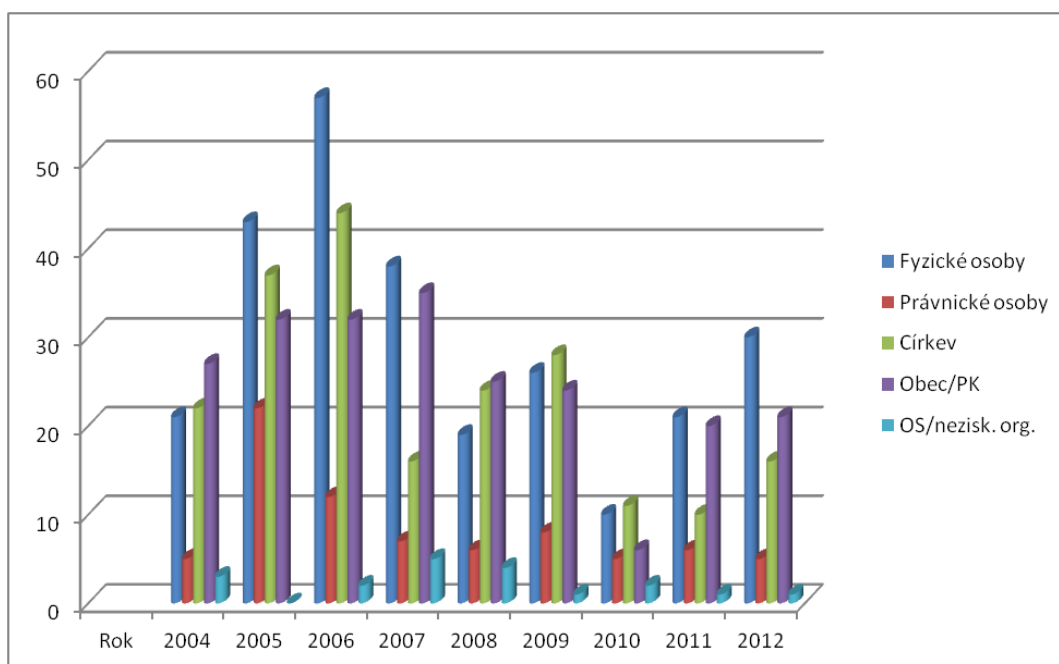
Za období 2004-2012 uvolnil Plzeňský kraj ze svého rozpočtu na přímou obnovu nemovitého kulturního dědictví celkem **147 000 000 Kč** – viz tabulky a grafy

Rok	Počet podaných žádostí	Programy	Počet poskytnutých dotací	Počet poskytnutých dotací celkem	Celkem rozděleno finančních prostředků (v Kč)
2004	176	památky	78	98	15 000 000
		rezervace - zóny	20		
2005	396	památky	134	233	17 000 000
		rezervace - zóny	99		
2006	370	památky	147	246	19 000 000
		rezervace - zóny	99		
2007	300	památky	101	175	19 500 000
		rezervace - zóny	74		
2008	284	památky	78	157	22 000 000
		rezervace - zóny	79		
2009	241	památky	72	166	27 000 000
		rezervace - zóny	79		
2010	92	památky	34	58	9 000 000
		rezervace - zóny	24		
2011	160	památky	58	85	8 500 000
		rezervace - zóny	27		
2012	170	památky	73	107	10 000 000
		rezervace - zóny	34		
celkem	2189		1325	1325	147 000 000

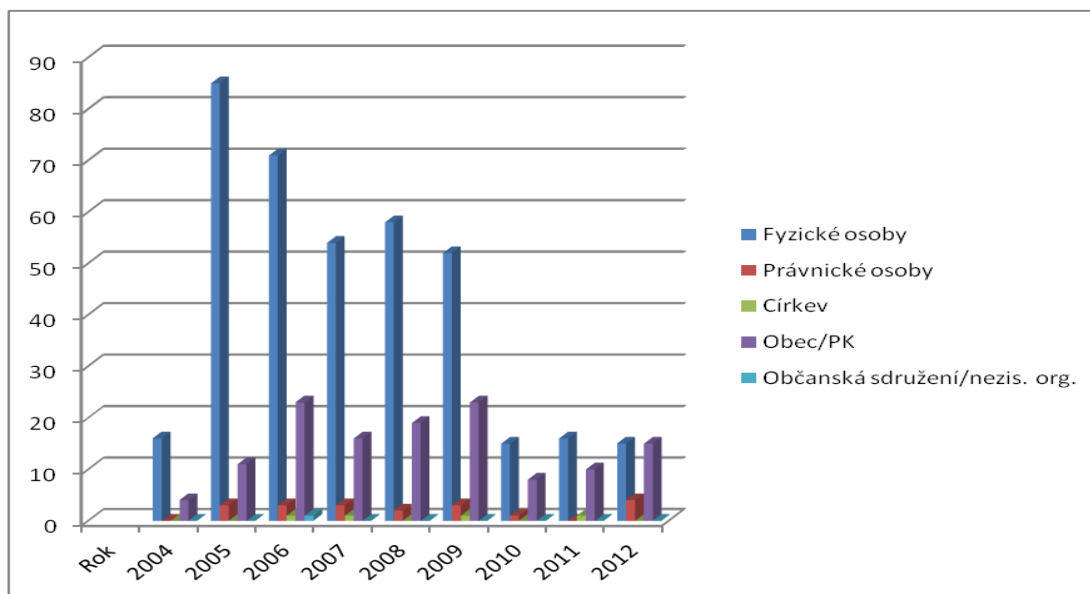
Program „Zachování a obnova kulturních památek Plzeňského kraje“

Počet poskytnutých dotací podle typu žadatele					
Rok	Fyzické osoby	Právnícké osoby	Církev	Obec/PK	OS/nezisk. org.
2004	21	5	22	27	3
2005	43	22	37	32	0
2006	57	12	44	32	2
2007	38	7	16	35	5
2008	19	6	24	25	4
2009	26	8	28	24	1
2010	10	5	11	6	2
2011	21	6	10	20	1
2012	30	5	16	21	1
	265	76	208	222	19

Program „Obnova historického stavebního fondu v památkových rezervacích a zónách a staveb drobné architektury na území Plzeňského kraje“

Počet poskytnutých dotací podle typu žadatele					
Rok	Fyzické osoby	Právnícké osoby	Církev	Obec/Plzeňský kraj	Neziskové organizace
2004	16	0	0	4	0
2005	85	3	0	11	0
2006	71	3	1	23	1
2007	54	3	1	16	0
2008	58	2	0	19	0
2009	52	3	1	23	0
2010	15	1	0	8	0
2011	16	0	1	10	0
2012	15	4	0	15	0
	382	19	4	129	1

Dotáční programy Ministerstva kultury ČR

Havarijní program

Program na záchranu architektonického dědictví

Program regenerace městských památkových rezervací a městských památkových zón

Program restaurování movitých kulturních památek

Program péče o vesnické památkové rezervace, vesnické památkové zóny a krajinné památkové zóny

Program obnovy kulturních památek prostřednictvím obcí s rozšířenou působností

Program podpory záchranných archeologických výzkumů

Program restaurování movitých kulturních památek

Program podpory kulturních aktivit občanských sdružení působících v památkové péči

Bližší informace jsou dostupné na: <http://www.mkcr.cz/granty-a-dotace/default.htm>

Přehled finančních prostředků přidělených z dotačních programů Ministerstva kultury ČR poskytnutých do Plzeňského kraje v letech 2004–2011 je uveden v příloze č. 8 Koncepce.

Ostatní zdroje financování

Česko - německý fond budoucnosti – partnerské projekty – obnova památek

Nadace Via – podpora místních iniciativ – Fond kulturního dědictví – Záchrana drobných památek (2012)

Prazdroj lidem - program společnosti Plzeňský Prazdroj

Nadace ČEZ

Dotace města Plzeň na obnovu nemovitých kulturních památek na území města

Příspěvky obcí vlastníkům kulturních památek a objektům památkového zájmu

Operační programy ze strukturálních fondů EU

Regionální operační program NUTS II Jihozápad 2007–2013 – oblast podpory 3.2 Revitalizace památek a využití kulturního dědictví v rozvoji cestovního ruchu

Integrovaný operační program - oblast intervence 5.1 Národní podpora využití potenciálu kulturního dědictví (NKP klášter Plasy – „Centrum stavitelského dědictví“)

Program přeshraniční spolupráce Cíl 3 Česká republika - Svobodný stát Bavorsko 2007-2013. Součástí tohoto programu jsou také tzv. **Dispoziční fondy (DF)** neboli fondy malých projektů. Na území Plzeňského kraje se jedná o DF v regionu Šumava a DF v regionu Egrensis.

Další evropské dotační programy

Program rozvoje venkova České republiky na období 2007-2013 – financovaný z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EAFRD) - OSA III – Kvalita života ve venkovských oblastech a diverzifikace hospodářství venkova a OSA IV – Leader (Místní akční skupiny)

Finanční mechanismy EHP/Norsko pro období 2009–2014

Podpora publikační činnosti

Plzeňský kraj pravidelně finančně podporuje v rámci osvěty, prezentace a oživení památkového fondu přípravu a vydávání odborných publikací pro odbornou i laickou veřejnost. Seznam publikací je uveden v příloze č. 9 Koncepce.

Prezentace výsledků obnovy památkového fondu

Výsledky finančních podpor poskytovaných Plzeňským krajem jsou prezentovány prostřednictvím výstav, které jsou připravovány ve spolupráci s NPÚ, územním odborným pracovištěm v Plzni. V posledních letech byla výstava rozšířena o prezentaci výsledků obnovy objektů, na něž bylo přispěno z dotačních titulů Ministerstva kultury ČR.

4. Orgány památkové péče a spolupracující subjekty

Výkonné orgány památkové péče v České republice (ČR)

- Ministerstvo kultury ČR
- Památková inspekce Ministerstva kultury ČR
- krajské úřady
- obecní úřady obcí s rozšířenou působností
- celní úřady

Pro efektivní výkon státní památkové péče je zapotřebí podporovat úředníky jednotlivých správních orgánů, a to jak krajského úřadu, tak i obecních úřadů obcí s rozšířenou působností. Musí být zabezpečena personální, technická i odborná stránka činnosti úřadů tak, aby měly všechny podmínky pro profesionální zabezpečení veřejného zájmu na ochraně památkového fondu a představovaly pro vlastníky objektů tohoto fondu partnera, který jim může poskytnout radu či konzultaci.

Účast dalších subjektů při nakládání s památkovým fondem v Plzeňském kraji

- NPÚ – odborná organizace státní památkové péče
- Archeologický ústav Akademie věd ČR
- paměťové instituce
- nestátní neziskové organizace
- stavební úřady
- donátoři
- církevní instituce
- město Plzeň a Plzeň 2015, o.p.s.

Spolupráce neziskového sektoru na zachování, ochraně a popularizaci památkového fondu

Koncepce účinnější podpory péče o památkový fond České republiky do roku 2005 (podle usnesení vlády ze dne 22. 4. 1998) deklarovala snahu zapojit občany a občanské iniciativy do systému památkové péče včetně jejich rozhodovacích mechanismů. Od roku 2004 nebyvale vzrostl počet občanských sdružení, nadací, nadačních fondů, obecně prospěšných společností, zájmových sdružení právnických osob a dalších. Také v Plzeňském kraji se členové těchto sdružení

aktivně podílejí na shromažďování finančních prostředků na obnovu nemovitého kulturního dědictví a jeho propagaci, či přímo obnovu jimi vlastněných objektů aktivně realizují. Jejich pomoc je dnes nezastupitelnou složkou při záchraně kulturního dědictví. Jednají buď samostatně, nebo zastupují vlastníky objektů, viz příloha č. 10 Koncepce.

Aktivity neziskových organizací byly podporovány:

- a) přímo Plzeňským krajem prostřednictvím finančních prostředků z dotačních programů – viz kap. 3 Financování v oblasti památkové péče
- b) Ministerstvem kultury ČR - dotace občanským sdružením umožňují finančně podporovat veřejně prospěšné projekty předložené občanskými sdruženími, popř. dalšími subjekty, jejichž činnost napomáhá k ochraně nemovitého i movitého památkového fondu v ČR a k nejširší popularizaci péče o něj

Místní akční skupiny

Místní akční skupina (dále MAS) je na politickém rozhodování nezávislým společenstvím občanů, neziskových organizací, soukromé podnikatelské sféry a veřejné správy (obcí, svazků obcí a institucí veřejného moci), které spolupracuje na rozvoji venkova a zemědělství. Základním cílem MAS je zlepšování kvality života a životního prostředí ve venkovských oblastech. Jedním z hlavních nástrojů je aktivní získávání a rozdělování dotačních prostředků z EAFRD, osa III. a osa IV. – LEADER. Prostřednictvím MAS působících na území Plzeňského kraje jsou přerozdělovány finanční prostředky plynoucí z různých zdrojů také na obnovu nemovitého kulturního dědictví. Akce obnovy kulturního dědictví financované prostřednictvím MAS v Plzeňském kraji tvoří přílohu č. 11 Koncepce.

Spolupráce v oblasti cestovního ruchu

Původní koncepce z roku 2003 vytyčila jako jeden z úkolů těsnější spolupráci s cestovním ruchem. Tento úkol byl naplňován propagací kulturního dědictví Plzeňského kraje jak při různých akcích cestovního ruchu na území České republiky, tak v zahraničí. V uplynulém období se podařilo založit novou tradici v oblasti veletrhů v Plzni, a to Mezinárodním veletrhem cestovního ruchu ITEP. Pro účely prezentace této akce jsou vydávány nejrůznější propagační materiály, které se zaměřují na přímou prezentaci jednotlivých památek či turistických regionů.

Portál Plzeňského kraje Plzeňský kraj – turistů ráj, nabízí nejen bezpočet turisticky atraktivních akcí, ale i téměř kompletní přehled všech nejvýznamnějších nemovitých kulturních památek na území kraje a základní informace o jejich historickém vývoji i návštěvnícký režim. Úspěšné fungování portálu je reálným naplněním ideje stále pevnějšího sepětí cestovního ruchu a památkové péče, což odpovídá zmíněnému vytčenému cíli z původní koncepce. <http://www.turisturaj.cz/>

Základní rozvojové dokumenty, které mají vliv na koncepci památkové péče Plzeňského kraje:

Program rozvoje Plzeňského kraje

Koncepční dokument „Aktualizace Programu rozvoje Plzeňského kraje“ byl schválený usnesením Zastupitelstva Plzeňského kraje č. 833/08 dne 2. 9. 2008. Jedná se o aktualizaci Programu rozvoje Plzeňského kraje, který ZPK schválilo 18. 6. 2002. Program rozvoje Plzeňského kraje (dále jen „Program“) byl zpracováván dle podmínek zákona č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje, ve znění pozdějších předpisů. V aktualizaci Programu je v rámci opatření 2.4. upraveno zvýšení péče o kulturní dědictví, rozšíření péče o kulturní památky a jejich využití pro kulturu a cestovní ruch s cílem zachovat, ochránit, vhodně využít a účinně prezentovat všechny typy kulturního dědictví.

<http://www.plzensky-kraj.cz/cs/article/aktualizace-programu-rozvoje-plzenskeho-kraje>

V r. 2013 se zpracovává další aktualizace - Program rozvoje Plzeňského kraje 2014-2018 s důrazem na ohrožené památky a podporu financování jejich obnovy.

Zásady územního rozvoje Plzeňského kraje

Zásady územního rozvoje jsou závazné pro pořizování a vydávání územních plánů obcí, regulačních plánů a pro rozhodování v území.

<http://www.plzensky-kraj.cz/cs/clanek/zasady-uzemniho-rozvoje-plzenskeho-kraje>

Koncepce rozvoje muzeí v Plzeňském kraji na léta 2012–2017, schválená Radou Plzeňského kraje usnesením č. 4926/11 ze dne 8. 12. 2011 (součástí sbírek muzeí jsou movité kulturní památky, muzea sídlí zpravidla v památkově chráněných objektech) <http://www.plzensky-kraj.cz/cs/kategorie/koncepce-0?sekce=all>

Program rozvoje cestovního ruchu v Plzeňském kraji – 12/2007

Zastupitelstvo Plzeňského kraje schválilo dne 2. 5. 2007 svým usnesením č. 661/07 dokument „Program rozvoje cestovního ruchu Plzeňského kraje aktualizovaný ke dni 31.12. 2007 – zkrácená verze“.

<http://www.plzensky-kraj.cz/cs/kategorie/koncepce-1?sekce=all>

Od r. 2013 se připravuje aktualizace tohoto dokumentu na období 2014-2020.

Dokumenty města Plzně:

Program rozvoje kultury ve městě Plzni na léta 2009–2019

<http://www.plzen.eu/obcan/urad/verejne-dokumenty/koncepcni-dokumenty/clanky-8/program-rozvoje-kultury-ve-meste-plzni-na-leta-2009-2019.aspx>

Integrovaný plán rozvoje města Plzně – Plzeň – EHMK 2015

<http://www.ukep.eu/content/view/229/32/>

Strategie společnosti Plzeň 2015+

<http://www.plzen2015.net/kandidujeme/ke-stazeni/>

5. Strategické cíle pro zachování památkového fondu v Plzeňském kraji

K čtyřem „P“ z koncepce z roku 2003, určujícím zásadní problémy uchopení problematiky památkového fondu, přistupují v Koncepci další tři „P“, bez nichž by nebylo možné památkový fond zachovat či péči o památkový fond pozvednout na vyšší úroveň, a sice **PROGRAMY – PROFINANCOVÁNÍ – PERSPEKTIVA**.

A. PROGRAMY

Jednou ze zásadních podmínek úspěšné revitalizace nemovitého kulturního dědictví je **stanovení konkrétního programu obnovy každé památky**, spočívající především ve správném vyhodnocení regionálních priorit ve sféře struktury kulturního dědictví, nabídky a marketingu daného sektoru cestovního ruchu či jiného navazujícího odvětví.

Základní kroky:

- cíl/záměr využití při zachování autenticity a charakteru památky nebo předefinování funkce = stanovení konkrétní požadované či akceptovatelné funkce
- zajištění financování
- projektová dokumentace
- obnova
- realizace využití
- udržitelnost funkce

Struktura památkového fondu Plzeňského kraje je bohatá a mnohvrstevná, jak vyplývá z ÚSKP ČR. Obnova kulturního dědictví vlastníky dnes není reálně možná bez jejího **spolufinancování z nabídky různých dotačních programů a grantů**. Tento strategický pilíř je nutno zachovat, pouze přestrukturalizovat alokaci peněz.

Plzeňský kraj bude alokovat finanční prostředky a administrovat dotační tituly v oblasti památkové péče vycházející ze zkušeností období 2003-2012 a především podporující tyto oblasti:

- obnovu kulturních památek
- obnovu objektů, které nejsou kulturními památkami, ale jsou umístěny na území s plošnou památkovou ochranou
- obnovu drobných památek v krajině
- prostřednictvím havarijního rezervního fondu na obnovu KP ve vlastnictví kraje (příkladná péče kraje)
- podporovat i nadále prezentaci výsledků obnovy kulturního dědictví Plzeňského kraje

Plzeňský kraj bude podporovat takové programy obnovy, jejichž cíl je reálný a má zajištěnou návaznost na profinancování a perspektivu (neboť toto je v souladu s racionálním a efektivním využitím finančních prostředků Plzeňského kraje).

Doprovodné programy jsou významným faktorem pro zvýšení návštěvnosti památkových objektů. Pro tyto aktivity je nutno najít u každého objektu subjektivní proporcionální řešení zahrnující ochranu kulturních a památkových hodnot, jeho zapojení do kulturního života a (možnou) ekonomickou exploataci. Vzhledem k variabilitě fondu památkových objektů nelze tuto skutečnost zobecnit.

Podporu doprovodných programů je nutno rozvíjet v souvislosti s cílenými aktivitami cestovního ruchu v návaznosti na specifika jednotlivých regionů tak, aby nedošlo k nevhodnému komercializovanému zneužití památkových objektů, ale naopak byla podtržena cíleně pořádanými akcemi jejich autenticita ve vazbě na historický kontext a geografické zvláštnosti. Vzhledem k tomu, že doprovodné programy organizují a pořádají vedle vlastníků objektů především obecně prospěšné společnosti či občanská sdružení, je žádoucí podpořit finančně i nadále jejich činnost s přihlédnutím k výše uvedenému kritériu.³

B. PROFINANCOVÁNÍ

Na obnovu památkových objektů je nutno sdružovat, koncentrovat a kombinovat – ať krajské, státní zdroje, tak prostředky z fondů EU či dalších institucí a od dárcovských subjektů. Neopomenutelným zdrojem financování obnovy kulturního dědictví jsou dnes i dary donátorů. Proto je nutné vyvinout snahu na jejich oslovování a získávání pro financování konkrétních akcí. Recipročně vzniká potřeba donátorům poskytnout vhodnou protihodnotu, a to např. formou společenského uznání.

U akcí, které jsou schopny naplnit všechna tři „P“, je třeba umožnit sloučení finančních prostředků z dotačních titulů kraje na obnovu kulturních památek a Ministerstva kultury ČR, popř. i s dalšími subjekty podle jejich vnitřních pravidel.

Příspěvky v rámci dotací se musí poskytovat pouze za účelem záchrany, zachování a zhodnocení památkových hodnot památkového fondu. Příspěvky poskytované v Programech jsou přísně účelové, mohou být použity jen na úhradu prací zabezpečujících uchování souhrnné památkové hodnoty, nikoli na modernizaci, na práci investiční povahy a jiné úpravy prováděné pouze v zájmu jejího vlastníka.

Fondy EU (období 2014-2020)

Základním podkladovým materiálem pro přípravu programových dokumentů je „Podklad pro přípravu Dohody o partnerství pro programové období 2014-2020 – Vymezení programů a další postup při přípravě ČR pro efektivní čerpání fondů Společného strategického rámce“ (dále jen SSR), který byl projednán vládou a vzat na vědomí usnesením vlády č. 867/2012. Tento materiál rozpracovává věcné zaměření intervencí budoucích programů, které bylo vymezeno prostřednictvím

---

³ „Strategie regionálního rozvoje České republiky pro období 2014-2020,“ základní koncepční dokument v oblasti regionálního rozvoje, uvádí, že **velmi významným faktorem pro zvýšení návštěvnosti památkových objektů je právě doprovodný program.** (Zatímco počet návštěvníků památek se mezi lety 2005 a 2009 snížil o 1,5 %, počet návštěvníků doprovodných programů o 34,1 % vzrostl.) Nezbytné je také podporovat moderní formu prezentace památek a v nich umístěných instalací.

národních rozvojových priorit a definuje principy přípravy programového období 2014-2020. Též navrhuje programy spolufinancované z fondů SSR včetně jejich rámcového zařazení s ohledem na vydefinované tematické okruhy, které stanoví mantinely pro zaměření cílů budoucích programů.

V rámci přípravy nového programového období 2014-2020 je ze strany Evropské komise kladen velký důraz na strategické plánování a dosahování výsledků. K tomuto účelu budou sloužit i nově definované nástroje jako je výkonnostní rámec či předběžné podmínky, jejichž naplnění je nutnou a klíčovou podmínkou pro plynulé čerpání fondů SSR. V návaznosti na tuto skutečnost a také s ohledem na snahu zjednodušit systém čerpání z evropských fondů byly definovány základní principy přípravy programového období 2014-2020.

Vybrané operační programy pro oblast památkové péče na období 2014-2020

Evropský fond pro regionální rozvoj:

- Integrovaný regionální operační program
- Operační program přeshraniční spolupráce mezi Svobodným státem Bavorsko a Českou republikou

Evropský zemědělský fond pro regionální rozvoj:

- Program rozvoj venkova 2014-2020

Finanční mechanismy EHP/Norsko 2013-2016

Významným nástrojem podpory památkového fondu jsou Finanční mechanismy EHP/Norsko, tzv. Norské fondy. V rámci jejich Programu CZ06 „Kulturní dědictví a současné umění“ by měl být v září 2013 otevřen příjem žádostí v Programové oblasti 16 – Zachování a revitalizace kulturního dědictví a v oblasti Současného umění v rámci tzv. Programové oblasti 17 – Podpora rozmanitosti v kultuře a umění v rámci evropského kulturního dědictví.

Pro památkový fond Plzeňského kraje bude využita zmíněná Programová oblast 16, v rámci které budou žádosti hodnoceny podle toho, jak pomohou obnovit, zachránit, prezentovat a zpřístupnit movité a nemovité památky.

<http://www.norskefondy.cz/>

C. PERSPEKTIVA

U každé obnovované památky by měl být stanoven jasný záměr, k čemu bude po ukončení obnovy sloužit a jak bude v budoucnu využívána. Bez stanovení tohoto cíle nelze považovat obnovu za smysluplnou z hlediska efektivnosti vynaložených finančních prostředků. Památky nevyužívané ke konkrétnímu účelu jsou de facto jen zakonzervovanou minulostí. Tento segment památkového fondu zahrnuje především nevyužívané církevní objekty, panská sídla všech kategorií a hospodářské dvory. U těchto památek vyvstává otázka rozsahu nutné či požadované obnovy, vymezené na pouhé zakonzervování stavu, kulísavá obnova či ponechání bez zásahu až do nalezení vhodného využití. Součástí nového programu Evropské unie pro kulturu „Kreativní Evropa“, který od roku 2013 naváže

na dosavadní program Kultura, je v kategorii Evropského dědictví (European Heritage Label, od roku 2006). Zahnuje významná místa evropského hmotného i nehmotného kulturního dědictví, která jsou symboly evropské integrace, společných vzorů a historie. Bude označovat pamětihodnosti konkrétních míst, které sehrály určující úlohu v dějinách Evropy nebo při evropské integraci:

- bude zahrnovat lokality, u nichž **symbolická hodnota daného místa je vyšším kritériem než jeho estetická či architektonická kvalita**. Na území Plzeňského kraje tyto památky zatím chybí. Od roku 2015 bude moci každá země jednou za dva roky nominovat dvě památky. Místa, která mohou na označení kandidovat, jsou památky architektonické, přírodní, archeologické a industriální, kulturní krajina, památná místa nebo movité kulturní památky a nehmotné kulturní dědictví spojené s konkrétním místem. Kraj může pomáhat vytipovávat objekty vhodné k prohlášení.
- bude zahrnovat objekty, u nichž **určující úlohu tvoří právě estetická a architektonická hodnota** (např. Loosovy interiéry v Plzni)

Plzeňský kraj bude podporovat snahu o rozvinutí nových kategorií, jako je **Památka evropského významu** nebo **Soubor nemovitých památek evropského významu** (např. architektura Jana Blažeje Santiniho).

Na území Plzeňského kraje (i celé ČR) existuje řada velmi hodnotných kulturních památek, které samy o sobě nejsou vhodné k prohlášení za národní kulturní památku, mají však společné regionální základy (např. osoba stavebníka, architekta, funkce ad.), přeshraniční nadregionální souvislosti (osoba stavebníka, architekta, funkce) - **společné evropské kulturní kořeny** - nebo jsou spojené historickým či vnitřním ekonomickým poutem. Tyto skupiny památek či jejich kombinace by přispěly ke kulturnímu sblížení příhraničních regionů a odbourávání bariér vytvořených po roce 1945. Kategorie památek evropského významu by mohla posílit rozvoj vnitro - i mezinárodního (přeshraničního) cestovního ruchu a středoevropské kulturní sounáležitosti. Je třeba se zaměřit na tzv. kulturní turismus, neboť tato forma cestovního ruchu patří k jedné nejrychleji se rozvíjejících oblastí.

Plzeň – Evropské hlavní město kultury 2015

Velký potenciál pro památkové objekty nastane nepochybně v roce 2015, kdy se město Plzeň stane Evropským hlavním městem kultury (dále jen EHMK). Tato akce je příležitostí pro revitalizaci a propagaci památek nejen v roce 2015, ale v dalších letech, což je smyslem celého projektu EHMK.

Projekt obsahuje tři hlavní programové linie. Programová linie Baroko je příležitostí ke zviditelnění barokních památek a objektů, na něž je Plzeňský kraj velmi bohatý. Nabízí se zde prezentace baroka jako evropský kulturní objev.

Významný přínos pro poznání architektury v uplynulých dvou staletích skýtá vybudování Badatelského centra pro výzkum architektury 19. a 20. století v rekonstruovaných interiérech Adolfa Loose na Klatovské třídě 110 v Plzni.

I další dvě programové linie slibují trvalé oživení kulturního dědictví regionu. Pro technické památky či objekty památkové zájmu je důležitá programová linie **INDUSTRIÁLNÍ DĚDICTVÍ**, díky níž by mělo dojít k záchraně a novému využití objektů průmyslové historie kraje. K tomu vytvořit produkt kulturní turistiky „Industriální stezky“ na bázi mobilní aplikace.

Programová linie **LAND ART** pak nabídne projekty týkající se umění v krajině a její obnovu, zejména ve spolupráci s aktéry místní kultury, Západočeskou univerzitou v Plzni, církví a dalšími subjekty.

6. Hlavní cíle koncepce rozvoje památkové péče v Plzeňském kraji na období 2013-2020

Na základě zhodnocení výsledků analýzy let 2003-2012 jsou pro následující období stanoveny tyto priority Plzeňského kraje:

- spolupráce kraje při tvorbě a schvalování připravovaného nového památkového zákona
- revize rozsahu památkově chráněných území v rámci platné legislativy
- důsledná ochrana krajem vlastněných kulturních památek, tzv. „příkladná péče“
- podpora postavení úředníků státní památkové péče pro zabezpečení efektivního výkonu péče o památkový fond
- výběr významných, dosud ne zcela oceněných skupin kulturních statků, podpora jejich prohlášení za kulturní památky (technické památky, stavební památky 20. století)
- doporučení prohlášení některých významných kulturních památek na prohlášení za národní kulturní památky, popř. národních kulturních památek za památky UNESCO, spolupráce s odbornou organizací památkové péče při jejich vyhledávání, např. soubor staveb Jana Blažeje Santiniho v Plzeňském kraji, Jízdárna ve Světcích u Tachova
- zachování struktury dotačních programů na přímou obnovu hmotného kulturního dědictví včetně nemovitostí, které nejsou kulturními památkami, ale nalézají se na území s plošnou památkovou ochranou
- vytvoření finanční rezervy na řešení případných krizových havarijních stavů kulturních památek ve vlastnictví kraje
- rozšíření spolupráce mezi výkonnými orgány památkové péče a občanskými iniciativami, pomoc a usměrňování jejich aktivit
- podpora účasti donátorů na obnově a zachování kulturního dědictví
- podpora neziskového sektoru při péči o památkový fond a jeho propagaci
- využít velký potenciál projektu EHMK Plzeň 2015 jako příležitosti pro revitalizaci a možností nového využití kulturních památek, dále k propagaci kulturního dědictví nejen v roce 2015, ale též v dalších letech, což je smyslem celého projektu EHMK

- zřízení poradních orgánů kraje:
  - Památková rada Plzeňského kraje
  - ve spolupráci s obcemi s rozšířenou působností obnovit statut dobrovolného konzervátora památkové péče
- iniciovat každoroční ocenění kraje v oblasti péče o památky a ochrany kulturní krajiny (Evropská úmluva o krajině), k tomu vytvořit pravidla pro udělování cen Plzeňského kraje
- adresná edukační činnost krajských paměťových institucí v oblasti významu kulturního dědictví
- prohlubovat systematicky spolupráci v oblasti prezentace a publikace kulturního dědictví v rámci cestovního ruchu, zejména kulturního turismu, s důrazem na využití tzv. nových médií (např. mobilní aplikace, sociální sítě)
- plnohodnotně využívat a průběžně aktualizovat systém krajského webového programu „PAMÁTKY“ vytvořeného pro výkon státní památkové péče pokrývající veškeré agendy na úrovni krajského úřadu a obcí s rozšířenou působností včetně metodiky, evidence kulturních památek, digitálních mapových podkladů památkově chráněných území a fotodokumentace památkového fondu.

Návrh Koncepce ve verzi z VI/2013 byl projednán na veřejném projednání konaném v Plzni dne 2. 7. 2013. Po projednání návrhu Koncepce s Ministerstvem kultury v souladu § 28a písm. a) zákona o státní památkové péči a zapracování připomínek představuje tento text verzi Koncepce z VIII/2013.

7. Seznam příloh:

1. Architektura 20. století na území Plzeňského kraje, Ing. Pavel Domanický
2. Technické památky v Plzeňském kraji, Ing. Pavel Domanický
3. Archeologické památky na území Plzeňského kraje, Mgr. Petr Sokol
4. Barokní sochařství a řezbářství na území Plzeňského kraje, PhDr. Viktor Kovařík
5. Plzeňský kraj – počet věcí prohlášených za nemovité kulturní památky a za movité kulturní památky v období od 1. 1. 2004 do 31. 12. 2012, NPÚ
6. Seznam textové a plánové dokumentace uložené v plánové sbírce Národního památkového ústavu, generálního ředitelství, a v Národním archivu v Praze k národním kulturním památkám nalézajícím se na území Plzeňského kraje, PhDr. Viktor Kovařík, Tomáš Snopek
7. Nejohroženější kulturní památky Plzeňského kraje (2013), PhDr. Jitka Vičková
8. Čerpání z dotačních titulů Ministerstva kultury ČR, PhDr. Jitka Vičková
9. Podpora publikační činnosti Plzeňským krajem, PhDr. Jitka Vičková
10. Seznam občanských sdružení, nadací a obecně prospěšných společností Plzeňského kraje působících aktivně v oblasti záchrany a propagace kulturního dědictví, PhDr. Jitka Vičková
11. Přehled hlavních MAS působících na území Plzeňského kraje a akcí obnovy kulturního dědictví financovaného jejich prostřednictvím do roku 2012, PhDr. Jitka Vičková

Kolektiv autorů:

prof. PhDr. Ing. Jan Royt, PhD.

PhDr. Irena Bukačová

Ing. arch. Jan Kaigl

Ing. Pavel Domanický

Mgr. Petr Sokol

PhDr. Viktor Kovařík

Tomáš Snopek

Ing. Alena Svobodová a kolektiv pracovníků oddělení památkové péče KÚ PK

PhDr. Jitka Vlčková

Koncepce byla přijata usnesením Zastupitelstva Plzeňského kraje č. 273/13 ze dne 9. 9. 2013.

Přílohová část

Příloha č. 1 Koncepce

Architektura 20. století na území Plzeňského kraje

Ing. Pavel Domanický, Odbor péče o památkový fond, NPÚ, ú. o. p. v Plzni

Období 20. století je možné v mnoha směrech chápat jako hledání místa architektury v nové době, kdy moderní hnutí stálo v opozici vůči klasickému dědictví a v klasické tradici vidělo přímo nebezpečí pro vznikající nové slohy, odhodlané radikálně skoncovat s historismem 19. století. Toto moderní hnutí chtělo být vnímáno jako hnutí zcela nové, odmítající se vší rozhodností klasické formy. Ty přesto zůstaly inspirací i pro další architektonický vývoj.

Základy proměny **Plzně** na moderní velkoměsto byly položeny v 90. letech 19. století a v prvních letech 20. století. V souvislosti s rozvojem průmyslových podniků a dopravy vzrostl počet obyvatel Plzně, což vyvolalo obrovský rozmach stavební činnosti. Vznikala řada státních, městských i soukromých staveb.

V období před rokem 1900 se začal projevovat nový umělecký sloh – secese, který přinesl převrat do všech oblastí výtvarného umění - uměleckého řemesla, malířství, sochařství a architektury. Do Plzně secesi přinesli architekti František Krásný a Jan Kotěra. Většina veřejných budov, stavěných v Plzni na přelomu 19. a 20. století, byla příkladem přetrvávajícího konzervatismu, neboť byla provedena v historizujícím slohu a secese se zde uplatnila pouze ve formě zdobných prvků na fasádách nebo v interiérech. Patří mezi ně městské divadlo ve Smetanových sadech, Měšťanská beseda, budova Západočeského muzea v Kopeckého sadech, centrální nádraží atd. V podobném stylu byly stavěny i obytné domy.

Pro prezentaci secesního slohu na území Plzně je důležité jméno stavitele Karla Bubly, který postavil v Plzni řadu domů s originálními secesními průčelími. Typickými znaky těchto staveb je organické tvarování průčelí, užití originálních uměleckých děl a odvážná barevnost. Prezентují je zejména domy v Hálkově ulici (č. 34, 36, 44, 46), v Dominikánské ulici č. 7 a Palackého ulici č. 7. Několik návrhů pro Plzeň vypracoval také architekt Kamil Hilbert, autor dostavby svatovítského chrámu. Secese ovlivnila i průmyslové stavby např. v areálu Škodových závodů a Měšťanského pivovaru. Bezesporu nejzajímavější dopravní stavbou je železobetonový Kalikovský most z roku 1905, který byl v době svého provedení největším železobetonovým trémovým mostem v Rakousko-Uhersku a prováděla jej slavná původně plzeňská firma Müller & Kapsa.

Zajímavým souborem staveb uvedeného období v Plzni jsou objekty, navržené německy hovořícími architekty. Odlišovaly se zejména architektonickým řešením průčelí s robustními detaily. Nejvýznamnějším představitelem této architektury byl

profesor A. H. von Tetmajer, který mj. navrhl budovu německé obchodní akademie v Nerudově ulici a domy dělnické kolonie Karlov.

Kolem roku 1910 se charakter plzeňské architektury i urbanismu značně proměnil. V Plzni postupně vrcholila velkorysá přeměna ve velkoměsto. Hodnotné jsou pozdně secesní realizace z let 1910-14 i architektura 20. let (moderna, kubismus, rondokubismus). Výjimečné pro Plzeň je dílo A. Loose.

Ve 20. letech Plzeň překročila počtem obyvatel sto tisíc a pod vedením starosty L. Pika se postupnou realizací předválečných velkorysých urbanistických koncepcí měnila na velkoměsto. Výstavbou budovy Obchodní akademie byla zahájena velkorysá zástavba dnešního Masarykova náměstí. Komplex dominikánského kláštera s kostelem se stal dominantou Jiráskova náměstí. Objekt II. české reálky byl postaven na Mikulášském náměstí. Postavena byla také budova české průmyslové školy na Chodském náměstí, budovy německé průmyslové školy v Majerově ulici a škola na Karlově. Velkorysým počinem bylo založení Borského parku. Nebývalý rozmach zaznamenaly díky válečné výrobě Škodovy závody, postaven byl zcela nový pivovar Světovar.

Na počátku 30. let dokončil urbanista V. Zákrejs komplexně pojatý generální upravovací plán města Plzně a plzeňskou architekturu tehdy naplno ovládl funkcionalismus. H. Zápál v tomto stylu navrhl Pikovu školu, J. Fišer sborový dům s kostelem českobratrské církve evangelické, tzv. Korandův sbor, O. Gschwind kolumbarium na ústředním hřbitově. F. Němec a L. Meisl projektovali činžovní domy v blocích na Belánce. Budovu s kinem Elektra projektoval plzeňský architekt R. Černý s využitím návrhu J. Krohy, na monumentální budově policejního ředitelství spolupracoval místní V. Neckář s F. Čermákem a G. Paulem z Prahy. Klášter Redemptoristů navrhli pražští architekti F. Stalmach a J. Svoboda, Tomáškovu vilu J. Víšek z Brna. Zcela výjimečnou stavbu představoval Helmhackerův venkovský dům v Hradišti u Plzně, u něhož K. Honzík v letech 1938-39 uplatnil prvky tradiční vesnické architektury.

Poválečná obnova města se zaměřila na nálety poškozené železnice, průmyslové areály a na bytovou výstavbu. Architekti navázali na předválečný funkcionalismus. Zcela ojedinělou stavbou se stal komplex budov Čs. rozhlasu na náměstí Míru. Ojedinělý projekt budov s tzv. plovoucími studii byl podle návrhu architektů K. Tausenau, F. Hurta a V. Pavelky realizován v letech 1947-51. Koncertní sál, který měl komplex uzavřít, už realizován nebyl.

Paralelně se také rozvíjelo stavitelství a architektura ostatních měst plzeňského regionu – Rokycan, Klatov, Domažlic, Sušice, Tachova a dalších:

Období počátku 20. století a meziválečná etapa jsou pro **Rokycany** charakterizovány např. úpravami okružní Jiráskovy třídy, výstavbou veřejných budov (školy, nádraží, sokolovna, bankovní ústav, modlitebna), v jejichž výrazu a architektonickém provedení jsou reflektovány vlivy moderní architektury. Nové objekty veřejných, reprezentativních budov (bývalé gymnázium – v novobarokním slohu dle projektu arch. Havlíčka; Úřední budova – arch. Vaněček; výpravní budova – Ing. Fikr) se organicky včlenily do organismu města. Výstavbu většinou realizovali místní, známí

stavitelé (Š. Wolf, B. Ryšavý). Výrazným příkladem moderní architektury pojaté ve funkcionalistickém stylu, realizované dle projektu F. A. Libry, je stavba spořitelny z roku 1933. Dle Librova návrhu bylo adaptováno i rokycanské koupaliště.

Město **Klatovy** zaznamenalo značný rozvoj již v době kolem roku 1900, kdy zde vznikla řada nových veřejných budov, situovaných převážně po obvodu historického jádra. Na vzniku nových staveb i na úpravách starších objektů se podílel především J. Fanta z Prahy, několik nových veřejných budov (sokolovna, muzeum) projektoval plzeňský architekt R. Stech. Největšího rozvoje moderní architektury dosáhlo město v meziválečném období. Nové veřejné budovy, umístěné na předměstích, daly základ budoucím čtvrtím. Ve 30. letech zpracoval architekt I. Beneš nový regulační plán Klatov. Nový plán stanovil jako hlavní kompoziční osu regulovaný Drnový potok. Začala tak vznikat spojnice historického jádra a klatovského nádraží, kde byly postaveny budova soudu, živnostenských škol a obytné domy. Z několika školních budov vznikla školní čtvrť navazující na vilovou čtvrť poblíž vodojemu, byla vytvořena rekreační čtvrť, poblíž nádraží průmyslová čtvrť. Byl vystavěn rozlehlý nemocniční komplex. Ve 30. letech vznikaly nové stavby přímo v historickém jádru města – zejména spořitelna (arch. J. Freiwald) a obchodní dům Baťa (V. Karfík) na hlavním náměstí. Nejvýznamnější stavbou z období krátce po druhé světové válce je novostavba hlavního vlakového nádraží (J. Danda), která nahradila starší nádražní budovu, zničenou za války.

V **Sušici** se nachází několik pozoruhodnějších staveb z období kolem roku 1900 – především průmyslových objektů a činžovních domů. V období kolem roku 1910 vznikly první velmi významné stavby – sokolovna a c. k. reálka. Značný důraz při rozvoji města v meziválečném období byl kladen na urbanistické i architektonické kvality nových souborů i jednotlivých staveb. Postupně vznikla velkorysá čtvrť městských rodinných domků v okolí Villaniho ulice, byla realizována nová čtvrť veřejných budov s památníkem Odboje Na Burýnce, navazující vilová čtvrť, přestavba části centra města a další jednotlivé stavby.

Území okresu **Domažlice** se začalo výrazněji měnit s příchodem železnice již na počátku šedesátých let 19. století. Repräsentantem rané industrializace byl areál přádelny ve Kdyni. Výraznější změna nastala až na přelomu 19. a 20. století a v průběhu prvních tří čtvrtin 20. století. Především nová meziválečná výstavba hluboce proměnila celkový obraz okresního města (hospodářská záložna, budova státních úřadů, sokolská tělocvična).

Tachov je centrem severozápadní části Plzeňského kraje. Ze stavební produkce konce 19. století a první republiky zaslouží zmínit největší jízďárnu ve střední Evropě, kterou si nechal ve Světcích u Tachova postavit kníže Windischgrätz ve Světcích v druhé polovině 19. století, a z období meziválečného vily v Tachově, Plané a lázeňské domy v Konstantinových Lázních.

Za upozornění stojí také architektonicky a stavebně pozoruhodné stavby a areály mimo větší města - Lázně Letiny, vily na Babyloně, nádraží Zbiroh a další.

Literatura a prameny:

Odborné poznávání, průzkum, vědecké hodnocení a dokumentace architektonického kulturního dědictví 19. a 20. století, P. Domanický, M. Břízová

Umění českého západu, „Navzdory malomyslné okresní zatvrdlosti“, SZVU a architektura, P. Domanický

Dějiny umění/10, J. Pijoan, kap. Architektura 20. století, Udo Kultermann

Architektura 20. století, Mary Hollingsworth

Pasportizace okresů západočeského kraje (okres Klatovy, Rokycany, Tachov, Plzeň-jih, Plzeň–sever), SÚRPMO, Dr. D. Líbal, Dr. M. Heroutová, Ing. arch. J. Macháčková

Výběr dosud neprohlášených staveb reprezentujících příklady kvalitní architektury 20. stol. v Plzeňském kraji:

- Plzeň, Vila Františka a Mathildy Hrubých, E. Klotz(?), 1897
- Plzeň, Dvojvila vrch. ředitele a vrch. sládka Měšť. pivovaru, H. Zápal, F. Němec ml., 1930
- Sušice, Masarykova škola práce, Freiwald – Bohm, 1929
- Sušice, Římskokatolické děkanství, K. Houra, 1933
- Domažlice, budova státních úřadů, L. Skřivánek, 1925
- Pec pod Čerchovem, kaple sv. Prokopa, L. Skřivánek, 1908-1909
- Klatovy, bývalý krajský soud, 1926
- Babylon (okr. Domažlice), vila Luisa, K. Hilbert, 1912
- Starý Plzenec, bývalá měšťanská škola pro hochy a dívky, V. Šulc, O. Walter, 1912, 1913
- Starý Plzenec – Sedlec, bývalá Habrmannova obecní škola
- Nepomuk, bývalá záložna, K. Bubla, 1909
- Rokycany, výpravní budova nádraží, M. Fikr, 1929
- Konstantinovy Lázně, letní vila Káthi, 1916
- Konstantinovy Lázně, kostel Panny Marie Lurdské, 1900
- Planá u Mariánských Lázní, dům č.p. 31, O. Hohler, 1926
- Chodová Planá, vila Trostových, 1898-1900
- Dolní Bělá, Husova Kaple, J.Heinl, F. J. Kotek, 1899 – 1901
- Hedčany, bývalá obecná škola s návesní kaplí, F. Slabý, 1902
- Planá, bývalá obecná škola, H. Zápal, 1935
- Zahrádka, bývalá obecná škola, 30. léta 20. století

Technické památky v Plzeňském kraji

Ing. Pavel Domanický, Odbor péče o památkový fond, NPÚ, ú. o. p. v Plzni

Za obecným označením „technické památky“ lze hledat jak industriální stavby (tedy stavby, které původně sloužily výrobě), tak i stavby „technické infrastruktury“. Tedy cesty, silnice, železnice, stavby pro poštu a telekomunikace, vodní díla, stavby pro přenos a distribuci elektrické energie a plynu a také technické vybavení měst.

Historické industriální a technické stavby na území Plzeňského kraje jsou stále zastoupeny v ÚSKP ČR podstatně menším počtem, než by odpovídal rozvoji průmyslu v tomto regionu v 19. a 20. století.

Obnova tohoto specifického druhu památek není systematicky podporována státní památkovou péčí. Správci dotačních programů ministerstva kultury, kraje a ORP pouze posuzují žádosti podané vlastníky staveb, až na výjimky nedávají podněty k obnově nejhodnotnějších ohrožených památek.

Při obnově nejsou vždy k dispozici znalosti obnovy méně obvyklých typů konstrukcí či konzervace již nevyráběných materiálů. Restaurátorský průzkum a přístup k obnově se prosazuje obtížněji než u ostatních typů historických staveb.

Některé památky jsou prezentovány obcemi, státními a krajskými organizacemi a občanskými sdruženími, chybí však jejich rámcová prezentace na úrovni kraje. V expozicích regionálních muzeí je v některých případech věnován průmyslu nepřiměřeně malý prostor, nebo je expozice zaměřena jen na jeden výrobní obor. Potenciálu těchto památek pro výuku, kulturní účely a cestovní ruch se využívá jen z malé části. Prohloubení poznání industriálního a technického dědictví našeho kraje také pomůže upevnit vztah obyvatel k jejich vlastnímu regionu.

Při výběru objektů, které budou navrženy na prohlášení za KP, bude vhodné vycházet z výstupů výzkumu realizovaného Národním památkovým ústavem v letech 2005-2011 (Územní plošný a oborový výzkum industriálního dědictví) a výsledků výzkumu prováděného Výzkumným centrem průmyslového dědictví při ČVUT v Praze. Při výběru industriálních objektů, resp. zpracování a podání návrhů na prohlášení za KP, je třeba přednostně věnovat pozornost těm, kde dosud existuje hodnotné historické technologické či jiné technické zařízení. Podle poznatků NPÚ se historické zařízení zachovalo ve větším rozsahu jen u mlýnů, u ostatních typů výrobních a technických staveb jen ojediněle.

Případné dotace by měly být přidělovány cíleně na nejhodnotnější a nejvíce ohrožené objekty. K tomu je nezbytná úzká spolupráce památkové péče s obcemi a vlastníky.

Rovněž pro prezentaci průmyslových a technických památek by měla vzniknout a být průběžně aktualizována krajská koncepce, která bude vycházet z celorepublikových koncepcí (budou-li existovat) a vazeb na sousední regiony, včetně přeshraničních. K tomu je rovněž nezbytná spolupráce kraje, krajských organizací, památkové péče,

obcí a vlastníků památek. Pro prezentaci jednotlivých výrobních oborů lze využít způsobů, které se osvědčily ve srovnatelných podmínkách jinde. Bude vhodné pokračovat v budování industriálních stezek, ve spolupráci s KČT a obcemi. U některých regionálních muzeí by měly být nově vytvořeny nebo podstatně rozšířeny expozice dokumentující vývoj průmyslu v dané oblasti. Výsledky archeologických výzkumů zaniklých průmyslových objektů by mohly být prezentovány v objektech spravovaných NPÚ.

Pro vytvoření podmínek pro kvalitní obnovu těchto památek by měla vzniknout databáze srovnatelných objektů v ČR, případně i v zahraničí, které již úspěšnou obnovou prošly, včetně spojení na jejich vlastníky a další osoby, které se na obnově podílely.

Předběžný přehled objektů, které by mohly být navrženy na prohlášení za KP (podle okresů):

Domažlice

Nemanice, Pec pod Čerchovem – poslední leštírny skla v Českém lese

Kdyně – rozšíření areálu textilní manufaktury o výrobní objekty

Kout na Šumavě – pivovar

Holíšov – vybrané objekty někdejší sklárny, nyní SVA, obytná čtvrť „Siedlung“ (část),
vodní kanál Teplá Bystřice-Zubřina

Tachov

Michalovy Hory – bývalá papírna

Planá – bývalá mincovna

Klatovy

Annín – bývalá sklárna, nyní brusírna skla

Rejštejn – objekty bývalé sklárny Loetz-Klásterský Mlýn

Sušice – vybrané objekty podniku Solo

Hojsova Stráž – přečerpávací vodní elektrárna Černé Jezero

Čachrov – Křížíkova elektrárna

Klatovy – bývalá továrna na kávoviny (část)

Klatovy – letiště, objekty Pošumavského aeroklubu v Klatovech

Klatovy – železniční stanice, výpravní budova

Plzeň-sever

Darová – hydroelektrárna

Horní Bříza – keramická továrna, vybrané objekty

Chrást – železniční most přes Klabavku

Kaznějov – chemická továrna, vybrané objekty

Zbůch – Jubilejní důl, vybrané objekty

Plzeň-jih

Dobřany – věžové vodojemy

Rokycany

Hrádek – železářny, vybrané objekty

Klabava – bývalá železářna, vybrané objekty

Rokycany – bývalá továrna Marila

Zbiroh – most Stroussbergovy dráhy přes trať Praha-Plzeň

Archeologické památky na území Plzeňského kraje

Mgr. Petr Sokol, Oddělení archeologie, NPÚ, ú. o. p. v Plzni

Území Plzeňského kraje patřilo vždy k regionům, které spojovaly jednotlivé kulturní a mocenské oblasti a přes které procházely důležité obchodní trasy a probíhaly vzájemné kulturní styky. Tento význam se projevuje v množství archeologických lokalit odrážejících veškerou lidskou činnost dob minulých. V prostoru celého dnešního Plzeňského kraje jsou však znatelné odlišnosti v přírodních podmínkách, rázu krajiny a tedy i ve struktuře a charakteru osídlení a jeho hmotných pozůstatcích. Zatímco jde například v případě středu, západu a jihozápadu Plzeňska o typickou oblast výskytu mohylových pohřebišť, sever a východ byly v časech budování mohyl oblastmi s odlišným kulturně historickým vývojem a tento druh památek se zde vyskytuje mnohem méně. Příkladem historicky a kulturně odlišné oblasti v rámci široce pojatého Plzeňska může být Pootaví, z pohledu Plzeňska okrajové území s užšími vztahy k jižním Čechám. Rozdíly ve výskytu jednotlivých druhů památek jsou ovšem ovlivněny i úrovní archeologického poznání a jeho možnostmi na jednotlivých územích.

Archeologické památky, jejich stupeň zachování a poznání, jsou vázané na typ krajiny a jeho dlouhodobou stabilitu. I v současné krajině stále nacházíme stopy její starší podoby, odlišné někdy velmi výrazně od dnešní. Tam, kde se dnes rozprostírají rozsáhlé lesní komplexy, byla dříve obydlená a využívaná oblast, na jejíž vzhled upomínají relikty zaniklých cest, rybníků, vesnic a tvrzí či výrobních aktivit. Takovéto příklady ukazují, jak výrazně se krajina během staletí dokáže přeměnit. Stejný prostor, který byl např. před půl tisíciletím obydlený, kultivovaný, vnímáme dnes pod dojmem současné podoby zcela samozřejmě jako pustý a neobydlený a naopak. Lesní masívy, ve kterých nedochází opakovaně k těžbě a opětovné výsadbě dřeva, konzervují stopy staré podoby krajiny, vytváří a uchovávají tak jakousi paměť krajiny, která v obydlených, intenzivně využívaných územích (lidská sídla, pole, lomy, komunikace) již dávno zanikla.

Absence nápadnosti a tedy i bezprostřední pozornosti věnované archeologickým památkám má ambivalentní důsledky. Jejich nenápadnost je tak na jedné straně chrání před nevíтанou pozorností, jež může vést k záměrnému poškozování, na druhé straně tak ale pozornosti uniká i jejich více či méně přirozený zánik či škody páchané nevhodnými zásahy, třeba i v důsledku nízkého povědomí o jejich existenci a významu, a jejich případný zhoršený stav nevyvolává včasné a potřebné kroky. To, co nezmizelo za několik desetiletí intenzivního obdělávání zemědělské půdy, lesních porostů a úprav krajiny, zaniká poslední dobou pod rozvíjející se zástavbou všeho druhu.

Z nespočetného množství archeologických lokalit na Plzeňsku, které se dosud přes jejich postupující úbytek dochovalo, je pouze menší část kulturními památkami, teoreticky požívajícimi vyššího stupně ochrany. Mezi kulturními památkami jsou zpravidla zařazeny všechny hradní zříceniny a většina hradišť (tři z nich jsou Národní

kulturní památkou: Starý Plzenec – Hůrka, okr. Plzeň - jih, Bezemín a Okrouhlé Hradiště, okr. Tachov), z ostatních druhů archeologických památek je pak památkově chráněna jen jejich část, případně nemají mezi kulturními památkami žádného zástupce. To je případ i tzv. plochých pravěkých pohřebišť (tedy pohřebišť bez znatelných mohylových náspů), jejichž přesné prostorové vymezení v terénu, podobně jako u rovinných sídlišť, je bez destruktivního výzkumu jen velmi obtížně proveditelné či nemožné. Přesné určení rozsahu památky je přitom jednou ze stěžejních podmínek pro prohlášení kulturní památkou, stejně jako stupeň zachování a hodnota památky, což nelze vždy bez cíleného výzkumu stanovit. Ačkoli mezi známými archeologickými lokalitami převažují pravěká sídliště a pohřebišť, mezi kulturními památkami tak vedou mohylová pohřebišť, hradiště a hradní zříceniny, obecně takové lokality, na nichž se vyskytují relikty dosud dobře patrné, přitahující pozornost a zájem v minulosti i dnes, a umožňující přesnější prostorové určení.

V prostoru Plzeňského kraje je evidováno téměř 180 archeologických nemovitých kulturních památek (což je ovšem jen zlomek všech archeologických lokalit), z nichž nejpočetnější jsou mohylová pohřebišť, hradiště a hradní zříceniny, méně pak tvrziště a výšinná sídliště, nejméně se pak mezi kulturními památkami vyskytují sepy či pozůstatky povrchové těžby, rovinná sídliště a zaniklé středověké vsi. Nízký počet některých druhů archeologických památek mezi památkami kulturními je dán jak celkovým obecně nižším počtem těchto druhů památek, tak i jejich nevýrazností a těžší rozpoznatelností, nižším zájmem o ně a obtížemi spojenými s jejich lepším poznáváním.

Skladba archeologického památkového fondu Plzeňského kraje

Mohylová pohřebišť

Charakteristickým prvkem pravěku Plzeňska jsou především mohylová pohřebišť. Jihozápadní Čechy patří v důsledku tehdejšího kulturního vývoje k oblastem s největším výskytem tohoto druhu památek v České republice. Zatímco ve východní části regionu nejsou mohylová pohřebišť početná (např. Újezd u Sv. Kříže a Hlohovičky na Rokycansku, Chotiná, Kostelec, Dýšina, Červený Hrádek a Sedlec v blízkosti Plzně, téměř vše v blízkosti Berounky), oblastí s vysokým výskytem je především jihozápadní a západní část Plzeňska, kde se soustřeďují zejména na Stříbrsku a mezi Plzní a Stříbrem, pokračují k jihu do okolí Horšovského Týna a Domažlic a odtud směrem na východ, kde se koncentrují mezi Klatovy, Švihov a Měčín. U většiny archeologických lokalit je značně obtížné či přímo nemožné stanovit jejich skutečný význam, zejména není-li pro něj pouze jedno kritérium (např. stav zachování, stav poznání, atraktivita místa atd.). I s vědomím množství mohylových pohřebišť a částečné subjektivity při jejich hodnocení lze však mezi zajímavá a významná mohylová pohřebišť Plzeňského kraje řadit např. Lhotku (okr. Tachov), Bezemín (okr. Tachov) – společně se sousedícím hradištěm jde o národní kulturní památku, tři jednotlivá pohřebišť na k.ú. Kšice (okr. Tachov), nebo několik skupin mohyl na k.ú. Horušany (okr. Plzeň – jih).

Hradiště

Dalším početným a pro jihozápadní Čechy charakteristickým druhem archeologických památek jsou hradiště, která ve své době kombinovala funkci sídelní, obrannou, hospodářskou a obchodní, správní a kultovní. Tyto opevněné sídelní útvary se koncentrovaly do center osídlení oblasti, při hlavních komunikačních tazích, v oblastech získávání surovin či při okraji osídlené oblasti. Podoba, velikost i výběr vhodné polohy se lišily v závislosti na funkci takového opevněného útvaru i technických a organizačních možnostech. Na území dnešního Plzeňského kraje se vyskytují ze základních typů především hradiště na ostrožnách (Plzeň – Bukovec, Plzeň - Litice, Střapole, Dolní Hradiště, Nadryby), na vrcholcích kopců (Okrouhlé Hradiště, Březina, Žďár, Lhota) či na hraně nebo výběžcích teras (Bezemín, Hradec, Hradišťany). Terénní relikty (příkopy a valy) u některých hradišť jsou dosud dostatečně mohutné na to, aby vyvolávaly údiv na rozsahem prací spojených s budováním hradišť.

Jako příklady hradišť významných svou typickou polohou, vnitřní strukturou nebo zřetelností terénních relikтів lze uvést národní kulturní památku Bezemín (okr. Tachov), Dolní Hradiště (okr. Plzeň – sever), Radnou na k.ú. Olešná u Radnic (okr. Rokycany), Březinu (okr. Rokycany), Hradec (okr. Plzeň – jih) nebo národní kulturní památku Hůrka na k.ú. Starý Plzenec (okr. Plzeň – město).

Pravěká výšinná sídliště

Zvláštností plzeňského regionu jsou specifická výšinná pravěká sídliště. Jde o sídelní polohy pozdní doby kamenné (střední eneolit) vznikající především na malých plošinách výrazných skalních suků a výchozů. Tato sídliště bývala velmi malá (obvykle jen pro několik obydlí) a dnes po nich nejsou na povrchu žádné stopy. Koncentrují se především podél Úslavy a na severním okraji regionu, známa jsou však i z západní a jižní části, kde se vyskytují i na Klatovsku. Tyto extrémní polohy jsou značně působivé ještě i dnes. Jako příklady mohou sloužit lokality Křemenáč na k.ú. Břasy (okr. Rokycany), Velká skála u Bzí (okr. Plzeň – jih) nebo Skály na k.ú. Osobovy (okr. Klatovy) či Velký kámen u Lovčic (okr. Klatovy).

Zaniklé vsi

Jedním z nejpočetnějších druhů archeologických lokalit jsou pozůstatky rovinných sídlišť. Budování osad v otevřeném terénu bylo až na výjimky nejčastější formou sídlení a základním prvkem sídelní struktury po celé období pravěku i středověku. Vzhledem k tomu, že osady byly zakládány především v polohách příhodných pro zemědělství, byl později prostor těchto vsí po jejich zániku často využíván jako pole nebo k výstavbě dalších aglomerací a komunikačních sítí a tím docházelo a stále dochází k trvalému úbytku těchto památek. Protože po tomto druhu památek se na povrchu terénu nedochovaly obvykle žádné stopy, jsou dnes tato sídliště nacházena náhodně při stavebních pracích či při cíleném archeologickém povrchovém průzkumu. Výjimku tvoří jen některé středověké vsi, které byly takové intenzivní destrukce uchráněny díky stabilnímu lesnímu prostředí, uchovávající i relikty navazujícího hospodářského zázemí (hráze, cesty, lomy atd.). K nejzachovalejším

a nejzajímavějším lokalitám tohoto druhu patří Kokotsko na k.ú. Dýšiná a Bušovice (okr. Plzeň – sever a Rokycany), Neslívy (Nestajov) na k.ú. Štáhlavy (okr. Plzeň – jih), Javor na k.ú. Kornatice, Cháchov u Rokycan, Řebřík na k.ú. Líšná u Zbiroha nebo Sloupek na k.ú. Těškov, vše v okr. Rokycany. Bohužel, až na Řebřík nejsou uvedené lokality (ani mnohé další podobné) památkově chráněny. Další památkově chráněné výjimky představují zaniklé středověké vsi v lokalitě Myť na k.ú. Ždírec (okr. Plzeň – jih), Dolany u Hlinců (okr. Plzeň – sever) a Rovný u Drahoňova Újezda (okr. Rokycany) nebo novověké vsi Chuchle u Habartic (okr. Klatovy) a u kostela sv. Jana Křtitele na k.ú. Kočov (okr. Tachov).

Tvrziště

Mezi nepočetnější nemovitě kulturní památky archeologické povahy patří tvrziště, tedy terénní zbytky dispozice a opevnění zaniklého typu panského sídla - tvrze. Nečastěji jde o příkopem a valem obehnanou plošinu, kde stávala centrální budova (věžový palác) nebo celý soubor staveb. Tvrze bývaly stavěny nejčastěji v rámci vesnické zástavby či v její blízkosti a disponovaly vlastním hospodářským zázemím. Dobou vzniku a rozkvětu tvrzí v Čechách je 13. – 16. století, což lze sledovat i u tvrzí na Plzeňsku. Dnes se místa zaniklých tvrzí nachází jak v lesních a v současnosti odlehklých oblastech, kde se v jejich okolí nachází často i k nim příslušející zaniklá ves či hospodářské zázemí, tak i na okrajích stále existujících vsí. Jako příklad tohoto typu archeologických památek lze jmenovat Liběšov na k.ú. Bezvěrov (okr. Plzeň – sever), Šebíkov na k.ú. Trojany (okr. Plzeň – sever), Rovný na k.ú. Drahoňův Újezd, Javor na k.ú. Kornatice (obě lokality v okr. Rokycany), Pecihrádek na k.ú. Bolevec (okr. Plzeň – město) nebo lokalitu Na zámečku u Hořehled (okr. Plzeň – jih).

Kromě tvrzišť na jedné straně a dochovaných objektů samotných tvrzí, nejčastěji přestavěných a využívaných dnes k hospodářským, méně pak k obytným účelům, se v několika případech zachovaly stavby tvrzí i ve stavu zříceniny, podobně jako u hradů. Tyto památky se vyskytují především na Klatovsku, v oblasti bohaté na drobná panská sídla. Takovou torzálně dochovanou a výrazně nepřestavěnou tvrzí jsou Němčice se vstupní věží a vyzděným příkopem nebo zbytky palácové stavby tvrze na skále nad Zavlekovem mezi Klatovami a Horažďovicemi, jež však byly romanticky upraveny v 19. století, nebo Kašovice nedaleko Sušice. V mnohem větším stupni destrukce se nachází tvrz Mydlná na k.ú. Kornatice (okr. Rokycany), která však dosud nemá, i přes svou výjimečnost, památkovou ochranu.

Hradní zříceniny

Zatímco tvrze byly součástí sídlení jednotky – vsi, hrady byly až na výjimky budovány „daleko a vysoko“ tedy ve výrazném odstupu od sídel prostého obyvatelstva. Charakteristickým rysem byla zpravidla strategická poloha s dobrým přehledem o okolí, často v blízkosti obchodní cesty či zdrojů surovin. Stejně jako u pravěkých či raně středověkých hradišť i u hradů existovaly značné rozdíly ve velikosti a vzhledu, dané účelem, možnostmi stavebníka a převažujícím stavebním typem vázaným na určité období. Proti rozlehlejší hradům jako Preitenštejn na k.ú. Nové Městečko, Krašov na k.ú. Bohy (oba v okr. Plzeň – sever) či Švamberk-Krasíkov na

k.ú. Kokašice (okr. Tachov) tak stojí hrady menší či tak malé, že se svou velikostí velmi blíží tvrzím, např. Komberk u Čemin (okr. Plzeň - sever), Březina či Homberk u Příkopic (oba v okr. Rokycany).

Hradní zříceniny přežily v různém stupni zachování, od lokalit, kde se dochovaly vysoké obvodové hradby a zdi budov s řadou architektonických prvků, např. Přimda, Gutštejn na k.ú. Okrouhlé Hradiště, Volfštejn u Černošína (všechny v okr. Tachov), Buben u Plešnice (okr. Plzeň – sever), Radyně u Starého Plzece (okr. Plzeň – město), Vlčtejn, Roupov (oba v okr. Plzeň – jih), Libštejn u Liblína (okr. Rokycany), Prácheň na k.ú. Velké Hydčice (okr. Klatovy) nebo Netřeb u Kanic (okr. Domažlice) po takové, kde ze zdiv nezůstalo nad terénem zcela nic a existenci hradu připomínají jen příkopy a valy, případně nenápadné terénní relikty zástavby, např. Frumštejn u Hunčic, Podmokly, Vrtbo (všechny v okr. Plzeň – sever), Osvračín, Lacembok u Horní Kamenice (oba v okr. Domažlice), Potštejn u Žinkov (okr. Plzeň – jih), Homberk u Příkopic, Vimberk u Medového Újezdu (oba v okr. Rokycany).

Sejpy a stopy těžby

Svého druhu technickou památkou a zajímavým dokladem dávné lidské činnosti v krajině jsou stopy povrchové těžby a rýžování. Nejčastěji jde o činnosti středověké, v některých případech i starší. Pozůstatky rýžování, sejpy, jsou hromady hlušiny, které se koncentrují i do větších sejpových polí podél úseků některých menších vodotečí, známy jsou především z břehů potoků v okrese Plzeň – jih (např. na k.ú. Novotníky a Kokořov, Víška) a Plzeň – sever (Hubenov), samostatnou skupinu pak vytváří pozůstatky rýžování a dolování zlata při Otavě, v našem případě v okolí Rabí (Čepice, Bojanovice) nebo u šumavských potoků (Horská Kvilda). Otavská rýžoviště jsou na rozdíl od většiny ostatních přesněji datovaná a souvisí s intenzivním získáváním surovin v této oblasti už Kelty v době laténské. Řada těchto rýžovišť fungovala pak i v průběhu raného či vrcholného středověku.

Rozsáhlé plochy se stopami povrchové těžby se dochovaly na k.ú. Újezd Sv. Kříže (okr. Rokycany) a na k.ú. Hartmanice (okr. Klatovy).

Kromě uvedených druhů archeologických památek, mezi které je třeba započítat nejen pohřebiště mohylová, ale i plochá, jež se stejně jako rovinná sídliště neprojevují terénními relikty, se v krajině vyskytují i další prvky dávno zaniklé podoby krajiny. Meze polí, lomy, úseky zniklých úvozových cest a jejich svazky a hráze zaniklých rybníků, které se v některých případech přímo vážou na zaniklé středověké vsi s tvrzíšti, pozůstatky technických, výrobních objektů (pecí různého účelu) či historická popraviště v blízkosti obcí s raně novověkými soudy.

Specifika památkové ochrany archeologických lokalit

Možnosti ochrany archeologických lokalit jakožto kulturních památek jsou silně závislé na úrovni jejich dokumentace, evidence a na aktualizaci údajů včetně

informací o činnostech dotýkajících se těchto lokalit. Základem efektivní evidence je pak:

- 1) věcné a územní vymezení
- 2) užívání názvů správných z odborného hlediska
- 3) aktualizace popisu, údajů a fotodokumentace
- 4) sledování současného stavu

Právě poslední dva body jsou specifickým archeologických památek, neboť jejich pravidelný monitoring je ztížen jak obtížnou dostupností většiny těchto památek, tak vzhledem k této horší dostupnosti i jejich relativně vysokým počtem. Odlehlost archeologických památek a jejich častá nečitelnost pro uživatele pozemku společně s absencí vědomí o jejich hodnotách vede k realizaci činností způsobujících nevratné škody, mnohdy i bez povšimnutí veřejností a památkovou péčí. Ovšem i první bod týkající se územní identifikace, respektive veškeré dokumentace, má obdobně svá specifika daná rozlehlostí lokalit, jejich obtížnou dostupností a přístupností.

Kromě již uvedených podmínek efektivní evidence a ochrany archeologických nemovitých kulturních památek je žádoucí, aby se památková ochrana vztahovala na celé lokality, na všechny části celku, aby byli o existenci památek a jejich ochraně dostatečně informováni vlastníci památek či uživatelé pozemků (zemědělské půdy, lesů), na kterých se nemovité kulturní památky nacházejí. Na druhé straně je však současně důležitá i vůle k aplikaci efektivnějších a důslednějších postihů za poškozování památek a za neplnění povinností vyplývajících ze zákona pro vlastníky památek.

Vlastní stav archeologických památek je ovlivněn značným, i když omezeným počtem činností a procesů. Jde především o:

- samovolnou postupnou destrukce – týká se především hradních zřícenin
- staré výzkumy – týkaly se zejména mohyl a hradišť
- polní a lesní orba – vede k výraznému poškození či zániku především pohřebišť, pravěkých sídlišť a zaniklých středověkých vsí
- vedení cest – poškození mohylových naspů a valů
- skládky – znehodnocení příkopů tvrzišť či dříve prozkoumaných mohyl
- lesní školky – viz lesní orba, rovněž znehodnocení celé lokality
- těžba dřeva – ohrožení zejména mohylníků a hradišť, v souvislosti s transportem dřeva dochází k průrazům valů hradišť a ničení mohyl
- zřizování zahrádek a chat, jakákoli jiná zástavba – zásahy do ploch hradišť, jejich valů a příkopů
- lomy a pískovny – ohrožení hradišť a hradních zřícenin
- získávání stavebního materiálu – především v minulosti toto vedlo k zániku hradních zřícenin
- hledání pokladů a cenných nálezů – poškozování hradních zřícenin, hradišť a mohyl

- záměry a činnost některých soukromých vlastníků – zejména u hradních zřícenin, kde v důsledku nevhodných stavebních a terénních zásahů dochází ke snižování hodnoty památky

Úbytek památek způsobený některými z výše uvedených faktorů se projevoval již od 19. století. U několika památek bylo zjištěno jejich poškozování terénními či stavebními úpravami hraničící někdy až se zánikem památky (především mohylníků, v menší míře i rovinných sídlišť a tvrzišť). Alarmující bohužel je, že k tomuto výraznému poškozování či faktickému zániku došlo především až v posledních 30 – 50 letech.

Součástí památkové péče o archeologické lokality, obdobně jako v případě památkové péče obecně, by měla být ve spolupráci s vlastníky pozemků především péče o stav a vzhled lokalit. Na základě terénních pozorování se jako základní optimální povrchové úpravy archeologických nemovitých památek jeví:

- zatravnění - na odlesněných památkách, zejména hradních zříceninách a hradištích, vyniknou skutečné rozměry a dispozice památky, zabrání se polní orbě
- sad a les – vhodné pro tvrziště, hradiště a mohyly pro zamezení terénním úpravám (nesmí jít o hospodářský les)
- periodické odstraňování náletového porostu – především u hradních zřícenin
- ponechání či vykácení stromů – v závislosti na tom, zda jde o valy a příkopy, kde mají kořenové systémy vzrostlých stromů zpevňující účinek, či zda jde o fragmenty zdiva, kde se projevují účinky opačné
- dosypání poškozených částí terénních relikvů a navýšení úrovně ničené plochy památky pro omezení eroze a dalšího poškozování – týká se zejména mohylových naspů, valů, ploch hradišť nebo tvrzišť ničených průjezdem těžké techniky

Ač se to zdá jako samozřejmost, přesto je nutné zdůraznit, že archeologickým lokalitám je nutné věnovat pozornost i po jejich prohlášení kulturními památkami – tyto památky nejsou svým statutem automaticky chráněny a i nadále jsou ohroženy a zanikají, zdánlivě překvapivě vzhledem k prostředí, v jakém se obvykle nalézají, tedy prostředí lesa či nevyužívané půdy. Archeologické nemovité památky tvoří neodmyslitelnou součást krajiny, prostředí přístupného ve větší či menší míře všem, a ovlivňují tak vztah širší veřejnosti nejen k památkám samotným, ale i k minulosti a k oborům, které se minulostí a památkami zabývají. Právě takovéto památky snadno vnímatelné veřejností, jejichž hodnota spočívá mimo jiné a především v přirozeném provázání s krajinou, lze použít k rozvíjení vztahu veřejnosti k archeologii, archeologickým pramenům i památkové péči obecně a současně k vytváření lepšího kulturního povědomí.

V památkové péči o archeologické kulturní dědictví musí být obsaženy dvě základní roviny. První rovinou jsou terénní, zpravidla záchranné, výzkumy. Jejich výsledky slouží jako východisko pro následnou účinnější ochranu památek před jejich dalším

ničením formou kvalitních podkladů pro plánování stavební činnosti, zejména v aglomeracích, různých průmyslových zónách či památkových areálech. Druhou rovinou je „údržba“, prezentace, uchování a péče o archeologické památky. Obě roviny by společně měly vytvářet jeden systém, přičemž hlavním cílem takové péče musí být minimalizace škod na archeologických památkách a lokalitách vůbec.

Péče o archeologické kulturní dědictví by se tedy měla soustředit na následující okruhy a zahrnovat následující činnosti:

- terénní prospekci
- důslednou a funkční dokumentaci a evidenci památek
- přípravu podkladů pro vznik archeologických rezervací a pro prohlašování věci za kulturní památku
- podíl na tvorbě a úpravách územních plánů, rozvojových projektů s cílem minimalizovat zásahy do archeologických lokalit
- kontrolu dodržování zákonných ustanovení v oblasti péče o památky ze strany vlastníka (uživatele, stavebníka)
- zajištění režimu činností, strategie ochrany, konzervace, úpravy a zhodnocování archeologicky zajímavých lokalit
- prezentaci - vhodné zpřístupnění vybraných archeologických lokalit
- propagaci - vzdělávací aktivity (publikace, přednášky) s cílem seznamovat veřejnost s problematikou archeologických památek a jejich ochrany, s výsledky odborných činností a rozvíjet tak vztah veřejnosti k archeologickým památkám

Z velké části jde o činnosti odpovídající obsahu Mezinárodní úmluvy o ochraně archeologického dědictví. Základní schéma užší preventivní péče o archeologické nemovité památky v terénu lze pak pojmut jako několik na sebe navazujících kroků:

- mapování stavu památek – poznání škodlivých procesů, jejich intenzity a závažnosti – vytipování rizikových zásahů a procesů působících negativně na památku + určení ideální a možné prevence a ochrany konkrétní památky – uvedení těchto opatření v život.

Své nezastupitelné role mají v tomto procesu všichni účastníci: odborná organizace památkové péče, výkonné orgány a vlastníci.

Prezentace archeologických památek

Prezentace řady zajímavých lokalit v terénu je v rovině efektivity (vztaženo na množství návštěvníků) ztížena relativně horší dostupností, jelikož zpravidla se tyto lokality nacházejí v lesích. Na druhé straně většina lokalit je napojena na značené turistické cesty a nabízí tak možnosti využití minimálně v rámci pěší i cyklistické turistiky.

Až na řídké výjimky (některé hradní zříceniny, tvrziště a hradiště) postrádají nejvýznamnější nemovité kulturní památky informační tabule, které by podávaly základní informace o lokalitě a jejím významu, dosud chybí označení, která by přímo v terénu upozorňovala alespoň na přítomnost památky a její ochranu podle platného zákona o památkové péči. Tam, kde tyto informační tabule jsou, souvisí jejich osazení vždy se snahou o prezentaci památky a o oživení většího povědomí o dané

památky. Významné archeologické lokality, které mají i turistický potenciál, by tedy měly být nejen označeny, ale i doplněny o informace o dané lokalitě. Informovanost veřejnosti je základním předpokladem k vybudování vztahu k pozůstatkům minulosti v krajině. U lokalit bez turistického či vzdělávacího potenciálu pak stačí pouze informativní sdělení, že jde o archeologickou lokalitu a kulturní památku tak, aby se zamezilo jejímu poškození z neznalosti.

Ačkoli by prezentace vybraných památek měla být přirozenou součástí památkové péče, jde zatím pouze o výjimky. Při záměru prezentace archeologické lokality veřejnosti je nutné zohlednit jak přítomnost typických rysů a atraktivitu lokality včetně znatelnosti terénních relikvů, vlastnické poměry, tak i riziko poškození takové lokality v důsledku nutných úprav, přítomnosti zvýšeného počtu návštěvníků i riziko poškození záměrného. Zvažovat je tedy nutné i potenciál dané lokality pro další odborné poznání.

Na jedné straně tak stojí výběr menšího množství památek, které by byly vhodné k cílené prezentaci se všemi průvodními jevy (např. nutnými terénními úpravami včetně přístupu a opatření na ochranu nadzemních relikvů před návštěvníky, propagace), na straně druhé pak v případě potřeby základní úpravy památek tak, aby bylo zajištěno jejich další trvání a ochrana a současně přijatelný vzhled. K cílené prezentaci veřejnosti v rámci např. speciální naučné stezky, archeoparku či jakéhosi muzea v přírodě je třeba zvolit jen vhodně vytipované památky, většiny památek by se však týkaly „pouze“ takové úpravy, které by chránily památku před jejím probíhajícím či potenciálním poškozením, tzn. informování vlastníka a uživatele, označení památky v terénu, případně včetně základních informací, úpravy vegetace, volba vhodné úpravy a stanovení režimu činností. Nejde jen o efekt na případného návštěvníka, ale i na vlastníka, který v opačném případě, tedy při zanedbaném stavu památky a nezájmu památkové péče, těžko přijme za svůj postoj, že jde o důležité hodnoty, na kterých by mělo záležet.

Výsledkem tedy nemusí být (a až na výjimky by neměla být) nutně lokalita masově navštěvovaná a uváděná v prospektech, ale takový stav, ze kterého bude patrné, že o památce se ví a že je o ní vhodným (i když základním a nenápadným) způsobem postaráno, stav, kdy se památky stanou uvědomovanou a zajištěnou součástí krajiny a přitom neutrpí výraznější ztráty na své odborné hodnotě i atmosféře, jež je svébytnou a podstatnou složkou hodnoty památky.

V případě úprav souvisejících nejen s prezentací, ale i s ochranou památky by bylo vhodné dodržovat následující zásady:

- uplatňovat aktivní péči
- určit, co je pro danou památku charakteristické
- zachovat její autentičnost a tedy i specifickou atmosféru
- neuplatňovat jednotný model (vzor) nakládání s památkou, ale vždy zvolit takový způsob úpravy a prezentace, jaký je pro danou památku nejvhodnější, takový, který využívá specifik dané památky a zohledňuje její „osobitost“
- vsadit na prožitek, skrz který je památka vnímána a působí.

Cílem by přitom neměla být masová komercializace, spíše zdravá nenápadnost a přirozenost.

Po technické stránce lze obecně uvažovat nad následujícími formami prezentace archeologické památky:

1. Tabule s textovou a obrazovou složkou týkající se památky, její historie, vzhledu a výzkumu (ať již samostatně či v rámci zapojení do naučné stezky)
2. V rámci okruhu více tabulí s textovou a obrazovou složkou týkající se památky, její historie, vzhledu a výzkumu a jednotlivých částí či objektů nebo témat života v minulosti, u kterých lze odkázat na konkrétní stopy a místa v rámci dané památky
3. Kombinace tabulí a v terénu patrných reliktnů s jejich kresebnou rekonstrukcí a vysvětlením významu
4. Expozice přímo na dané lokalitě formou samostatného návštěvníckého objektu poskytujícího vzdělávací (muzejní, přednáškové, prodejní) prostory a umožňující náročnější a technicky sofistikovanější formy prezentace – expozice, projekce, velké formáty, atd.)

Všechny způsoby prezentace lze doplňovat podpůrnými akcemi typu jednorázových komentovaných prohlídek, přednášek a publikací týkající se dané památky a zaměřených na vybrané cílové skupiny (turistické a propagační materiály, průvodce, denní tisk atd.) při dodržení základní odborné úrovně a věcné správnosti.

Výběr konkrétní formy s případnými modifikacemi bude ovlivněn typem památky, její dostupností, hodnotou a stupněm zachování i poznání, názorností reliktnů, charakterem (atmosférou) místa, potenciálními riziky a finančními možnostmi.

V měřítku celého Plzeňského kraje lze mezi lokality vhodné k prezentaci zařadit následující:

Hradiště Hůrka ve Starém Plzenci, NKP

Od 10. století jedno z nejvýznamnějších přemyslovských hradišť existující do 13. století, správní a církevní centrum raně středověkého Plzeňska, místo ražení mincí za knížete Jaromíra a krále Václava I. Hradiště zaujalo mírně se k západu svažující a zužující hřbet návrší s prudkými severními a jižními svahy k Tymákovskému potoce a Úslavě. Na východě bylo odděleno hlubokým příkopem a mohutným valem, za nímž se na nejvyšším místě hradiště nacházela akropole s kostelem sv. Vavřince z 11. století a předpokládaným palácem. Niže nad jižním svahem, již v západní části hradiště oddělené od akropole valem, byla snad až ve 12. století postavena rotunda sv. Petra a Pavla (starší názory hovořily o 10. století), v jejímž okolí vzniklo kostrové pohřebiště. Na pravděpodobně jen lehce opevněném předhradí na východní straně byl vystavěn kostel sv. Kříže. Val na západní straně pokračoval i pod jižní svah, kde se dosud zachoval v zahradách při západní straně původního opevněného podhradí mezi vlastním hradištěm a Úslavou. K hradišti náleželo rozvíjející se podhradí po obou březích Úslavy, pozdější Starý Plzenec. Zříceniny kostelů sv. Vavřince a sv. Kříže zanikly až v průběhu 18. a 19. století. V rotundě, jediné dochované stavbě z doby existence hradiště a stavebně upravované hlavně v 16. i 20. století, je

umístěna expozice archeologických nálezů, základy kostela sv. Kříže a tzv. zvonice jsou v neuspokojivém stavu a jsou volně přístupné. Dlouho přístupné základy kostela sv. Vavřince byly z důvodu špatného stavu zakryty zemí pro jejich zachování do budoucna.

V nedávné minulosti existoval záměr na celkovou revitalizaci areálu prostřednictvím parkových úprav. Upraven byl přístup ze západní strany, naučnými tabulemi jsou prezentovány některé objekty, dosud však vzhledem k rozsahu hradiště a jeho prvkům nedostatečně. Památka vhodná pro výše navržené prezentační formy 2, 3.

Hradiště v Plzni - Hradišti

V šíji rozlehlého meandru Úhlavy vzniklo na přelomu starší a střední (kolem 1600 př. n.l.), nejpozději však v pozdní době bronzové (asi 950 – 700 př.n.l.) hradiště, které bylo využíváno i v pozdně halštatském období. Celková plocha hradiště ležícího 37 metrů nad řekou má rozsah 1,55 ha a nepravidelný ledvinovitý tvar s osami cca 200 a 100 metrů. Z opevnění se dodnes dochoval na západní, severní i východní straně val se stopami požáru, na jižní straně spadá svah prudce k řece. Na přístupové východní straně je val vysoký až 8 metrů, vstup do hradiště z této strany byl chráněn i dalším valem a mohutným příkopem, které přetínaly šíji v nejužším místě. Zatravněná, v minulosti těžbou písku a návozkami poškozená a upravena plocha hradiště je téměř rovná, v minulosti se opakovaně objevovaly záměry k její zástavbě. Jihovýchodní okraj hradiště byl poškozen silnicí a v dochovaném úseku čelního příkopu jsou dnes zahrádky patřící k sousedním bytovkám. Hradiště, střežící vstup do plzeňské kotliny od jihu, ovládalo celý prostor říčního meandru i okolního úseku širokého údolí s výhledem především k severu a jihu podél toku řeky.

Lokalita je k prezentaci vhodná umístěním v rámci města, snadnou dostupností, přehledností a názorností. Obsahově by bylo vhodné případnou prezentaci zaměřit na opevnění hradiště včetně řezu valem, vnitřní zástavbu, umístění hradiště v krajině, život na hradišti apod. Památka vhodná pro výše navržené prezentační formy 1-4.

Hradiště Holý vrch v Plzni - Bukovci

Dvoudílné hradiště o celkové ploše 4,15 ha bylo vybudované nad Berounkou a jejím pravobřežním přítokem v pozdní době halštatské (skloněk straší doby železné, polovina 1. tisíciletí př.n.l.) a využívané jako jedno z nejstarších slovanských hradišť v západních Čechách (od sklonku 8. do 9. století). Rozsáhlé předhradí na východní straně je od předpolí hradiště odděleno dnes dosud patrným příkopem a drobným valem. Velikost těchto dochovaných reliktních opevnění (příkop je sice dlouhý 213 metrů ale hluboký jen půl metru) naznačuje, že předhradí bylo chráněno mnohem méně důkladně než vnitřní hradiště o velikosti 1,6 ha. To bylo ze strany příchozích chráněno mohutným opevněním, ze kterého se dodnes dochoval až 4 metry vysoký val. Lokalita byla v 19. a první polovině 20. století částečně archeologicky zkoumána, nové a potřebné poznatky o ní však dosud chybí. Hradiště je jednou z prvních literárně zachycených památek, je uvedeno v latinském kázání Hilaria Litoměřického v chrámu sv. Bartoloměje v Plzni z 1. dubna 1467, ve kterém bylo spojováno s počátky osídlení Plzeňské kotliny.

Hradiště s dobře patrným čelním valem, drobným příkopem a valem na předhradí a se stopami povrchové těžby je již řadu let zapojeno do naučné stezky Zábělá. Obsah i vzhled tabule však již nevyhovují současným požadavkům na kvalitní prezentaci. Památka vhodná pro výše navržené prezentační formy 1-3, zaměřené na vzhled hradiště, jeho historii a způsob opevnění.

Tvrziště Pecihrádek

Lokalita na skalnaté ostrožně vysoko nad řekou a kostelem sv. Jiří na k.ú. Bolevec. Tvrz zde existovala v 15. a 16. století (či snad již od konce 13. století). Šlo o místo strategicky velmi výhodné, z tvrze se dala přehlédnout k severu se otevírající plošina, předpolí tohoto sídla, kde muselo stávat hospodářské zázemí tvrze, ale i údolí se soutokem Mže a Úslavy se starším kostelem sv. Jiří, ves Doubravka, snad i později zaniklá ves Týnec a kromě toho i úsek cesty z Plzně přes Doubravku dál na Prahu. Dodnes zůstalo z tvrze nevelké tvrziště, pahorek o průměru plošiny asi 20 metrů, přibližně kruhového půdorysu, situované přímo nad prudkým svahem a chráněné 3 až 5 metrů hlubokým, částečně ve skále vylámaným příkopem a vnějším valem. Prostor zaniklé tvrze i jejího okolí s dosud nelokalizovaným hospodářským zázemím je dnes, na rozdíl od doby existence tvrze, porostlý lesem.

Jde o lokalitu vhodnou k prezentaci vzhledem k její poloze v rámci města Plzně a snadné dostupnosti, hodnotou je i její krajinné umístění a znatelné terénní reliktů. S prezentací formou tabule spojené s vyhlídkou na město a zaměřené nejspíše na vzhled tvrze, se nutně pojí základní úpravy terénu (přístup na vlastní tvrziště) a vegetace. V současné době existuje idea na specifickou prezentaci této památky v rámci krajinářských úprav širšího okolí. Památka vhodná pro výše navrženou prezentační formu 1.

Mohylové pohřebiště Plzeň - Nová Hospoda

Z hlediska poznání pravěku západních Čech významné mohylové pohřebiště na západním okraji Plzně. Více než polovina všech asi 100 mohyl ze střední a mladší doby bronzové (přibližně 1600 – 950 př. n. l.) byla od 60. let 20. století zničena v důsledku výstavby vilové čtvrti, zbylé mohyly kdysi významného pohřebiště se nachází na okraji příměstského lesa v jejich těsné blízkosti a některé z nich jsou ukryty v neprostupném hustém lesním porostu. Částí pohřebiště prochází lesní cesty. Vzhledem k poloze pohřebiště při okraji městské zástavby se nabízí po nutném zvážení všech rizik možnost základní prezentace s vyznačením lokality a údaji o ní na naučné tabuli (výše navržená prezentační forma 1).

Zřícenina hradu Litice

Zbytky jednoho z nejstarších hradů na Plzeňsku na skalnaté a vysoké ostrožně nad řekou Radbuzou. Hrad ze 13. století, z něhož se dochoval fragment čelní obvodové zdi, reliktů objektů vnitřní zástavby a mohutný příkop, zaujal polohu na samotném konci ostrožny. Místo, nacházející se dnes hned za zástavbou obce, však bylo osídleno již mnohem dříve. Přítomnost lidí je zde doložena pro období staršího (1. polovina 4. tisíciletí př.n.l.) a mladšího eneolitu (chamská kultura, asi 3000 – 2600

př.n.l.), pozdní doby bronzové (asi 950 – 700 př.n.l.), kdy zde zřejmě vzniklo hradiště, a rovněž i pro pozdní dobu halštatskou (sklonek starší doby železné – polovina 1. tisíciletí př.n.l.). Pozdější hrad zaujal jen zadní část v pravěku osídlené plochy a zřejmě pravěké valové opevnění v prostoru předhradí bylo zničeno středověkými stavebními aktivitami. Protiváhu středověkému hradu, původně rodovému sídlu jedné z větví Drslaviců, tvořil v prostoru přes údolí na jihu kostel sv. Petra a Pavla. Zatravněná lokalita se sadem na předhradí je prezentována naučnou tabulí s dějinami a popisem hradu. Pro zkvalitnění této prezentace by bylo třeba zhotovit přehlednější a názornější text i obrazové části (výše navržená prezentační forma 1). V rámci Plzně jde opět o lokalitu vyznačující se dobrou dostupností a nabízející i atraktivní výhled na Litice a údolí Radbuzy.

Z mimoplzeňského prostředí je možné uvažovat o prezentaci buď nově nebo o jejím rozšíření či zkvalitnění u následujících lokalit:

Okres Domažlice:

Hradiště Tasnovice (včetně kostela sv. Vavřince)

Jde o jedno z největších západočeských slovanských hradišť. Založeno bylo na oblém vrchu obtékaném ze západu a jihu Radbuzou. Vrcholek zabírá téměř kruhová akropole (dnes zčásti zastavěná kostelem a hřbitovem), celé hradiště je opevněno systémem 3 valů, z nichž vnější leží téměř na úpatí kopce. Vnější a střední val jsou patrné jen jako hrany teras bez vnitřního převýšení, pouze vnitřní val kolem akropole si zachoval i z vnitřní strany charakter nízkého valového tělesa. Vnější převýšení valů je díky sklonu svahu výrazné a dosahuje výšky až několika metrů. Z míst pozdějšího hřbitova u kostela pochází doklady pohřbů již z raného středověku. Relativně dobře přístupná lokalita v blízkosti Horšovského Týna je z velké části zatravněna, na svazích valů a na severním svahu návrší roste listnatý les či křoviny. Památka je vhodná k prezentačním formám 1-3, zaměřeným na vzhled a strukturu hradiště, konstrukci opevnění a poznatky o raně středověkém pohřbívání.

Mohylové pohřebiště Chrastavice – Milavče

Mohylové pohřebiště je tvořeno 3 skupinami mohyl v blízkosti křižovatky lesních cest, na značené turistické trase. Na lokalitě je v současné době její turistické označení a informační tabule. Jde o lokalitu, která dala jméno archeologické kultuře mladší doby bronzové v západních Čechách, kultuře středoevropského významu. V jedné z mohyl byl nalezen bronzový kultovní vozík se slunečními symboly, jeden z mála podobných v celém evropském pravěku. Některé mohyly jsou pravděpodobně dosud neporušené a neprozkoumané. Případná prezentace by měla spočívat ve zkvalitnění stávající formy 1, zaměřené na význam památky a konstrukci mohylového hrobu.

Okres Klatovy:

Hradiště a zřícenina hradu Prácheň (k.ú. Velké Hydčice)

Hradiště, v jehož severní části byl později zbudován středověký hrad a jižně od něj gotický kostel sv. Klimenta se hřbitovem, fungovalo v 11. – 13. století. Bylo zřejmě

dvoudílné, nepravidelného oválného půdorysu o rozloze 2,8 ha. Nejchráněnější severní část zaujímal akropole, na opačné straně bylo předhradí. Dochovaný val (relikt hradby) předhradí dosahuje dnes šířky až 15 metrů a výšky 6 metrů. Na východní straně je zdvojený, ovšem zčásti patrný jen jako terénní hrany. Prácheň byla významným přemyslovským správním centrem, nahrazeným v 1. čtvrtině 14. století rozsáhlým hradem, umístěným na ploše akropole staršího hradiště. Plocha hradu je cca 200 x 60 metrů. Přístup do hradu chránil val a příkop, celý obvod obklopovala obvodová i parkánová hradba. V čele hlavní střední části hradu stál okrouhlý bergfrit chránící bránu. Při delších stranách hradu, jsou zdiva palácových křídel. Východní stranu zpevňovaly 4 flankovací věže. Do západního paláce byla později vestavěna poustevnická kaple. hradiště 1. polovina 11. století - 13. století
Jde o dobře přístupnou lokalitu nabízející široký rejstřík typů památek (relikty opevnění hradiště, zřícenina hradu, kostel). Stávající prezentace jednou tabulí je vzhledem k potenciálu lokality nedostatečná, pro prezentační formy 2 a 3 se nabízejí témata týkajících se všech přítomných památek, jejich vzhledu, funkce, časové následnosti atd.

Hradiště Sedlo (k.ú. Albrechtice)

Jde o jedno z nejvýše položených hradišť v Čechách (902 m n.m.), s doklady opakovaného osídlení od poloviny 1. tisíciletí př.n.l. až po raný středověk. Rozkládá se na 2 vrcholcích a sedle mezi nimi. Je protáhlého, úzkého tvaru, s rozlohou kolem 3 ha, délky cca 400 a šířky cca 32-114 metrů. Po obvodu je chráněné příkrými svahy a skalními výchozy. Skalní bloky po obvodu jsou propojeny kratšími i delšími úseky kamenných valů, místy 13 metrů širokými a z vnější strany 10 metrů vysokými. Celková délka opevnění přesahuje 900 metrů. Původní vstup v podobě ulicovité brány je zachován v jihovýchodním výběžku. Na hradišti je nova rozhledna, při jejíž patě jsou osazeny tabule týkající se jak hradiště, tak rozhledny. Stávající způsob prezentace hradiště však nevyužívá dostatečně potenciál lokality, nabízející prostřednictvím prezentačních forem 2 nebo 3 detailnější informace o opevnění, struktuře a významu hradiště, provedených výzkumech apod.

Tvrziště Frymburk

Relikty tvrže zbudované na výrazném pahorku obklopeného hlubokým příkopem, širokým kolem 20 metrů, a vnějším valem. Tvrz je zde doložena k roku 1318, zanikla vypálením roku 1620 císařskými vojáky. Na vrcholku návrší byla následně postavena barokní kaple. Památka vhodná k prezentaci formou 1, zaměřené tematicky i na sousední hospodářský dvůr s tvrzí (rovněž kulturní památka).

Zřícenina tvrže Kašovice

Tvrze nedaleko Sušice tvořila budova obdélného půdorysu cca 22 x 7,5 metrů, z níž se dochovaly části zdí. Stavba obsahovala sklep, přízemí a minimálně další dvě patra s dosud patrnou dispozicí (síně, světnice, prevéty, krb). Okenní otvory mají dodnes dřevěné překlady, okno 2. patra obsahuje část ostění, vstupní otvor jednoho z prevětů 1. patra má zachován lůžko pro již neexistující portál. Palácová tvrz byla

postavena asi v 1. polovině 14. století, zanikla nejspíše v 2. polovině 15. století. Koncem 19. století byl kolem zříceniny tvrze zřízen lesopark. Památka vhodná k prezentační formě 1, věnované tvrzi i úpravám okolí (současná tabule je již nevyhovující).

Zřícenina hrádku Kokšín

Jde o relikt drobného panského sídla ze 14. století. Zřícenina je situována na návrší v blízkosti řeky Úhlavy, jehož západní okraj je odstraněn lomem. Na vrcholku je dochovaný v torzálním stavu dvouprostorový obdélný objekt zděný z lomového kamene, o rozměrech cca 18 x 14 metrů, výška dochovaného zdiva je do cca 1,5 metru. Budova byla opevněna příkopem a vnějším valem, za nímž byl ještě vnější příkop po celém obvodu i další val. Předhradí bylo zřejmě od okolního terénu na J odděleno lehčím opevněním. Účel sídla není vzhledem k blízkosti hradu Švihov zcela zřejmý. Potenciál k prezentaci spočívá jak v blízkosti hradu Švihov, tak v zachovaných zděných konstrukcích. Vhodné k prezentační formě 1.

Zřícenina tvrze Zavlekov

Zřícenina tvrze na skalisku odděleném částečně dochovaným šíjovým příkopem od předpolí se nachází přímo v obci. Zdivo z lomového kamene je dochované do výšky 1. patra, jeho současná podoba je výsledkem romantických úprav v 1. polovině 19. století, kdy byla k severozápadnímu nároží přistavěna okrouhlá bašta. Památka vhodná k prezentační formě 1, zaměřené na vzhled a funkční uspořádání tvrze a její postavení v rámci vsi a na oblibu zřícenin v období romantismu.

Mohylové pohřebiště Tajanov

Pohřebiště tvořené asi 40 mohylami v pásu o délce cca 300 metrů a šířce do 150 metrů se nachází v sedle mezi vrcholky táhlého vrcholku Husín. Mohyly byly nalezené a prozkoumané v 80. letech 19. století, po výzkumu bylo 17 nejbohatších mohyl označeno kamennými stélami s čísly, nově jsou tyto mohyly označeny dřevěnými kůly s čísly. Mohyly byly před výzkumem až 2-3 metry vysoké, jiné jen nepatrně převýšené nad okolní terén. Na lokalitě je zčásti hustý porost mladých stromků, zčásti je plocha odlesněna. Cesta k mohylníku je značená jako naučná stezka, je zde osazena informační tabule s orientačním plánkem označených mohyl. V rámci zkvalitnění prezentace by bylo vhodné provést vhodné úpravy vegetace alespoň na části lokality pro lepší čitelnost terénu a samotných mohyl.

Sejpy Horská Kvilda

Sejpy u Hamerského potoka a jeho přítoků v okolí Horské Kvildy a silnice do Kvildy jsou dokladem středověkého rýžování zlata ve zlatonosné oblasti Šumavy a jedním z největších sejpových polí v západních Čechách. Tvoří ho čtyři skupiny sejpů, přičemž nejdelší skupina podél Hamerského potoka má délku cca 2,5 km. Ve východní části jsou dosud u dvou skupin cedule upozorňující na existenci archeologické památky. Všechny skupiny sejpů, dnes oddělené plochami bez zřetelných sejpů či jen s ojedinělými náspy, spolu pravděpodobně souvisely, ale byly

porušeny terénními úpravami (vodohospodářské zásahy, mladší těžba šterku, komunikace, zástavba). Pásky sejpů jsou místy až kolem 100 metrů široké, sejpy jsou někdy až kolem 2 metrů vysoké, mají nepravidelný bochánkový či protáhlý tvar. Vzhledem k atraktivnímu umístění je památka vhodná pro prezentační formy 2 nebo 3, týkající se technologie rýžování zlata, vzniku sejpových polí a využívání horských oblastí k získávání surovin.

Doly na zlato Hartmanice

Výrazný a plošně rozsáhlý doklad středověkého povrchového dolování zlata v Pošumaví. Lokalita se nachází na západním svahu vrchu Hamižná, po obou stranách silnice z Hartmanic do Dobré Vody. Středověké povrchové doly na zlato se projevují jako plocha souvisle pokrytá jámami (pinky) a násypy (odvaly), místy mají pinky podobu nepravidelného příkopu jako důsledek sledování zlaté žíly. Lokalita je cca 1,5 km dlouhá a místy až 0,5 km široká. Lokalita se nachází ve vzrostlém jehličnatém lese. Název kopce Hamižná, doložený už na mapách I. vojenského mapování, souvisí právě se středověkým místním dolováním zlata. Hamižnou (ve významu chamtivou, lakotnou) nazvali horu havíři, kteří tady kdysi dobývali zlato, protože kutací práce zde byly velmi pracné a hora své poklady vydávala jen velmi nerada. Hamižná hora je chráněna statutem přírodní rezervace. V současnosti je památka prezentována tabulí začleněnou do tématicky širší naučné stezky, přičemž není dostatečně využít potenciál lokality a její dobrá dostupnost, která nabízí možnost tabule přímo při silnici procházející lokalitou.

Okres Plzeň – jih:

Hradiště Hradec

Hradiště tvořené menší akropolí a větším předhradím na západní straně, existovalo v mladší době hradištní (10. – 12. století). Dochovány jsou úseky valů a příkopů, v případě předhradí je val dodnes zachovaný do výšky několika metrů. Opevnění bylo již místy zničeno. Zvláštností této památky je její zapojení do současné zástavby obce, ovlivněné průběhem opevnění. Na akropoli stával do konce 18. století kostel sv. Vavřince, ve 14. – 16. století snad i tvrz, která je v obci pro tuto dobu zmiňována. Mladohradištní osídlení zjištěno i v okolí kostela sv. Jiří severovýchodně od hradiště, kdy je předpokládán dvorec. Hradiště je významnou památkou raného středověku v západních Čechách při spojnici s Bavorskem, se zřetelnou dispozicí a opevněním. Vhodné k prezentačním formám 2, 3 zaměřeným na vzhled hradiště a jeho opevnění.

Okres Plzeň – sever:

Zřícenina hradu Dolní Bělá

Hrad na vysoké ostrožně s dvojdílnou dispozicí: předhradí (později zastavěné zámeckou, dnes již zaniklou budovou) přibližně čtvercového tvaru a na nejvyšším bodě vlastní plocha hradu oddělená od nižšího předhradí pravděpodobně příkopem. Na severní straně chránil areál od okolního terénu dosud patrný val a příkop před předhradím, zachován je rovněž zbytek kruhové bašty. Na ploše vlastního hradu jsou patrné reliktury objektů, včetně fragmentů zdiva. Na části plochy hradu jsou zahrady

a sad, jinak je lokalita zčásti zatravněna a pokrytá lesním porostem. Hrad byl založen v letech 1313-1315, na počátku 17. století přestavěn na zámek, ke konci 18. stol. zanikl a byl postupně rozebrán. Plocha předhradí je vyrovnaná a upravená pro letní kulturní areál. Lokalita je dobře přístupná, leží na turistické cestě, na předhradí je tabule se základními informacemi o hradu. Vhodné k rozšíření a k aktualizaci prezentace formou 1 – 3, věnované podobě a vývoji hradu a dochovaným objektům.

Zřícenina hradu Preitenštejn (k.ú. Nové Městečko)

Na čedičovém kopci s doklady eneolitické osídlení jsou zachovány části hradebních zdí ohraničující nepravidelný obvod hradu. Hrad, založený v 1. polovině 14. století a opuštěný pravděpodobně v roce 1549, byl obtočen příkopem a vnějším valem, v okolí přístupové cesty a brány i parkánovou hradbou. Uvnitř hradu jsou dosud patrné zbytky budov přistavěných k obvodové zdi, včetně valeně zaklenutého sklepa. Pro svoji značnou rozlohu a půdorysné schéma s obvodovou zástavbou je považován za účelovou vojenskou stavbu, u níž byla funkce rezidence do značné míry potlačena. Lokalita byla před několika lety zbavena části vzrostlých stromů. Památka je na značené turistické trase, je vhodná pro prezentační formy 1 – 3, zaměřené na zvláštní typ hradu, jeho vzhled a dochované reliktů. Vhodná kombinace s výhledem do okolí a na nečtinský zámek. Současná tabule je již zastaralá.

Okres Rokycany:

Zřícenina hradu Řebřík s hospodářským zázemím a zaniklou vsí (k.ú. Líšná)

Pozůstatky hradu z konce 13. století s palácem jako hlavní obytnou i obranou stavbou, spolu s reliktů dvorce, haltýře a rybníků jsou součástí významného zaniklého komplexu s velkou informační hodnotou. Třídílný hrad s nenápadnými terénními reliktů zástavby využíval skalní hřeben s nevelkými plochami oddělenými příkopy. Pod hradem jsou zachovány terénní reliktů (prohlubně, plošiny, hrany) zaniklého dvorce, haltýře a dvou rybníků, tvořících dohromady s dvorem hospodářské zázemí hradu. Jihozápadně od kostela přes silnici stávala ve středověku ves náležející ke hradu. Částečně dochované reliktů vsi nejsou památkově chráněny. Jedinou dnes dochovanou součástí tehdejšího sídelního komplexu je kostel sv. Petra, původně farní. Dobře přístupná památka se značným potenciálem, vhodná k prezentačním formám 2 nebo 3, zaměřeným na jednotlivé části areálu i jednotlivé objekty.

Tvrziště Rovný (k.ú. Drahoňův Újezd)

Areál je zvořen tvrzištěm, zaniklou vsí, rybníkem a zaniklou cestou. Ves je poprvé zmíněna k roku 1367, tvrz pak k roku 1418. Zanikly pravděpodobně v průběhu 16. století a třicetileté války. Osou areálu je mělké zamokřené údolí podél bezejmenného potoka. Usedlosti vesnice byly vázány na cesty při krajích údolí na obou jeho stranách. Reliktů vsi jsou patrné jako terénní útvary ve formě jam a vyvýšenin, tedy jako pozůstatky polozahloubených či podsklepených prostor a kamenných staveb. Tvrziště se nachází na upraveném pahorku na dně údolí pod hrází horního rybníčku. Voda z tohoto rybníčku plnila prostor kolem tvrziště. Tvrziště je tak obklopeno vodou

i valem. Obdélná plocha tvrziště byla obehnaná hradbou, při jejíž vnitřní straně stávaly objekty obklopující prostorné nádvoří. Všechny kamenné stavby jsou dosud patrné ve formě valů. Ostatní objekty byly zřejmě dřevěné. V případě této památky jde o výrazné relikty středověkého sídelního areálu (panské sídlo, hospodářské zázemí, terénní úpravy) s velkou vypovídací hodnotou. Relikty tvrze, vsi, cest a dalších prvků jsou dochovány velmi dobře zachovalé, památka relativně hůře dostupná, avšak vhodná pro prezentační formy 2 nebo 3, zaměřené na vzhled a fungování areálu, jeho jednotlivé části i jednotlivé druhy objektů.

Hradiště Březina

Jedno z nejdůležitějších slovanských hradišť v západních Čechách s výrazně dochovanými kamennými valy. Hradiště o rozloze 1,4 ha je nepravidelně oválného půdorysu. Opevnění hradiště tvoří kamenné valy o výšce 5 – 6 metrů. Dvou protilehlých stranách jsou valy přerušeny branami, valy jsou v těchto místech zahnuté dovnitř. Na severní straně je val zdvojen a je zde od počátku 19. století vybudována vyhlídková plošina s pozdějším altánem. První výzkum na hradišti se zde uskutečnil již v letech 1832-34 a památka tak patří k lokalitám s nejdelší historií bádání. I přes obtížnější přístup jde o památku vhodnou k prezentační formě 1, zaměřenou na typ hradiště a jeho opevnění a na počátky archeologického výzkumu.

Mohylové pohřebiště Smědčice – Dýšina – Chrást

Mohylové pohřebiště ze střední a mladší doby bronzové a pozdně halštatské u Klabavy mezi Novou Hutí a Chrástem. Jde o výrazné, rozsáhlé a dobře zachovalé pohřebiště, jedno z největších a nejvýraznějších v regionu. Původně bylo tvořeno cca 125 mohylami na ploše cca 650x350 metrů. Mohyly jsou dosud vysoké do 2 metrů, o průměru cca 10-20 metrů. Lokalitu protíná v svazek výrazných středověkých či novověkých úvozů klesajících k říčce. Na lokalitě probíhal výzkumy již v 19. stol. (Fr. Křikava), poté i počátkem 20. století. Prozkoumána byla přibližně polovina mohyl. Většina mohylových naspů je dobře zachovalá, až na výjimky jsou v nich patrné středové šachtice po dřívějších výzkumech. I přes mírně zhoršenou dostupnost je lokalita vhodná pro prezentační formu 1.

Okres Tachov:

Mohylové pohřebiště Stříbro

Pohřebiště ze střední doby bronzové asi 4 km severovýchodně od Stříbra, v blízkosti Butova, je tvořeno asi 24 mohylami ve třech skupinkách po obou stranách silnice ze Stříbra. Výška mohyl se pohybuje mezi 0,2 a 1,5 metru, průměr mezi 5 a 13 metry. Lokalita je zčásti odlesněna, některé z mohyl byly poškozeny stavbou silnice, nověji pak lesními pracemi. Většina mohyl nebyla dosud zkoumána. Památka vhodná k prezentační formě 1, zaměřené na účel, vzhled a konstrukci mohyly.

Barokní sochařství a řezbářství na území Plzeňského kraje

PhDr. Viktor Kovařík, oddělení restaurování Odbor péče o památkový fond, NPÚ, Generální ředitelství

1. Stručný přehled vývoje barokního sochařství a řezbářství na území Plzeňského kraje

Barokní sochařství a řezbářství na území dnešního Plzeňského kraje patří v odborné literatuře mezi velmi málo zpracovaná témata, a to přesto, že zde působilo velké množství pozoruhodných osobností. V případě poznání barokní sochařské tvorby Plzeňska je dosud umělecko-historická literatura poměrně skoupá. V celkovém vývoji sochařského umění oblasti se objevuje řada neprobádaných míst i neznámých a kvalitních sochařských celků, které dosud nelze spojit s jejich autory. Pohledem do základní literatury, ať již soupisové či přehledové, je zřejmé, že pozornost byla doposud věnována jen několika nejvýraznějším solitérům, jako byli např. sochaři a řezbáři Josef Herscher či Lazar Widemann (Widmann). Je tomu tak i proto, že dosud nebyly (s několika čestnými výjimkami) pro řadu umělců, lokalit a oblastí uspokojivě provedeny archivní rešerše. V této souvislosti by se důležitým impulsem pro zpracování sochařských i řezbářských osobností, dílen a děl regionu mohly stát např. dosud nepřilíživě známé a cenné pečlivě zpracované podklady plzeňského archiváře Jana Hauberta.

Počátky českého barokního sochařství a řezbářství jsou mj. obvykle spojovány s monumentálním edikulovým retábem hlavního oltáře klášterního kostela v **Plasích**, který bývá datován literaturou do let kolem roku 1670. Kromě tohoto díla není však nejen o řezbářské, ale i o kamenosochařské tvorbě Plzeňska v období až do 80. let 17. století známo téměř nic. Postranním řezbám světeckých postav spjatých s cisterciáckým řádem se zde dostává významných míst uvnitř architektury oltáře, jakoby atributy až ověšené figury jsou však stále uzavřených obrysů a jen málo oživené gesty. Zajímavým regionálním souborem řezbářských děl, kterému nebyla doposud věnována odpovídající pozornost, a která s výše uvedeným retábem souvisí, je celá řada řezeb z interiérů kostelů spjatých s plaským cisterciáckým klášterem a jeho uměleckou aktivitou druhé poloviny či konce 17. století. Mezi nimi by bylo možné uvést např. soubor řezeb v kostele sv. Mikuláše v **Potvorově** (figury hlavního oltáře i andělů na parapetu kruchty) vzniklý v 70. letech 17. století či řezbářskou výzdobu varhan v kostele sv. Petra a Pavla v **Kralovicích** z roku 1689 apod. Poněkud starší řezbářská výzdoba, pocházející pravděpodobně z doby kolem roku 1660 se částečně dochovala též v katedrále sv. Bartoloměje v **Plzni** u oltářů zasvěcených Svaté Rodině a Narození Páně.⁴

⁴ Ke všem výše uvedeným realizacím O. J. Blažíček, Sochařství baroku v Čechách. Plastika 17. a 18. věku. Praha 1958, s. 86.

Pravděpodobně nejvýznamnějším a dosud nejznámějším, resp. jedním z mála archivně alespoň trochu podloženým plzeňským raně barokním sochařem a řezbářem, byl **Kristián Widemann (Widmann)** (+1725), u kterého se proto lze snad zastavit podrobněji.⁵ Řezbář Kristián Widemann se objevuje v Plzni v roce 1678, když tehdy přichází jako celá řada jiných s otevřenou náručí vítaných řemeslníků z německých oblastí za obživou a novou životní šancí.⁶ O tom, že byl v Plzni jako vyučený řezbář zřejmě dobře přijat a velmi rychle se etabloval, svědčí Kristiánovy další osudy, které můžeme zatím jen částečně rekonstruovat z mluvy leckdy strohých archivních záznamů. Již dne 16. června 1679 byl Kristián přijat za plzeňského měšťana na základě tehdy obvyklé procedury předložení rodného listu potvrzujícího jeho řádný manželský původ a vyvázání z nevolnictví. Podle tohoto svědectví je doloženo, že Kristián přišel do Plzně ze švábského Hindelangu blízko hranic s Tyrolskem a Vorarlberskem. O vážnosti, které zřejmě brzy mezi svými novými plzeňskými sousedy Kristián požíval, svědčí ještě téhož roku (dne 12. září 1679) konaná svatba s Markétou Seeblumerovou, dcerou jednoho z tehdejších nemnohých plzeňských malířů Jana Maxmiliána Seeblumera. Již následujícího roku 1681 (tedy mj. v době, kdy dokončoval výzdobu plzeňské mariánské statue), kupuje Kristián v Plzni dům, jehož vlastnictví bylo tehdy pravděpodobně i jednou z povinností měšťana. Dne 20. června 1681 se manželé Widemannovi stali tak majiteli domu koupeného od jistého Davida Šrekera, za který zaplatili 370 míšeňských kop. Kristián splatil celý dům, který se tak stal definitivně jeho majetkem, až o téměř dvacet let později, dne 27. srpna 1700. V následujících letech, kdy prozatím nemáme doloženou v pramenech žádnou z Kristiánových sochařských zakázek, žila zřejmě rodina běžným měšťanským životem, účastnila se křtů dětí sousedů a podílela se na životě města. Manželé Widemannovi mají v krátkých intervalech další potomky. O tom, že s rodinou pobývala v domácnosti společně též Kristiánova matka, svědčí až záznam o jejím úmrtí z roku 1693. Dne 13. prosince 1697 se manželům Widemannovým narodil syn, kterému dali biblické jméno Lazar. Roku 1701, a to dne 14. února, se manželům narodil znovu syn, tentokrát pojmenovaný Kristián, u jehož křtu asistovali stejní svědkové jako nedlouho předtím u Lazara. Roku 1704, dne 15. prosince, zemřela Kristiánova první choť Markéta. Snad nedlouho poté se vdovec Kristián oženil podruhé, neboť děti byly ještě malé a těžko mohly trvale zůstat bez mateřské péče. Díky podrobným záznamům kronikářů plzeňského františkánského konventu je známo, že v roce 1705 Kristián vlastní rukou vytesal Krucifix a řezbu pravděpodobně sv. Hedviky Slezské určené pro výzdobu interiéru františkánského konventního kostela Nanebevzetí Panny Marie v **Plzni**.⁷ Odborná literatura většinou předpokládá, že v roce 1712 vyzdobil Kristián hlavní oltář ve vrtbovském patronátním kostele sv. Jakuba Většího v **Ledcích** nedaleko Plzně, za což dostal zapláceno 60 zlatých. Ve stejné době, kdy

⁵ K osobě Kristiána Widemanna (Widmanna) naposledy V. Kovařík, *Sochař Lazar Widemann a jeho dílo v západních Čechách*. Plzeň 2006, s. 17 – 19.

⁶ Např. roku 1666 se objevuje v Plzni řezbář Tomáš Höltzl. K tomu Pozůstalost JUDr. J. Hauberta. Neuspořádáno. SOA Plzeň. Sešit Plzeň 1.

⁷ K tomu Protocolum Conventus Plnsensis. Opis kroniky františkánského konventu v Plzni. Fond Plzeň. Františkáni. Karton 1178. AMP, s. 16.

Widemannova dílna dodávala na místo určení bohatou sochařskou výzdobu mariánské statue v **Písku** a doplňovala třemi sochami mariánskou statui v **Plzni**, se objevuje Kristiánovo jméno v tzv. fasi z roku 1714. Tento důležitý pramen, vzniklý kvůli fiskálním potřebám, nám přináší cenné svědectví o majetkových poměrech plzeňských měšťanů na počátku 18. století. Díky fasi je známo, že Kristián Widemann patřil ve srovnání s ostatními měšťany spíše k těm bohatším. Vlastnil totiž dům s právem dvou várek piva ročně (i když sám toho roku právo nevyužil), dva strychy pole a nebyl tehdy ani obtížen žádnými dluhy. Ve srovnání s dalšími dvěma plzeňskými řezbáři nebydlel též v nájmu a na rozdíl od nich byl právoplatným měšťanem. Ve fasi, s nadsázkou v jakémsi daňovém přiznání té doby, přiznal Kristián nevelký roční výdělek 100 zlatých. Je též zajímavé, že ve své dílně neuvedl tehdy žádného tovaryše. Na zakázkách tedy zřejmě s otcem spolupracovali jeho dva synové, starší Lazar a mladší Kristián, kterým tehdy bylo 17 a 13 let. Šťastnou shodou okolností je mezi pouhými pěti zachovanými kšafy plzeňských měšťanů z první poloviny 18. století zachován i kšaft Kristiána Widemanna. Tak jak bylo tehdy obvyklé, sepsal Kristián při vědomí ubývajících sil dne 3. června 1718 svůj testament, kde mimochodem svůj podpis svědka připojil i jeho přítel, plzeňský měšťan, významný architekt a stavební podnikatel Jakub Auguston ml.⁸ V kšaftu je finanční stránka pozůstalosti podle dobových zvyklostí podrobně probírána. Především zajímavá je pak část, ve které Kristián odkazuje „*unterschiedliche Modellen, undt Instrumenten*“ (neboli různé modely a nástroje) svým dvěma synům, Lazarovi a Kristiánovi, „*gebrauch in Einigkeit auf gleiche Theil*“ (aby je používali v jednotě a stejném dílem). Z toho vyplývá, že zpočátku jistě pracovali v otcově dílně a oba dva byli znalí sochařského řemesla. Kšaft nabyt platnosti a byl, jak se tehdy říkalo, tzv. publikován nedlouho po smrti Kristiána Widemanna. Kristián zemřel dne 16. dubna 1725 a pohřben byl, tak jak si ostatně přál, „*při chrámu páně sv. Bartoloměje*“. Kristián Widemann, řezbář ze Švábska, který se v Plzni úspěšně uchytil, zde žil téměř 47 let a položil tak základ tradici rodinné dílny, ve které pokračovali později pravděpodobně oba jeho synové, Lazar i Kristián.

Dalším raně barokním sochařem či řezbářem byl v **Horšovském Týně** působící chebský **Melchior Dietrich**, kterému jsou např. připsány řezby apoštolů na hlavním oltáři městského kostela sv. Petra a Pavla.⁹ Do západočeské raně barokní plastiky a sochařství však zasáhli i umělci působící v centru tehdejšího dění, v Praze. Mezi ně bychom mohli jmenovat např. **Jana Brokofa** (1652 – 1718), s jehož díly je možné se setkat např. v Manětíně na severním Plzeňsku případně v Poběžovicích na Domažlicku. V **Manětíně** se od něj v hřbitovním kostele sv. Barbory dochoval na objednávku Lažanských zhotovený rozsáhlý soubor osmi řezeb světců a světic (vzniklých do roku 1685), do **Poběžovic** Brokof dodal pro svatojanského ctitele M. B. Wunschwitze zřejmě roku 1690 variantu své svatojanské sochy určené pro Karlův most v Praze.¹⁰

⁸ Pro zajímavost lze uvést, že svědkem kšaftu J. Augustona st. z roku 1701 byl zase K. Widemann. Pozůstalost JUDr. J. Hauberta. Neuspořádáno. SOA Plzeň. Sešit Plzeň 1.

⁹ O. J. Blažiček, Sochařství baroku v Čechách. Plastika 17. a 18. věku. Praha 1958, s. 114.

¹⁰ O. J. Blažiček, Sochařství baroku v Čechách. Plastika 17. a 18. věku. Praha 1958, s. 98; O. J. Blažiček, Barokní sochařství 17. století v Čechách, in: DČVU II/1. Praha 1989, s. 305; O. J. Blažiček,

V období první čtvrtiny 18. století doposud o západočeské regionální tvorbě není mnoho známo. V plzeňských archivech se lze setkat se jménem řezbáře **Jana Benedikta Platzera** (1678 – cca 1730) pocházejícího z **Města Touškova**, který byl otcem známějšího Ignáce Františka Platzera. Signován sochařem **Zikmundem Legátem** („*Sig: Legat // Fecit*“) a datován do roku 1723 je také shodou okolností z téhož města pocházející obláčkový obelisk na vrcholu s oboustranným sousoším představujícím z jedné strany Nejsvětější Trojici korunující Pannu Marii a z druhé strany sousoší Nejsvětější Trojici Triumfální. Zajímavá a rozsáhlá sochařská tvorba se v této době objevuje na panství hrabat Lažanských v **Manětíně**, kde jakýmsi impulsem stavebního boomu a následné výzdoby se stal požár města v roce 1712. Především za ovdovělé hraběnky Marie Gabriely Lažanské, rozené Černínové z Chudenic, nastává nový rozkvět sídla panství. V průběhu dalších let je celé město i jeho bezprostřední okolí doslova poseto desítkami exteriérových soch a sousoší vysoké výtvarné hodnoty. Jako vrchnostenský sochař se zde uplatnil **Štěpán Borovec**, pocházející ze Starého Sedla na Horšovskotýnsku a vyučený v letech 1694 - 1699 u Jana Brokofa.¹¹ Kromě prací pro zámek (např. dvojice karyatid – atlantů pod balkonem zahradního průčelí) a blízký děkanský kostel sv. Jana Křtitele (např. dvojice karyatid – andělů pod kruchtou) je zřejmě ještě z velké části jeho dílem pilíř se sousoším Nejsvětější Trojice Triumfální na terase před zámkem, na který však podepsal kontrakt brzy před svou smrtí.

Z pražských sochařů zasáhl v období vrcholného baroka na území Plzeňského kraje nejvýrazněji zřejmě **Matyáš Bernard Braun** (1684 – 1738). Počátky jeho tvorby a zdomácnění v Čechách jsou totiž spjaty s cisterciáckým klášterem v **Plasích**, resp. s jeho opatem Eugenem Tyttlem.¹² Kromě pražských realizací tak Braun pro tohoto plaského opata s vytříbeným vkusem a láskou k umění dodal několik řezbářských děl pro interiér konventu i konventního kostela. Mezi nimi vyniká překrásná řezba Krucifixu s Bolestnou Pannou Marií datovaná k roku 1708, řezba Krucifixu ze zimního refektáře datovaná před rok 1720 a řezba Zvěstování Panně Marii datovaná před rok 1726.¹³ Mezi dalšími pražskými sochaři lze uvést např. **Ondřeje Filipa Quitainera**, jehož dílem měla být sochařská výzdoba zámeckého parku v **Dolní Lukavici** u Přeštic¹⁴, ze které se však do současnosti dochovaly jen chabé zbytky několika váz ležících bezprizorně v terénu neumožňující slohový rozbor a určení autorství. Dílna pražského sochaře **Matěje Václava Jäckela** (1655 – 1738) již za výrazné účasti tovaryše Františka Ignáce Weisse (kolem 1695 – 1756) dodala rozsáhlou řezbářskou výzdobu vnitřního vybavení konventního kostela premonstrátek v **Chotěšově** na jižním Plzeňsku, v současnosti rozmístěného na různých místech nejen Plzeňského

---

Ferdinand Brokof 1986, s. 23; Z. Procházka, Příběhy vepsané do kamene aneb putování za drobnými kamennými památkami Domažlicka a Tachovska. Díl II. Domažlice 2009, s. 9.

¹¹ I. Bukačová, Barokní plastika severního Plzeňska, Disertační práce na FF UK, Praha 1984; O. J. Blažíček, Ferdinand Brokof 1986, s. 24.

¹² O. J. Blažíček, Sochařství vrcholného baroka v Čechách, in: DČVU II/2. Praha 1989, s. 486; I. Kořán, Braunové. Praha 1999, s. 16-17.

¹³ O. J. Blažíček, Sochařství vrcholného baroka v Čechách, in: DČVU II/2. Praha 1989, s. 499; I. Kořán, Braunové. Praha 1999, s. 17, 99-101.

¹⁴ O. J. Blažíček, Sochařství baroka v Čechách. Plastika 17. a 18. věku. Praha 1958, s. 120.

kraje.¹⁵ **František Ignác Weiss**, jeden z mála sochařů navazujících na tvorbu Ferdinanda Maxmiliána Brokofa, přišel mimochodem do Prahy z blízkého okolí Plzně.¹⁶

Pozdně barokní sochařství západních Čech stojí v rámci současného stavu bádání především doposud na dvou jménech, Josefu Herscherovi a Lazaru Widemannovi (Widmannovi). Oba pracovali především v západních Čechách, pro místní šlechtické rody v pozici vrchnostenských sochařů a mají tak svými životními osudy mnoho společného. **Josef Herscher** (1688 – 1756) je zachycen poprvé v roce 1720 v **Manětíně**, kde též převážně pracoval pro hraběcí rodinu Lažanských a kde se jeho díla ve značné míře dochovala.¹⁷ Odkud Josef Herscher pocházel a kde se vyučil, není dosud zřejmé. Mezi jeho nejvýraznější díla patří např. exteriérový soubor pískovcových soch na manětínské tzv. Vysoké cestě, která prochází městem směrem ke hřbitovnímu kostelu sv. Barbory. Herscherovy práce však byly určeny i do interiéru, dochoval se řezbářský soubor pocházející ze hřbitovní kaple sv. Josefa či z hřbitovního kostela sv. Barbory. Podle literatury zůstávají nejzávažnějšími Herscherovými pracemi pískovcové sochy z terasy před zámek pocházející z doby kolem roku 1740, ze kterých upoutá především sousoší Lásky (Charitas). Mírně mladším souputníkem Josefa Herschera byl v tomto období patrně nejvýraznější regionální sochař pocházející z Plzně, **Lazar Widemann** (Widmann) (1697 - 1769). Syn v textu již výše zmíněného Kristiána Widemanna představuje druhou generaci umělců příšlých z ciziny a usadivších se v Plzni natrvalo.¹⁸ Vzhledem ke známým faktům je možné se u tohoto sochaře zastavit opět jako v případě jeho otce podrobněji. V roce 1727, tedy dva roky po smrti otce Kristiána se Lazar ve svých dvaceti devíti letech ujímá otcovského domu „*od spoludědiců se vším právem k němu přináležejícím*“. Dům s pozdějším popisným číslem 142, který stával v dnešní Smetanově ulici nedaleko konventu plzeňských dominikánek, se tak stal na dlouhých šestnáct let místem života Lazarovy rodiny a sídlem jeho dílny. Podle pozdějších svědectví byl dům jednopatrový, v přízemí vedle velikého průjezdu obsahoval pokoj s alkovnou a kuchyňkou, v prvním poschodí se nacházely dva pokoje. Přirozeně nechyběl dvůr, který byl pro činnost sochařské dílny nezbytností. Až k roku 1736 je zachycena v pramenech první doložená a přesně rozlišená zakázka Lazara a jeho dílny pro interiér kostela sv. Vojtěcha ve **Vejprnicích** u Plzně. Mezi jinými umělci a řemeslníky je vyplácen i Lazar, a to poměrně vysokou částkou 380 zlatých

¹⁵ O. J. Blažíček, Sochařství baroku v Čechách. Plastika 17. a 18. věku. Praha 1958, s. 114; O. J. Blažíček, Barokní sochařství 17. století v Čechách, in: DČVU II/1. Praha 1989, s. 309.

¹⁶ O. J. Blažíček, Sochařství pozdního baroka, rokoka a klasicismu v Čechách, in: DČVU II/2. Praha 1989, s. 712.

¹⁷ O. J. Blažíček, Sochařství baroku v Čechách. Plastika 17. a 18. věku. Praha 1958, s. 219-224; I. Bukačová, Barokní plastika severního Plzeňska, Disertační práce na FF UK, Praha 1984; O. J. Blažíček, Sochařství vrcholného baroka v Čechách, in: DČVU II/2. Praha 1989, s. 506-507; M. Horyna, Barokní plastika v Manětíně. Ideové, umělecké a urbanistické hodnoty sochařského souboru. Umělecko-historická analýza. Praha 1997, s. 17 – 26; K. Jirmusová, Josef Herscher. Tajemství příchodu a působení v západních Čechách doby barokní. Diplomová práce na Ústavu dějin křesťanského umění KTF UK, Praha 2008.

¹⁸ O. J. Blažíček, Sochařství pozdního baroka, rokoka a klasicismu v Čechách, in: DČVU II/2. Praha 1989, s. 723-727; Naposledy V. Kovařík, Sochař Lazar Widemann a jeho dílo v západních Čechách. Plzeň 2006, s. 20-25 a dále.

z celkově dohodnutých 500 zlatých. Zbylá částka za práci na hlavním oltáři vejprnického kostela mu byla vyplacena zřejmě následujícího roku 1737. V tomtéž roce byl L. Widemann vyplácen za provedenou kazatelnu ve vejprnickém kostele, když obdržel za svoji práci (respektive za práci své dílny) společně s křimickým truhlářem celkem 80 zlatých. Doplatek mu byl vydán po úplném dohotovení kazatelny následujícího roku 1740. V tomto roce a v roce následujícím bylo Lazarovi vyplaceno celkem 60 zlatých za pískovcové vázy osazené na ohradní zdi hřbitova kolem kostela, které se však do současnosti dochovaly v torzálním stavu stejně jako sochařská exteriérová výzdoba. Ještě v roce 1740 provedla Lazarova dílna řezbářskou výzdobu kazatelny ve františkánském konventním kostele Nanebevzetí Panny Marie v **Plzni**. Za tuto práci především dílenského charakteru Lazar obdržel celkem 55 zlatých. Rok 1743 je pro Lazara Widemanna zřejmě důležitým mezníkem, neboť téhož roku prodává plzeňský dům, ve kterém vyrůstal a jehož byl od roku 1727 i majitelem. V domě ustávají zvuky kamenických nástrojů a ruch dílny. Z peněz, které Lazar obdržel za prodej v hotovosti, vyplatil dosud zbývající podíly svým sourozencům či jejich dědicům, zaplatil kupní poplatky a zbytek si již ponechal. Důvodem pro Lazarův možná na první pohled poněkud překvapivý odchod z Plzně zřejmě byly blížící se zakázky na dalším vrtbovském, tentokrát konopištském panství ve středních Čechách. Tam se Lazar pravděpodobně též přestěhoval a zde se s jeho díly setkáme ve zvýšené míře právě od poloviny 40. let 18. století. O tom, že nepřestával dodávat díla ani do vrtbovských patronátních kostelů na Plzeňsku, přináší doklad i zakázka na novou stříšku kazatelny do kostela sv. Vojtěcha ve **Vejprnicích**, za kterou obdržel roku 1746 částku 30 zlatých. To, že Lazar pracoval pro obě vrtbovská panství současně, dokládá přesvědčivě jeho znamenitá jezdecká socha sv. Jiří osazující původně místo proti hospodářskému dvoru v **Křimicích**, která pochází též z roku 1746. Během výše zmíněné drobnější práce pro vejprnický kostel sv. Vojtěcha byl Lazar prací na soše sv. Jiří zaměstnán mezi polovinou června a sklonkem října tohoto roku. Křimickou jezdeckou sochu sv. Jiří objednali mladí majitelé konopištského panství, manželé František Václav hrabě z Vrtby ml. a jeho choť Marie Anna z Klenového. Díky líčení deníku Jana Josefa hraběte z Vrtby (bratra výše zmíněného konopištského Františka Václava ml.) je známo, že *„práce i s pozlácováním stála podle odhadu přes 900 zlatých“*. V letech 1765 až 1766 se Widemannovo jméno opět objeví ve farních účtech kostela sv. Vojtěcha ve **Vejprnicích** u Plzně. Tehdy dochází ke druhé pozdně barokní fázi výzdoby interiéru kostela a L. Widemann sem dodává zřejmě z Konopiště řadu řezeb, za které dostává v roce 1765 zapláceno 302 zlatých. V následujícím roce 1766 dostává Lazar za řadu řezeb a drobnějších řezbářských prací celkem 279 zlatých a 30 krejcarů. Roku 1767 obdržel Lazar za práci do chóru a na kazatelnu téhož kostela ještě 16 zlatých. Následujícího roku 1768 mu bylo vyplaceno za drobné řezbářské práce do vejprnického kostela na zpovědnice lodi 14 zlatých a na zpovědnice blíže chóru dalších 18 zlatých. O tom, že aktivita dílny i Lazara samotného neutichala ani na samém sklonku jeho života, svědčí archivní zprávy o plánované nové řezbářské výzdobě hlavního oltáře děkanského kostela Všech svatých ve **Stříbře**. V roce 1768 začal Lazar Widemann pracovat na zakázce hlavního oltáře tohoto kostela,

ke kterému provedl dnes bohužel nezachovaný nákres, a začal též práci na modelech řezeb k tomuto oltáři. Zakázku, kterou již nestihl dohotovit, po něm převzal z Manětína pocházející dále v textu zmíněný sochař Václav Herscher. Letopočet MDCCLXVIII (1768) s hrdou signaturou „OPVS LAZARI WIDEMANN“ nese i socha oblíbeného vrtbovského světce sv. Theodora, pocházející z bohaté sochařské výzdoby exteriéru vrtbovského patronátního kostela sv. Václava v **Žinkovech** na jižním Plzeňsku. Rok před smrtí lze zastihnout L. Widemanna a jeho dílnu v pilné práci na stále rozsáhlých zakázkách, a to nejen pro své celoživotní zaměstnavatele hrabata z Vrtby. Bohatá tvorba a životní dráha jednasedmdesátiletého sochaře se uzavřela dne 29. ledna 1769, kdy Lazar Widemann zemřel podle slov vejprnické matriky zemřelých „*repentine ...in domo Dominicali in loco Křimitz*“ (tedy náhle v sídle panstva v Křimicích). O dva dny později, 31. ledna 1769, bylo jeho tělo pohřbeno „*more Catholico apud Ecclesiam Parochialem S. Adalberti Episcopi et Martyris*“ (obvyklým katolickým způsobem při farním kostele sv. Vojtěcha biskupa a mučedníka) ve Vejprnicích, tedy v místě, které důvěrně znal a kam dodával svá díla průběžně přes tři desetiletí. Lazar prošel v mládí pravděpodobně na popud významného šlechtického mecenáše Františka Václava hraběte z Vrtby z Křimic školením na akademii v italské Florencii. Pro rodinu křimických Vrtbů se dlouhá léta podílel na celé řadě prací určených do jejich patronátních kostelů či zámků. Jeho práce tvoří ucelený soubor svědčící o vývoji jedné ze sochařských dílen od 20. až do pozdních 60. let 18. století. Kromě archivně doložených prací je Widemannovi možné připsat i celou řadu dalších exteriérových děl nalézajících se např. ve vrtbovském zámku v Křimicích (nádherná Pieta před zámkem) a jeho okolí, u farního kostela sv. Václava v Žinkovech (pilíř se sousoším Madony Immaculaty) apod.

Další západočeští sochaři či řezbáři zůstávají doposud spíše stranou uměnovědného bádání, ať již z důvodů nezpracovaných archivních podkladů, či z důvodů ne tak výrazné kvality jejich děl. V Plzni působil od čtvrtého desetiletí 18. století kameník a sochař **Antonín Herich**, mezi jehož práce lze uvést Pietu a Kalvárii z plzeňských mostů i do současnosti nedochovanou sochu Madony na sloupu stávajícího u měšťanského pivovaru v **Plzni** z roku 1737. V blízkém okolí Kladrub na Tachovsku je ve 30. letech 18. století při práci pro kladrubský klášter archivně zachycen sochař **Jan Adam Weber**.¹⁹ Kvalitativně zdařilá díla tvořil během 50. a 60. let 18. století plzeňský sochař a měšťan **Karel Legát**.²⁰ Jeho signované exteriérové sochařské práce je možné dosud nalézt v **Borku u Rokycan** (Krucifix z roku 1758), v **Chotiměři** na Domažlicku (Kalvárie z roku 1762), sochy Anděla Strážce a sv. Jana Nepomuckého pocházející z **Mariánské Týnice** na severním Plzeňsku ze 60. let 18. století či pravděpodobně socha světce a patrona v beznadějných případech sv. Judy Tadeáše u barokní hájenky na tzv. Roudě při cestě z Plas do Mariánské Týnice z roku 1767. Ve Stráži u Tachova jsou archivními prameny zachyceny dvě generace sochařské rodiny působící převážně na Tachovsku: **Jakub** (Jakob) a **Johann**

¹⁹ Vratislav Ryšavý, Ostrov u Stříbra – stavba, zařizování a výzdoba filiální kaple sv. Václava a Vojtěcha, in: Zprávy památkové péče. 2012, roč. 72, č. 2, s. 118, 119-120.

²⁰ Ke K. Legátovi např. Z. Procházka, Příběhy vepsané do kamene aneb putování za drobnými kamennými památkami Domažlicka a Tachovska. Díl II. Domažlice 2009, s. 12, 15.

Christoph Artschlagové.²¹ V literatuře bývají zmiňováni v **Chotěšově** zachycení **Jiří a Tomáš** (či Tobias) **Ublakerové**.

V **Domažlicích** působil **František Ringelhahn** (1706 – 1789), který zhotovil mnoho sochařských prací pro město a širší okolí, ze kterých lze jmenovat např. sochy nad vchodem do děkanského kostela či na zdi augustiniánského konventu z let 1743 – 1744. Dalším centrem sochařského a řezbářského dění byly **Klatovy**, místo působení zdejších pravděpodobně jezuitských řezbářů, jako byl např. koadjutor **Michal Koller** zemřelý roku 1722. K roku 1741 je zachycen řezbář **Josef Fliegel**, autor oltářů v kostele sv. Martina na Hůrce.²² Do sochařské tvorby západních Čech zasáhli přirozeně též autoři z jiných oblastí, kteří někdy mohli dodat část sochařské výzdoby, i když další část provedli umělci místní. Jako příklad můžeme uvést pilíř se sochou Madony Assumpty z městečka **Úterý**, který byl dokončen roku 1731. Zatímco autory vrcholové sochy a hlavice pilíře byli dle nových zjištění chebští sochaři, bratři **Franz a Michl Stilpové**, ostatní sochařskou výzdobu statue (kvalitativně slabší trojici soch sv. Floriána, Šebestiána a Vojtěcha) vytvořil místní sochař **Johann Josef Stern**.²³

Z pražských umělců a jejich ateliérů zasáhla na území Plzeňska a Plzeňského kraje např. opět dílna Braunova, tentokrát zřejmě již za značného podílu sochaře **Řehoře Thényho**, která dodala řadu řezeb do interiéru benediktinského konventního kostela Panny Marie v **Kladrubech**.²⁴ Dle literatury sochu sv. Donáta v **Horšovském Týně** dodal roku 1741 pro hraběte F. N. Trauttmansdorfa pražský sochař **Jan Antonín Quitainer**.²⁵

Na Plzeňsku počíná historie jedné z nejvýznamnějších dílen závěru českého baroka, jejíž činnost plynule přesáhla i do období klasicismu, dílny rodiny Platzerů. **Ignác František Platzer** (1717 – 1787) se narodil v Plzni jako syn výše v textu zmíněného řezbáře Jana Benedikta Platzera²⁶ a jistě se u něj též zpočátku vyučil. Ačkoliv je známo, že pobýval na Akademii ve Vídni, lze v jeho tvorbě však cítit též silné ozvuky prací plzeňského Lazara Widemanna (Widmanna). Vynikající signované Platzerovy řezby pocházející z roku 1752 jsou dochovány v kostele sv. Václava v **Úterý** na severním Plzeňsku, jehož patronem byl tepelský klášter premonstrátů. V době doznívajícího baroka roku 1770 osadil na náměstí v **Rokycanech** sloup se sochou Madony a dalších světců sochař **Václav Baura** (Baur/Boura/Bour), jehož dílo však již působí v kontextu výše zmíněných značně rustikalizovaně. V západočeském

²¹ Z. Procházka, Příběhy vepsané do kamene aneb putování za drobnými kamennými památkami Domažlicka a Tachovska. Díl II. Domažlice 2009, s. 15.

²² Ke všem zmíněným O. J. Blažíček, Sochařství baroku v Čechách. Plastika 17. a 18. věku. Praha 1958, s. 227 – 228. K F. Ringelhahnovi též Z. Procházka, Příběhy vepsané do kamene aneb putování za drobnými kamennými památkami Domažlicka a Tachovska. Díl II. Domažlice 2009, s. 11, 14, 23-26.

²³ I. Bukačová, Mariánský sloup v Úterý. Obraz vzniku památky ve světle archivních dokumentů, in: Sborník k počtě Vratislava Nejedlého. Praha 2012, v tisku.

²⁴ K osobě Řehoře Thényho O. J. Blažíček, Sochařství vrcholného baroka v Čechách, in: DČVU II/2. Praha 1989, s. 499; I. Kořán, Braunové. Praha 1999, s. 108-111.

²⁵ Z. Procházka, Příběhy vepsané do kamene aneb putování za drobnými kamennými památkami Domažlicka a Tachovska. Díl II. Domažlice 2009, s. 10, 18, 29.

²⁶ O. J. Blažíček, Sochařství baroku v Čechách. Plastika 17. a 18. věku. Praha 1958, s. 235; O. J. Blažíček, Sochařství pozdního baroka, rokoka a klasicismu v Čechách, in: DČVU II/2. Praha 1989, s. 728.

Manětíně pracoval ve druhé polovině 18. století též **Václav Borovec**, syn Štěpána Borovce. Jeho práce však dosud nejsou příliš známy a ani archivně podchyceny.²⁷ Dosud téměř neznámou osobností je sochař a řezbář **Václav Herscher**, syn výše zmíněného Josefa. Jeho tvorba byla archivně zachycena teprve nedávno, mj. např. u řezbářské výzdoby hlavního oltáře v děkanském kostele Všech Svatých ve **Stříbře** a ve farním kostele sv. Vojtěcha ve **Vejprnicích**.²⁸

2. Vybraná umělecká centra či oblasti barokního exteriérového sochařství na území Plzeňského kraje

Při podrobnějším pohledu na barokní sochařství vyvstává na území současného Plzeňského kraje několik zajímavých center či oblastí, kde se díky různým okolnostem sochařské produkci velice dařilo.

Přirozeným centrem širokého okolí byla samozřejmě **PLZEŇ**, kde je již v 17. století zachyceno několik řezbářů a sochařů jmény, se kterými je však doposud zatím výjimečně možné spojit konkrétní umělecká díla. Takovým je např. Kristián Widemann (Widmann), autor pravděpodobně nejvýznamnějšího sochařského monumentu Plzně, **sloupu se sochou Madony Plzeňské**, který byl vztyčen za pomoci kameníka Jana Meilicha (Mejlíka) na paměť přestálé morové rány. Plzeňský magistrát objednal statui s replikou proslulé Madony Plzeňské na vrcholu sloupu u Kristiána Widemanna již roku 1680. Po další morové ráně byly k původním sochám statue připojeny v roce 1714 tři sochy, představující poměrně málo známého světce Petra z Alkantary, dále sv. Barboru a sv. Františka Xaverského. Literatura předpokládá, že se na zhotovení těchto soch ještě v rámci otcovy dílny podílel Lazar Widemann, což jejich charakter a pojetí vskutku potvrzují. Zajímavou galerií barokních sochařských děl pod širým nebem je **soubor soch na plzeňském tzv. Saském či Rooseveltově mostě**, dnes neobyčejně frekventovaném a neumožňujícím kvůli husté dopravě určité usebrání a klidné pozorování soch na něm umístěných. Původní značně nižší most na místě starého brodu přes řeku Mži byl nahrazen novým kamenným, vyhovujícím zvýšené dopravě, v roce 1850. Na jeho pilířích byly posléze osazeny barokní sochy pocházející z různých míst Plzně, které již z různých důvodů nemohly zůstat na svých původních místech. Tak vznikla dosti pestrá a různorodá galerie soch pod širým nebem lemující z obou stran dnešní velice rušnou komunikaci. Poslední úpravy mostu proběhly ve druhé polovině 80. let 20. století, při té příležitosti byla řada soch restaurována a znovuosazena. V dnešní době se na pilířích mostu shledáme celkem se sedmi sochami a dále skupinou Kalvárie, kterou tvoří ústřední litinový Krucifix spolu s doprovodnými pískovcovými statuemi Panny Marie a sv. Jana Evangelisty pocházejícími od sochaře Antonína Hericha zřejmě z období poloviny 18. století. Mezi další sochy patří vysoká štíhlá postava světce a mučedníka zpovědního tajemství sv. Jana Nepomuckého od Lazara Widemanna (Widmanna), která osazuje první z levých pilířů Saského mostu. Světec

²⁷ O. J. Blažiček, Sochařství pozdního baroka, rokoka a klasicismu v Čechách, in: DČVU II/2. Praha 1989, s. 728.

²⁸ V. Kovařík, Sochař Lazar Widemann a jeho dílo v západních Čechách. Plzeň 2006, s. 191-193.

stojí v elegantním a výrazném postoji s volnou levou nohou, kterou spočívá na skřipci, mučicím nástroji. Socha dle literatury pochází ještě z původního Saského mostu, předchůdce toho nynějšího. Vzhledem k charakteru sochařského ztvárnění lze sochu datovat do 30. let 18. století. Protějšší socha představující sv. Jana Sarkandera evokuje i díky dnešnímu osazení pocit, že tyto dvě realizace byly komponovány jako pandány již pro původní Saský most. K této domněnce vede nejenom shodné měřítko obou soch, ale právě i výběr těchto dvou světců, mučedníků zpovědního tajemství. Jan Sarkander byl světce na Plzeňsku oblíbeným a jeho úcta se neomezuje pouze na území města, nýbrž sahá i do vzdálenějšího okolí. Mučedník zpovědního tajemství, který byl trápen na skřipci a pálen pochodněmi, se zde jako protějšek sv. Jana Nepomuckého objevil záměrně a není to zřejmě pouhý výsledek náhody 19. století, která by svedla oba světce dohromady. Světec je na Saském mostě zachycen stojící s volnou výrazně vykloubenou pravou nohou, kterou spočívá na témž mučicím nástroji jako sv. Jan Nepomucký. Též zde se shledáme s doprovodnou postavou andílka, který svojí pravicí drží pochodeň a ve zvednuté levici podává Janovi klíč jako odkaz na jeho mlčení při těžkém mučení. Hubená protáhlá tvář asketického vzezření, pootevřená ústa, hluboce posazené oči a charakteristické obočí nenechají na pochybách, že stojíme před další autentickou prací Lazara Widemanna. Datovat ji je možné obdobně s protějškem, tedy do konce 30. let 18. století. Obě sochy byly v poměrně nedávné minulosti nahrazeny kamenosochařskými kopiemi ak. malíře a restaurátora Jaroslava Šindeláře. Další Widemannova socha ze Saského mostu, figura sv. Judy Tadeáše, světce vzývaného v beznadějných případech, se v současnosti nalézá na druhém pilíři po levé straně, pokud jdeme směrem od města na bývalé předměstí. Mohutná stojící energická postava světce je na zadní straně pilířku za pravou nohou nejen signována, ale dokonce je zde i uveden rok vzniku 1745.

Dalším centrem, svázaným tentokrát se šlechtickým rodem Vrtbů a jejich západočeským sídlem, byly **KŘIMICE**. Křimický zámek a jeho bezprostřední okolí byly v průběhu první poloviny 18. století postupně vybaveny značným počtem sochařské výzdoby pocházející většinou z dílny Lazara Widemanna. Tehdejší majitel panství, hrabě František Václav z Vrtby věnoval kromě svého pražského sídla též značnou pozornost svým venkovským panstvím a rezidencím, z nichž si oblíbil obzvláště právě Křimice ležící nedaleko od Plzně. V Křimicích zůstala soustavná vrtbovská náklonnost věnovaná panství a zvelebování zámeckého sídla nejvíce patrná. Kromě **sochařské výzdoby portálů budov zámku** v podobě dvou hermavek představujících exotické zajatce (Turky apod.) či karyatid v podobě ženských postav Amazonek, byla na ohradní zdi zámku a parku osazena veliká **skupina antických mytologických postav či antických bohů**, různých hravých dvojic drobných puttů případně říčních bohů nebo dekorativních váz. Výzdoba zámku byla mnohem bohatší, do současnosti se však zcela nedochovala. Tak např. **sochařská výzdoba průčelí** byla sejmuta před úpravami v klasicistním duchu prováděnými kolem roku 1830. Podstatnou součástí kompozice čestného dvora křimického zámku též býval půdorysně křivkově formovaný podlouhlý bazén. Uprostřed něj bylo možné se na základě svědectví do současnosti dochovaného obrazu shledat s nevelkou

skulpturou představující snad puttiho na hřbetě některého z mořských živočichů. Nádvoří zámku dále osazuje námětem i zpracováním ne zcela běžná **statue představující sv. Jiří** na koni v boji s drakem. Tato na svou dobu v našem prostředí výjimečná jezdecká statue budila pozornost již v průběhu 19. století, stala se dokonce předmětem pověsti týkající se jejího autora i údajné sebevraždy kvůli drobnému opomenutí při jejím vzniku. V denících Jana Josefa hraběte z Vrtby se k soše objevuje záznam právě k tomuto roku: „dne 14. června byla socha Widemannem jen zhruba opracovaná, po třídní cestě 12 páry koní převezena z lomu do Křimic. Když tam byla umístěna na podstavec, dal se Widemann na místě do propracování plastiky, kterou dokončil do sv. Václava a 21. října uzavřel dílo připevněním ozdob, znaků a nápisové tabule. Ještě zbývalo dodat silné železné řetězy. Práce i s pozlacením stála podle odhadu přes 900 zlatých“. V 70. letech 20. století obklopila statui ochranná dřevěná konstrukce, která měla tehdy pravděpodobně být provizorním řešením do doby plánované opravy sousoší. Dřevěná konstrukce zde stojí dosud a kromě toho, že degraduje veškeré pohledy na zámecké průčelí, znemožňuje i pohled na sousoší. Náves před zámeckým čestným dvorem doplňuje další statue - **sousoší Piety**. Na čelní stěně podstavce je zasazen reliéfní alianční znak donátorů, manželů Františka Václava hraběte z Vrtby staršího a jeho manželky Marie Terezie rozené ze Steinau. Podle aliančního znaku lze sousoší datovat do let před rokem 1750, kdy hrabě z Vrtby starší umírá. Dosud dominantní sousoší Piety stojí v přední části návsi před zámkem s procházející cestou k mostu přes řeku Mži. Netradičně koncipovaná Pieta je velmi dobře skloubena a hmota kamene odvážně probrána. Další křimická **socha sv. Vincence Ferrerského**, je v současnosti bohužel těžce poškozená a pouze fragmentárně dochovaná. Tato socha stála na hlavní křimické třídě vedoucí od nádraží k zámku u statku čp. 3 až do roku 1939. V tomto roce byla přesunuta do zámeckého parku, kde byla však později těžce vandalsky poškozena. Úcta ke sv. Vincenci Ferrerskému, španělskému dominikánu a patronu šťastných porodů a zdárného manželství byla u Vrtbů zažita, dominikánský konvent se navíc nacházel v nedaleké Plzni. O původní podobě křimické sochy nám dává poměrně přesnou představu rytina, podle které byla údajně křimická socha zhotovena. Světce na ní doprovází postava malého dítěte, která se natáčí u Vincencovy pravé nohy a v ruce drží hřídel. Další světcův atribut, otevřenou knihu, drží sv. Vincenc přitisknutou na svém levém boku. Pokud můžeme věřit rytině, pak pravice světce byla zvednuta vzhůru, levicí přidržoval sv. Vincenc otevřenou knihu. Z doprovodné postavičky dítěte zbylo v současnosti jen jeho levé chodidlo a stopy po uchycení na pravé noze světce. V současnosti těžce poškozená socha se nalézá v depozitáři a čeká na případný restaurátorský zásah a znovuosazení. Další v depozitáři dochovanou torzální křimickou sochou čekající na rehabilitaci, je dnes torzálně zachovaná **statue sv. Jana Nepomuckého** udělujícího almužnu. Ta pochází podle archivních zmínek pravděpodobně ze starého křimického mostu, který byl po roce 1914 zbořen a nahrazen novým. Dle nápisu na čelní stěně podstavce lze její vznik klást do roku 1742. Statue původně spočívala na čtverhranném pilíři s okosenými hranami osazenými v rozích dekorativními splývajícími volutkami.

Výrazným centrem exteriérového barokního sochařství, svázaným s dalším šlechtickým rodem, tentokrát Lažanských (a s Marií Gabrielou provdanou Lažanskou, roz. Černínovou z Chudenic), byl **MANĚTÍN**. Zakladatelem místní barokní sochařské tradice byl Jan Brokof, který zde působil v letech 1683 – 1685.²⁹ Také manětínský zámek a jeho bezprostřední okolí byly v průběhu první poloviny 18. století postupně vybaveny mimořádným souborem sochařské výzdoby pocházející především z dílen vrchnostenských sochařů Štěpána Borovce a Josefa Herschera. Štěpán Borovec je autorem **soch Bolestného Krista a Piety** pravděpodobně z let 1713 – 1714 osazených v ohradní zdi areálu děkanského kostela sv. Jana Křtitele. Mezi jeho další díla patří i **pilíř se sousoším Nejsvětější Trojice**, které dominuje celému náměstí. Sousoší po Borovcově smrti, byť zřejmě rozsah jím zhotovené práce byl značný, dokončili pokračovatelé. Jen částečně je dosud zachována **sochařská výzdoba zámku a zahrady** z let 1712 - 1719, kterou provedl též Štěpán Borovec. Josef Herscher se svou dílnou v letech 1728 – 1734 vybavil celkem **patnácti sochami světců tzv. Vysokou cestu** směřující z centra města ke hřbitovnímu kostelu, kde se jako donátoři přidali i příbuzní vrchnosti včetně výše postavených dvořanů a manětínských měšťanů. Lze se mezi nimi setkat např. se sochou Ecce homo (1729) a Bolestné Panny Marie (1734), jejichž vznik iniciovala přímo majitelka panství Marie Gabriela. Před morem stráží obyvatele městečka dosud sochy protimorových patronů: sv. Šebestiána (1729), sv. Rozálie (1732) i sv. Rocha (1733). U mostu přes Manětínský potok střeží cestu do města dvojice Anděla Strážného a Archanděla Michaela (oba 1733). Na hřbitově před kostelem stejného jména se dosud nalézá socha patronky dobré smrti, sv. Barbory. Sochami je doposud osazeno též bližší i vzdálenější okolí města, kde přístupové cesty střeží a opatrují další patroni: **sochy sv. Raymunda** (při silnici z Plzně), **Panny Marie Immaculaty** (při silnici ze Stvolen), **sv. Martina a sv. Vojtěcha** (druhotně přenesené na prostranství při silnici z Nečtin). Josef Herscher též v průběhu let zaplnil na popud a přání vrchnosti řadou soch terasu na náměstí před zámeckou budovou, kde se lze dosud setkat mj. s **kašnami se sv. Floriánem a sv. Václavem**, dále s **alegoriemi teologických a kardinálních Ctností**, které vznikly pravděpodobně v letech 1720 – 1730. Uprostřed náměstí v blízkosti pilíře se sousoším Nejsvětější Trojice se proti zámku a oknům jeho prvního patra nalézá zcela mimořádná socha Lásky (Caritas), nejvýznamnější křesťanské ctnosti v podobě mladé ženy sedící na kolébce s malými dětmi, dle místní tradice představující hraběnku Marii Gabrielu s jejími dětmi. Zajímavou statuí, byť nepatřící do původního souboru manětínských prací, je barokní **statue sv. Jana Nepomuckého**, která stojí v současné době před průčelím hřbitovního kostela sv. Barbory. Ta pochází z městečka Doupova na Karlovarsku, a byla sem převezena jako jedna z mála památek po zničení tohoto krásného místa, které mělo tu smůlu, že se ocitlo uprostřed vojenského výcvikového prostoru. Nedaleko Manětína ležící městečko **NEČTINY** a sousední osada **HRAD NEČTINY** patřily po většinu 17. a 18. století rodu Kokořovců. Též zde se dochovala řada sochařských památek, v samotných Nečtinách především na náměstí před radnicí

²⁹ M. Horyna, Barokní plastika v Manětíně. Ideové, umělecké a urbanistické hodnoty sochařského souboru. Uměleckohistorická analýza. Praha 1997, s. 3.

stojící **sloup se sochou Archanděla Michaela** pocházející z roku 1697 a doplněný v 18. století o čtveřici okolních soch představujících sv. Václava, sv. Josefa s Ježíškem, sv. Antonína Paduánského a sv. Jana Nepomuckého. V prostoru náměstí dále stojí **sochy sv. Vendelína a sv. Floriána**, pocházející ovšem až z počátku 19. století. Sochařskou výzdobu osady Hrad Nečtiny tvoří **trojice soch sv. Floriána a sv. Vojtěcha** (před hospodářským dvorem) a **sv. Jana Nepomuckého**.

Podobně bohatý soubor barokních či pozdějších soch se dochoval též v městečku **RABŠTEJN NAD STŘELOU**, které v průběhu 17. a 18. století patřilo Pöttingům a posléze s krátkou přestávkou Lažanským. U bývalého konventu servitů stojí **socha** představující **Ježíše, přítele dítek**, u silnice procházející městečkem se dále nachází **sochy sv. Barbory** (1714), **Bolestné Panny Marie** (1714), **Ecce homo** (původně 1801), **sv. Vavřince, sv. Vojtěcha a sv. Jana Nepomuckého**, která stávala původně na zdejším mostě přes řeku Střelu.

Řada barokních sochařských památek se dochovala též v **ROKYCANECH**, významném městě a pozdějším centru okresu. Ještě v 17. století vznikly v Rokycanech **dva sloupy se sochami sv. Václava**, jeden v roce 1691, druhý v roce 1694. Pozoruhodný je mj. **sloup se sochou sv. Jana Nepomuckého** z roku 1709 osazený na Malém náměstí, u něhož jsou díky nápisům známi donátoři i rok vzniku. Další socha téhož světce stojí na nábřeží tzv. Padrťského potoka. Za pozornost stojí ve městě především monumentální **pilíř se sochou Madony Assumpty** a s dalšími doprovodnými sochami na Masarykově náměstí z let 1769 - 1770, kde autorem části sochařské výzdoby je dle dochované signatury sochař Václav Baur (Baura).

Velký městský **sloup se sochou Panny Marie Immaculaty** pocházející původně z období 18. století a spojený se jménem sochaře Lazara Widemanna se nalézá na Masarykově náměstí ve **STŘÍBŘE**. Z celkového počtu třinácti soch je ovšem řada z nich již kopiemi z 19. století. Z ikonografického hlediska se ve spodní etáži statue setkáme jak s obvyklými českými zemskými patrony (sv. Václav, sv. Jan Nepomucký a sv. Prokop), tak s patrony proti ohni (sv. Florián) či proti moru (sv. Roch a sv. Šebestián). Přítomnost dalších dvou řádových světců (sv. Antonín Paduánský a sv. František z Pauly) zřejmě souvisí s existencí zdejšího kláštera františkánů minoritů. Mezi světicemi horní etáže se setkáme se sv. Barborou, oblíbenou patronkou šťastné či dobré smrti, se sv. Rozálií, tedy s další ochránkyní proti moru, a se dvěma dalšími světicemi (snad sv. Máří Magdalénou a sv. Terezií z Ávily).

Ve srovnání se svým okolím je, co se týče sochařské výzdoby, bohatý též např. městyš **ŽINKOVY** na jižním Plzeňsku. Zde se do současnosti dochoval, byť značně poškozený, **soubor sochařské výzdoby ohradní zdi kostela sv. Václava**. Celý soubor vznikl patrně najednou během kratšího časového období těsně před rokem 1768 a patří mezi příklady postupného doplňování výzdoby šlechtických vrtbovských patronátních kostelů, která probíhala kontinuálně od 30. let 18. století pod vedením vrchnostenského sochaře L. Widemanna. Podnět k výzdobě přišel patrně od tehdejšího majitele panství a patrona kostela hraběte Jana Josefa z Vrtby. Výběr světců nebyl ponechán samozřejmě náhodě. Stejně jako v případě ostatních vrtbovských patronátních kostelů se zde setkáme např. s dvojicí sv. Jana a Pavla, oblíbených patronů proti bouři a krupobití. Další dvojicí osazenou na pilíře proti

jižnímu portálu jsou sv. Vendelín, patron dobytka, a sv. Theodor. Jeho výběr zřejmě souvisí s úctou, která mu byla prokazována v místním kostele sv. Václava, kde se dosud nalézají ostatky v zasklené rakvi s malířským zpodoběním světce na nevelkém obraze. Pokud vynecháme dvě postavy puttů obracejících se k pilíři se sochou Madony Immaculaty, která je umístěna přesně v ose závěru chrámu, tvoří zbytek výzdoby ohradní zdi ještě další dvojice oblíbených vrtbovských světic a patronek, sv. Tekly a sv. Notburgy. Ty se nacházejí na pilířích severní zdi areálu a ani s nimi se nesetkáváme u vrtbovských kostelů poprvé. Výzdobu žinkovské návsi dále tvoří poněkud starší **pilíř se sochou Madony Immaculaty**, který stojí východně od kostela. Vzhledem k umístění vrtbovského erbu v jednom z polí soklu je jisté, že byla objednána též některým z příslušníků rodu a majitele panství. Vrchol celé statue tvoří socha Madony Immaculaty s Ježíškem zabíjejícím kopím draka plazícího se pod nimi. Autorem pilíře se sochou Madony je opět vrtbovský vrchnostenský sochař L. Widemann.

3. Vybraná restaurovaná exteriérová kamenosochařská díla na území Plzeňského kraje v letech 2004 - 2010

V době po vydání předchozí publikace „*Památky Plzeňského kraje. Koncepce podpory státní památkové péče v Plzeňském kraji*“ v roce 2004 došlo u souboru exteriérových kamenosochařských děl samozřejmě k restaurování jejich značného množství a záchraně řady z nich před zánikem. Pokusíme se v následujícím textu poukázat na reprezentativní vzorek z nich a na základě několika vybraných restaurátorských akcí ozřejmit jejich průběh. Z následujícího textu proto vyplývají určité tendence restaurátorských zákroků, oblíbené restaurátorské ateliéry na území Plzeňského kraje apod. K tomuto účelu byla excerpována sbírka restaurátorských dokumentací Národního památkového ústavu – územního odborného pracoviště v Plzni, kde by se teoreticky měla objevit kompletní řada restaurátorských zpráv z restaurátorských zákroků na kamenosochařských exteriérových dílech Plzeňského kraje během vybraných uplynulých let.

V roce **2004** byla na Rokycansku restaurována pískovcová socha představující jezuitského světce a významného misionáře sv. Františka Xaverského stojící na návsi v městysi **Zvíkovec**. Restaurátorský zásah provedli ak. sochaři a restaurátoři Mgr. Jiří Fiala a Mgr. Marcel Hron. Socha byla ohrožena povrchovou degradací kamene, znečištěním, depozity a staticky narušována kořeny blízkého stromu. Během restaurátorského zásahu byly na povrchu kamene dokumentovány zbytky nátěrů, socha včetně podstavce byly demontovány, odvezeny do restaurátorského ateliéru a po provedení potřebných prací následně osazeny na nově zhotovený betonový fundament. Podobně byl stejnými restaurátory na Rokycansku rehabilitován zděný pilíř s pískovcovou sochou sv. Jana Nepomuckého na návsi v obci **Přívětice**. Během tohoto restaurátorského zákroku byly ze sochy sejmuty vrstvy monochromních pojednání povrchu, které byly vyhodnoceny jako nepůvodní. Téhož roku byl shodnými restaurátory restaurován a na jiné místo v obci přemístěn žulový sloup s kaplicí (Boží muka) v **Potvorově** na severním Plzeňsku. Na Domažlicku

došlo během roku 2004 (ukončení proběhlo v roce 2005) k restaurování žulového sloupu s pískovcovým sousoším Nejsvětější Trojice a Korunování Panny Marie v **Poběžovicích**. Práci provedl na výzvu tehdejšího starosty města ak. sochař a restaurátor Mgr. Martin Široký, který o akci zpracoval podrobnou restaurátorskou zprávu. Během restaurátorského zákroku došlo též k pečlivému průzkumu povrchových pojednání sloupu se sousoším včetně stop po zlacení na základě sedmi odebraných vzorků (vyhodnocení provedla Laboratoř restaurátorské školy AVU v Praze). Těžce poškozené a zvětralé vrcholové sousoší s chybějícími prvky modelace i znečištěním povrchu bylo demontováno a restaurováno v ateliéru. Po konzultacích s odborníkem na barokní ikonografii Prof. PhDr. Ing. Janem Roytem, Csc. i s příslušnými zástupci NPÚ ÚOP v Plzni byly doplněny chybějící kovové atributy a následně pozlaceny (kříž v rukou Krista, vrchol koruny Panny Marie a žezlo Boha Otce). Ve stejném městě proběhlo téhož roku týmž restaurátorem vzhledem k uplynulé době od posledního restaurátorského zákroku revizní restaurování pískovcové sochy sv. Jana Nepomuckého od raně barokního sochaře Jana Brokofa. Restaurátorský zásah se v tomto případě omezil spíše na očištění, obnovu spárování a doplnění svatozáře světce, kde byly poškozeny dvě z pěti hvězd. Na Tachovsku proběhlo restaurování sochy z obce **Lestkov**. Občanské sdružení Pomozme si sami, bylo v tomto případě iniciátorem a investorem restaurování pískovcové sochy dominikánského světce a zakladatele řádu sv. Dominika z dolní části návsi. Restaurátorský zásah včetně úpravy bezprostředního okolí provedl restaurátor Vladimír Žák.

V roce **2005** došlo na Tachovsku k restaurování pískovcové sochy sv. Jana Nepomuckého v **Černošíně**. Restaurátorský zásah včetně terénních úprav okolí provedl a restaurátorskou zprávu o provedené práci odevzdal ak. malíř a restaurátor Jaroslav Šindelář. Stejný restaurátor restauroval sochu Panny Marie Immaculaty stojící na náměstí v **Boru u Tachova**, která do roku 1811 stála dle údajů literatury původně na sloupu. Během restaurátorského zákroku byla socha převezena do ateliéru a po restaurování převezena zpět na obnovenou spodní část podstavce. Dle údajů uvedených v restaurátorské zprávě došlo k rekonstrukci podstavce na základě slohové analogie, pro který účel bylo použito starších žulových desek. Ak. malíř Jaroslav Šindelář stál téhož roku za restaurováním a zhotovením výdusku pískovcové sochy světce uváděného jako sv. Blažej ve **Starém Plzenci**. Ta stála na západním okraji města, na místě starého kostela zasvěceného témuž světcí, osazena druhotně na mladším podstavci z poloviny 19. století a její původní umístění nebylo známé. Poškození sochy bylo značné, postavě světce chyběla hlava, celá pravá ruka a velké části drapérie. Na základě zjištění restaurátora bylo konstatováno, že materiál sochy je na hranici životnosti a existence sochy v exteriéru je do budoucna nemožná. Během restaurování sochy byly po konzultaci a doporučení odborníků NPÚ ÚOP v Plzni sejmuty druhotně provedené zbytky doplňků hlavy a levé ruky s knihou. Socha byla po očištění a hloubkovém zpevnění domodelována sochařskou hlinou a posléze došlo ku zhotovení klínové formy, do které byla vydusána kopie z umělého kamene. Výdusek byl osazen na restaurovaný podstavec v exteriéru. Originál sochy byl galerijně restaurován a v torzální podobě vystaven

v interiéru, v tomto případě v kostele sv. Jana Křtitele na náměstí. Stejný restaurátor provedl další rozsahem obdobný restaurátorský zásah na severním Plzeňsku, na pískovcovém pilíři se sochou Bolesného Krista odpočívajícího po bičování v **Pastuchovicích**. Pilíř se sochou datovaný letopočtem na památce do roku 1771 byl před restaurováním v havarijním stavu, povrch kamene byl opatřen novodobým nátěrem, pod kterým se materiál kamene rozpadal. Na soše Krista byly patrné trhliny, povrch silně znečištěn. Chyběly četné partie modelace včetně obličejové části. Socha byla sejmuta a restaurována v ateliéru, proběhlo i její hloubkové zpevnění. Nedochované partie modelace byly rekonstruovány, posléze došlo opět ku zhotovení klínové formy. Následně byla do formy vydusána kopie z umělého kamene, která byla posléze osazena na restaurovaný pilíř. Originál vrcholové sochy byl deponován. Restaurátorský zásah u části sousoší Piety ve **Volduchách** na Rokycansku téhož roku provedli ak. sochaři a restaurátoři Mgr. Jiří Fiala a Mgr. Marcel Hron. Statue stála do této doby na nevhodném novodobém betonovém podstavci v blízkosti kostela sv. Bartoloměje. Během restaurátorského zákroku byl na základě schváleného návrhu zhotoven z božanovského pískovce nový poměrně vysoký podstavec a sousoší Piety na něj osazeno. Stejní restaurátoři provedli restaurátorský zásah včetně obnovy části zlacení na pískovcové soše sv. Jana Nepomuckého z nábřeží tzv. Padrťského potoka v **Rokycanech**. Opraveno bylo při té příležitosti též litinové zábradlí zhotovené roku 1993 jako dar městu Rokycany strašickou slévárnou. V roce **2006** došlo v **Plzni** k restaurátorské údržbě nevelkého rozsahu u několika exteriérových kamenných soch, kterou provedl ak. malíř a restaurátor Jaroslav Šindelář. Restaurátorskou revizí prošlo po čtyřech letech od posledního restaurátorského zásahu všech sedm soch osazených na tzv. Saském či Rooseveltově mostě, z nichž dvě byly již koncem 80. let 20. století nahrazeny kopiemi. Restaurátorská revize byla též provedena u sousoší Piety na tzv. Pražském mostě, které je též kamenosochařskou kopií a která byla předtím naposledy revidována v roce 2000. Restaurátorská údržba byla provedena též u sochy sv. Jana Nepomuckého v Křížkových sadech. Stejněho roku, 2006, bylo dokončeno restaurování a zhotovení výdusků souboru pískovcových soch na ohradní zdi augustiniánského kláštera v **Domažlicích** (připisovaných Františku Ringelhahnovi), které prováděl opět ak. malíř a restaurátor Jaroslav Šindelář. Sochy byly před zahájením restaurování v havarijním stavu, jejich materiál byl dle údajů restaurátorské zprávy před hranicí životnosti. Materiál pískovce byl hloubkově zvětrán, značné části modelace byly odpadlé, novodobé nevhodně provedené opravy dožívaly. Všechny sochy byly v letech 2002 – 2006 sejmuty ze svého umístění a restaurovány. Vzhledem k havarijnímu stavu všech soch byla dle údajů restaurátorské zprávy po dohodě se zástupci NPÚ ÚOP v Plzni dohodnuta jejich výměna za výdusky z umělého kamene. Originály byly posléze umístěny do ambitů domažlického augustiniánského konventu, tedy alespoň blízko svého původního umístění. V roce 2006 došlo již poněkolkáté během nedlouhé doby k restaurování a údržbě pískovcového pilíře se sochou Madony Assumpty a dalšími sochami světců na Masarykově náměstí v **Rokycanech**, které prováděli ak. sochař a restaurátor Jiří Kašpar a restaurátor Karel Granát. Dle údajů restaurátorské zprávy bylo během

zásahu provedeno očištění celé statue, sejmutí nevyhovujících doplňků, zpevnění některých míst, doplnění a revize jednotlivých atributů soch, biocidní ošetření a ve spodní části kromě úplného rozebrání a restaurování jednotlivých prvků schodiště a obrubníku též hydrofobizace povrchu kamene. Téhož roku byla ak. sochařkou Věrou Melicharovou – Kartákovou restaurována pískovcová socha sv. Jana Nepomuckého v **Mirošově** na Rokycansku. Materiál pískovce se dle restaurátorské zprávy nalézal ve velmi špatném stavu. Povrch byl pokryt silnou vrstvou mikrovegetace, modelace místy chyběla, kámen se na dotyk drotil. V rámci průzkumu sochy byla provedena též stratigrafická analýza povrchových úprav na základě čtyř odebraných vzorků a petrografický průzkum kamene (Ing. Petr Kuneš a RNDr. Richard Štrouf). Roku 2006 došlo též konečně alespoň k havarijnímu zajištění pískovcové statue sv. Jiří v boji s drakem v **Křimicích**, která se nalézá druhotně osazena na nádvoří zámku. Restaurátorské zajištění provedl ak. malíř a restaurátor Jaroslav Šindelář. Před provedením zásahu byl zjištěn havarijní stav celé statue. Podle informací uvedených v restaurátorské zprávě se provizorní dřevěná konstrukce, která statui obepíná již zhruba 30 let, stala kromě ochranné funkce však též zdrojem problémů. Konstrukce dle údajů restaurátorské zprávy sice chrání statui před dešťovou vodou, sněhem apod., avšak uzavírá statui a povrch pískovce a umožňuje vznik jakéhosi mikroklimatu, kdy nemůže odvětrávat nahromaděná vlhkost kamene. Některé části statue byly proto silně poškozeny, místy byl materiál zcela odloučen a drotil se až do hloubky několika centimetrů. Během předchozího restaurátorského zásahu byla modelace doplněna cementovými vysprávkami odlišné barevnosti i struktury. Problémy byly pozorovány též v oblastech kovových atributů a jejich styku s okolním materiálem pískovce. Podle údajů restaurátorské zprávy byl při zásahu povrch statue zpevněn a očištěn včetně odstranění od zbytků nevhodného disperzního nátěru (vysokotlakou párou za pomoci silonových kartáčů) z doby předchozího restaurátorského zákroku. Výsledkem havarijního zajištění statue bylo celkové očištění a fixace stávajícího stavu, který ani poté neumožňuje vystavení objektu přímým povětrnostním vlivům. Proto bylo doporučeno zatím zachovat stavbu provizorního přístřešku.

V roce **2007** byla ak. sochaři a restaurátory Mgr. Jiřím Fialou a Mgr. Marcelem Hronem v **Klatovech** restaurována dvojice pískovcových soch sv. Václava a Panny Marie Immaculaty stojících na žulových podstavcích v centru města. Vlastní restaurátorský zásah byl proveden na místě, bez nutnosti převozu soch do ateliéru. Nově byly provedeny kovové atributy u sochy sv. Václava, u kterých posléze proběhlo pozlacení. Ak. sochař a restaurátor Mgr. Marcel Hron provedl téhož roku restaurátorský průzkum a restaurátorský záměr u sloupu se sochou sv. Vojtěcha opět v **Klatovech** při západním okraji města, který byl poškozen při dopravní nehodě. Při ní došlo k nárazu auta do sloupu se sochou, při níž byl sloup povalen a rozpadl se na několik částí. Ak. sochař a restaurátor Mgr. Marcel Hron provedl dále restaurátorskou údržbu sloupu se sochou sv. Jana Nepomuckého na Malém náměstí v **Rokycanech**. Dle průzkumu bylo restaurátorem zjištěno, že stav kamenného materiálu vlastního sloupu vykazoval drobné plastické a barevné nedostatky, socha světce byla v uspokojivém stavu, zanesena pouze drobnými depozity. V horším stavu

se nalézala spodní partie sloupu: podstavec a schodiště včetně litinového zábradlí. Během tohoto roku probíhalo dále restaurování a zhotovení kamenosochařských kopií dvojice pískovcových soch apoštolských knížat sv. Petra a Pavla z průčelí kostela sv. Jakuba Většího v **Žebnici** na severním Plzeňsku. Restaurátorský zásah provedla ak. sochařka a restaurátorka MgA. Markéta Kynclová. Originály soch z průčelí byly před restaurováním v havarijním stavu a neumožňovaly zpětné osazení na původní místo. Podle restaurátorské zprávy byl materiál pískovce silně zvětrán, obě sochy byly výrazově již velice obtížně čitelné. Na základě restaurátorského průzkumu bylo rozhodnuto o následném postupu. Originály soch byly sejmuty a odvezeny do ateliéru, kde probíhalo jejich restaurování. Následně byly vytvořeny sádrové odlitky soch obou originálů, na kterých došlo k plastické rekonstrukci. Poté byly zhotoveny kamenosochařské kopie obou soch v materiálu božanovského pískovce včetně kovových svatozáří. Tyto kopie byly osazeny na průčelí kostela, originály ponechané v galerijní úpravě byly umístěny do interiéru žebnického kostela. V roce **2008** prováděl restaurátorský zásah na žulovém pilíři se Sv. Rodinou od Georga Böhma z roku 1838 v obci **Studánka** na Tachovsku ak. malíř a restaurátor Jaroslav Šindelář. Stav před zahájením prací byl dle údajů restaurátorské zprávy havarijní. Kořeny blízkých stromů narušovaly statiku pilíře, sousoší bylo bez hlav Panny Marie i sv. Josefa, některé detaily modelace byly odlámany. Při restaurátorském zásahu došlo k částečné demontáži pilíře, resp. jeho vrcholového sousoší. Chybějící hlavy byly modelačně rekonstruovány z umělého kamene. Téhož roku byla ak. sochařem Mgr. Filipem Novotným restaurována žulová socha sv. Jana Nepomuckého pocházející z roku 1734 stojící na náměstí před kostelem sv. Jiří v **Přimdě** na Tachovsku. Podle restaurátorské zprávy byl povrch kamene před restaurováním hrubě narušen povětrnostními vlivy. Na povrchu kamene již nebyly nalezeny žádné zbytky historických povrchových úprav. Ve stejný rok byla ak. sochařem a restaurátorem Jiřím Kašparem restaurována v textu již zmíněná socha sv. Jana Nepomuckého z nábřeží tzv. Padrťského potoka v **Rokycanech**. Ta byla tedy opět restaurována již po třech letech od posledního restaurátorského zásahu, provedeného roku 2005 (viz výše v textu) ak. sochaři a restaurátory Mgr. Jiřím Fialou a Mgr. Marcelem Hronem. Dle restaurátorské zprávy J. Kašpara z roku 2008 „*zůstaly na soše světce některé nezabroušené a barevně neretušované tmely, části povrchu podstavce se drolily, tmely odpadávaly, případně měly nevhodnou zrnitost a opracování povrchu, spárování bylo uvolněné.*“ Soše světce též chyběla svatozář, ačkoliv po jejím uchycení dosud zůstaly patrné otvory ještě se zbytky olova. V roce 2008 došlo dále k rozsáhlému restaurátorskému zásahu na pískovcovém obláčkovém sloupu s oboustranným sousoším Nejsvětější Trojice Triumfální a Nejsvětější Trojice korunující Pannu Marii signovaném sochařem Legátem a datovaném rokem 1723 v **Městě Touškově** na severním Plzeňsku. Restaurování sloupu se čtyřmi doprovodnými sochami prováděl ak. malíř a restaurátor Jaroslav Šindelář spolu s restaurátorem Josefem Šindelářem. Důvodem k restaurování sloupu byly dle údajů restaurátorské zprávy především havarijní stav sochy sv. Jana Křtitele. Ta je paradoxně ze soch nejmladší a pochází z roku 1902, kdy byla zhotovena jako volná kopie sochy stejného světce. Značně poškozená byla i další socha

představující řádového světce, u sochy sv. Kryštofa chyběla zcela hlava Ježíška, všechny atributy soch byly poničeny. V průběhu restaurátorského zásahu bylo nutné u sochy sv. Jana Křtitele zhotovit formou rekonstrukce obě paže, které se řešily modelací v sochařské hlíně. Z nich byly následně zhotoveny výdusky. Protože stav sochy neumožnil dle restaurátorské zprávy její zpětné osazení, byla po doplnění z torza sochy sejmuta kombinovaná lukaprenovo – sádrová klínová forma a do této formy proveden výdusek z umělého kamene. Výdusek byl zkompletován s výše zmíněnými pažemi a po barevné retuši osazen na místo originálu. Roku 2008 došlo k zajímavé akci týkající se dvou pískovcových soch: sv. Jana Nepomuckého a Anděla Strážce, které byly transferovány již roku 2005 z Plas zpět do místa svého původního umístění, do areálu bývalého probošství v **Mariánské Týnici** na severním Plzeňsku. Tyto sochy stávaly původně u mostu a na křižovatce cest v Mariánské Týnici. Odtud byly ještě během 19. století přeneseny do Plas ke kostelu Nanebevzetí Panny Marie, kde byly osazeny při jeho západním průčelí. Jejich transfer zpět (byť nikoliv na původní místa, ale před průčelí budovy probošství), následné osazení a restaurování provedl ak. sochař a restaurátor Bořivoj Rak. Sochy, které dle dochovaných nápisů na čelních stranách podstavců nechali zhotovit týnečtí kaplani a probošt, bylo možné při provedení restaurátorského zásahu připsat dílně plzeňského sochaře Karla Legáta, neboť jeho signatura (CARL // LEGAT // F.) se objevila při detailní prohlídce obou soch jak na zadní straně Palládia, které drží v levici sv. Jan Nepomucký, tak v polovině zad sochy Anděla Strážce. Dle restaurátorské zprávy bylo zřejmě při minulých opravách, kdy byly odstraněny olejové nátěry u sochy Anděla Strážce použito louhování, které způsobilo korozi ve spodní části plintu, nohou figur, korunní římsy i u dalších partií. Sochy byly v rámci restaurátorského zásahu osazeny z obou stran bývalé cesty, která vedla do Mariánské Týnice z Plas přes hospodářský dvůr Sechutice, a která je dnes bohužel přerušena polem.

Rok **2009** byl na restaurátorské práce ve srovnání s předchozími léty poměrně bohatší. Toho roku probíhaly např. udržovací restaurátorské práce na pískovcovém sloupu se sochou sv. Václava v ulici V. Nového v **Rokycanech**, které prováděl ak. sochař a restaurátor Mgr. Marcel Hron. V rámci zásahu bylo dle údajů restaurátorské zprávy provedeno odstranění vegetace a náletových depozitů, celková konsolidace kamenného materiálu, drobná plastická a barevná retuš včetně závěrečné hydrofobizace. Stejný restaurátor provedl téhož roku obdobné udržovací restaurátorské práce na pískovcovém Krucifixu stojícím u kaple v **Borku u Rokycan**. Krucifix je datován do roku 1758 a je dle nápisu na díle samém prací výše v textu zmíněného plzeňského sochaře Karla Legáta (CARL // LEGAT // PILTHAUER // VON PILSEN // 1758). Ak. malíř a restaurátor Jaroslav Šindelář provedl roku 2009 restaurování žulového sloupu s pískovcovou kaplicí a reliéfem sv. Václava na okraji tzv. Hánova parku v **Domažlicích**. Restaurování pískovcové sochy sv. Jana Nepomuckého v **Boru u Tachova** stojící na mostě u budovy zámku provedl restaurátor Vladimír Žák. Během restaurátorského zásahu byly mj. odebrány dva vzorky pro laboratorní určení zbytků povrchových vrstev nátěrů. Socha světce včetně podstavce byly demontovány a restaurovány v ateliéru. Na základě výsledků

průzkumu bylo rozhodnuto obnovit zlacení lemu rochetý světce. Nově zhotoveny byly kovové atributy palmety a svatozáře světce, které byly následně pozlaceny. Restaurátorský zásah na pískovcovém sloupu se sochou Panny Marie na Masarykově náměstí v **Přešticích** na jižním Plzeňsku pocházejícím z roku 1676 provedl ak. sochař a restaurátor MgA. Václav Štochl. Doprovodné sochy sv. Václava a sv. Vojtěcha se před restaurátorským zásahem nenalézaly na svých místech, neboť socha sv. Václava byla roku 2002 ukradena a socha sv. Vojtěcha posléze raději přesunuta do depozitáře. Během restaurátorského zákroku byla mj. restaurována dochovaná socha sv. Vojtěcha, která byla posléze určena pro uložení do depozitáře. Odcizená socha sv. Václava byla nejprve modelována na základě dochované fotodokumentace, posléze odlita do sádry a následně rekonstruována kamenosochařskou technikou reprodukce. Kamenosochařsky z materiálu božanovského pískovce byla zhotovena i kopie sochy sv. Vojtěcha. Srovnáním stavu po restaurování s historickou fotodokumentací přiloženou k restaurátorské zprávě je mj. zřejmé, že při zhotovení kopie sochy sv. Václava nebyla dodržena její původní velikost, takže sochy jsou v současnosti v silném nepoměru. Stejný restaurátor, ak. sochař MgA. Václav Štochl, provedl restaurování dvojice pískovcových soch představujících Jupitera a Herkula z pilířů čestného dvora zámku v **Křimicích** u Plzně. Restaurování obou sochařských děl probíhalo po jejich sejmutí v krytých prostorách. Vážnější poškození byla dle údajů restaurátorské zprávy pozorována např. u sochy Herkula v partii nad plintem, kde byl kámen silně poškozen vlivem zvětrávání, korodoval a obsahoval trhliny, které byly pozorovány i v partii zad. Socha Jupitera byla též na řadě míst potrhána, kámen hloubkově korodoval. MgA. Václav Štochl provedl téhož roku i rozsáhlé restaurování pískovcové sochy sv. Jana Nepomuckého v **Malesicích** u Plzně.

V roce **2010** došlo např. k restaurování sochy sv. Jana Nepomuckého v **Dlouhé Vsi** u Sušice, které provedl ak. sochař a restaurátor Jan Hendrych. Téhož roku byla ak. sochařem a restaurátorem Mgr. Jiřím Fialou restaurována barokní pískovcová socha sv. Jana Nepomuckého stojící na západní straně Masarykova náměstí poblíž radnice v **Přešticích** na jižním Plzeňsku. Dle údajů restaurátorské zprávy byl materiál kamene v havarijním stavu. Ačkoliv v restaurátorské zprávě není jediná zmínka o průzkumu či existenci zbytků povrchových úprav, došlo v rámci restaurátorského zásahu dle údajů restaurátorské zprávy k aplikaci „*lazurních vrstev polychromie*“ na kamenný materiál sochy i podstavce. Stejným restaurátorem byl restaurován pískovcový pilíř se sochou sv. Václava umístěný v kašně též na Masarykově náměstí v **Přešticích**. Pilíř se sochou i kašna jsou datovány do druhé poloviny 19. století. Dle údajů restaurátorské zprávy byla nádrž kašny před restaurováním poměrně hluboko utopena v asfaltovém terénu. Během restaurování byla mj. provedena hydroizolace vnitřních stěn kašny olověných plechem. Jen jako perličku na okraj lze uvést, že na kovové chrliče ve středu pilíře byly bez opory v historické ikonografii umístěny figurky drobných prasátek zřejmě coby aluze na proslavený chov přeštických vepřů.

4. Vybraná ohrožená exteriérová kamenosochařská díla na území Plzeňského kraje v současnosti

Od doby předchozího vydání publikace „*Památky Plzeňského kraje. Koncepce podpory státní památkové péče v Plzeňském kraji*“ v roce 2004 došlo přirozeně ve skupině ohrožených exteriérových kamenosochařských děl k určitým změnám. V textu věnovaném těmto památkám, který tehdy publikoval jeden z našich největších odborníků na danou problematiku PhDr. Vratislav Nejedlý, Csc., se objevilo několik děl, které v období od roku 2004 prošly restaurátorským zásahem, a jejich památková podstata byla do značné míry zachráněna. Pohledem do jeho textu však zjistíme, že řada tehdy zmíněných děl, u kterých byl již tenkrát konstatován havarijní stav, dosud bohužel přežívá bez řádně provedeného restaurátorského zásahu.

Zajímavé je, že na oficiálním webu Národního památkového ústavu se v rámci seznamu nazvaného „*Nejohroženější nemovitě památky*“ nalézá na území Plzeňského kraje jen několik kamenosochařských exteriérových děl, které shodou okolností téměř všechny pocházejí z Domažlicka. Jedná se o **soubor pěti barokních sousoší stojících při cestě ke kostelu sv. Anny v Horšovském Týně**. Celkový stav těchto děl je dle údajů databáze ze dne 30. 4. 2012 špatný až kritický, jednotlivé sochy se nalézají v různém stadiu poškození. Tři sochy jsou bez hlavy, některé bez rukou, povrch pískovce je zvětralý, okolí soch je neudržované. V havarijním stavu je dle údajů databáze i pozdně barokní **socha sv. Jana Nepomuckého stojící nedaleko bývalé budovy zámku v Chotiměři** stejně jako torzo snad ještě pozdně gotických **božích muk stojící při polní cestě k mlýnu v Otově**, z nichž jsou některé části uloženy v Muzeu Chodska v Domažlicích. Okrajově jsou v seznamu zmíněny i **torzální pozůstatky sochařské výzdoby zámku v Dolní Lukavici** na jižním Plzeňsku, kde lze před bývalým čestným dvorem v terénu nalézt erozí i vandalsky silně poničená torza váz pravděpodobně zhotovených dílnou významného pražského sochaře Ondřeje Filipa Quitainera.

Tyto čtyři v oficiálním seznamu zmíněné památky jsou však samozřejmě jen výsledkem určitého výběru a pomyslnou špičkou ledovce. Všichni zainteresovaní tuší, že počet značně ohrožených kamenosochařských památek je ve všech bývalých okresech Plzeňského kraje samozřejmě mnohem větší. Pokud se vrátíme k již zmíněnému textu PhDr. Vratislava Nejedlého, Csc. z roku 2004, najdeme v něm mj. tyto významné následující památky, které jsou ohrožené doposud a u kterých bohužel nedošlo k restaurátorskému zásahu. Za jednu z nejvýznamnějších můžeme považovat **sloup se sochou sv. Bernarda z Clairvaux stojící za budovou prelatury cisterciáckého konventu v Plasích** na severním Plzeňsku. Toto autorsky dosud neurčené a velice kvalitní sochařské dílo z roku 1700 vzniklé na objednávku tehdejšího opata Eugena Tyttla bylo na současné místo přesunuto z nedaleké lokality Sokolka u Plas již koncem 19. století. Stav sloupu se sochou je v současnosti kritický, závažnými poškozeními jsou především trhliny pocházející od pravděpodobně korodovaných kovových středových čepů. Trhliny se objevují jak v partii podstavce, tak především v dolní části sochy světce, která tak hrozí zřícením a nevratným poškozením i ztrátou autenticity. Podle osazených kovových spon

je možné konstatovat, že se toto dílo s problémy potýká již delší dobu, vždy však byly bohužel zřejmě řešeny následky nikoliv příčiny problémů.

U torza **sloupu se sochou Madony v Manětíně** na severním Plzeňsku pocházejícím z roku 1698, zmíněném v textu z roku 2004, dosud nedošlo k jeho rehabilitaci a doplnění vrcholové sochy i dřívku sloupu kopií – rekonstrukcí dle poměrně dobře doložené fotodokumentace uchované ve sbírce NPÚ ÚOP v Plzni, ačkoliv chybějící části byly odcizeny již roku 1997. Ohrožen je v současnosti též celý **soubor mimořádně dochovaných manětínských kamenosochařských děl**, jejichž průběžná údržba a restaurátorské revizní zásahy by měly probíhat v ideálním případě kontinuálně a v předem nastaveném režimu. Během poslední doby jsou mj. v problematickém stavu všechny sochy a dekorativní vázy osazené na parapetu teras před zámkem. Část z rozměrově velikých váz musela být vzhledem k poškozením v loňském roce již preventivně snesena a provizorně uložena pod terasami, stejný osud čeká zřejmě v blízké době několik soch z parapetu teras. Sochy mají být proto dočasně uloženy v areálu zámeckého hospodářského dvora a čekat v provizoriu na opravu teras, ke které se schyluje. Poškození soch je značné, stačí prohlédnout si např. zblízka sochu Lásky (Caritas) ze středu terasy, ze které postupně odpadávají kusy autorské modelace.

Značné poškození hrozí nadále v případě prodloužení restaurátorského zásahu **pilíři se sochou Madony Immaculaty u kostela sv. Václava v Žinkovech** na jižním Plzeňsku z doby kolem roku 1760 autorsky určeného jako dílo L. Widemanna. Stav statue je rozhodně neuspokojivý, autentický povrch kamene na některých místech silně degraduje do hloubky několika centimetrů a postupně mizí. Stejně tak jsou těžce poškozeny **sochy ze souboru sochařské výzdoby ohradní zdi areálu** tohoto kostela, jejichž stav je opravdu kritický. Soubor soch pochází z doby kolem roku 1768, je opět autorsky určen jako práce L. Widemanna a jeho dílny. Poškozeny jsou všechny sochy tohoto významného a ikonograficky nesmírně zajímavého pozdně barokního sochařského souboru, jehož období bychom v rámci Plzeňského kraje obtížně hledali. U téměř všech soch chybí část končetin, drapérií, jsou setřeny rysy tváří, chybí atributy, u sochy sv. Theodora je poškozen atribut u jeho nohou, který nese důležitou signaturu autora s datací celého souboru apod. Jen torzálně se do současnosti dochovaly postavy dvou puttů z pilířů východní stěny ohradní zdi. Pokud v tomto případě nedojde neprodleně u celého souboru k odpovědně provedenému restaurátorskému zásahu, může dojít u památkového sochařského fondu Plzeňského kraje ke ztrátě jedné z jeho podstatných hodnot.

V neradostném stavu zůstává též **skupina několika exteriérových sochařských děl** L. Widemanna dochovaná v **Křimicích** u Plzně. Zde je možné oproti stavu v roce 2004 přiznat podstatné zlepšení situace, neboť snahy vlastníků o restaurování a rehabilitaci jsou v případě Křimic zřejmé. Jedno z nejvýznamnějších sochařských děl regionu, jehož význam přesahuje sochařskou tvorbu západních Čech, ikonograficky mimořádně pozoruhodná signovaná a do roku 1746 datovaná **jezdecká socha představující sv. Jiří v boji s drakem**, je však dosud ukryta zrakům v nevzhledné dřevěné konstrukci, jejíž provizorium trvá již přes třicet let a díky které snad ani mnozí návštěvníci Křimic netuší, že statue sv. Jiří vůbec existuje.

V depozitáři rovněž zůstává značně poškozená, bez hlavy dochovaná a tématicky neobvyklá **socha sv. Vincence Ferrerského** pocházející z doby kolem roku 1740, která bývala osazena původně u statku čp. 3 a v roce 1939 byla přesunuta do zámeckého parku. Stejně tak v depozitáři spočívá těžce poškozená **socha sv. Jana Nepomuckého udělujícího almužnu** pocházející dle chronogramu z roku 1742 původně ze starého křimického mostu. Nesmírně zajímavá je též v depozitáři uložená původně **šestice torzálně dochovaných mytologických postav** osazených původně na pilířích zadní ohradní zdi parku křimického zámku, které je možné datovat do doby po roce 1750. Jedna z nich, představující Saturna polykajícího své dítě, již v minulosti definitivně zanikla.

Jedním z dalších příkladů kamenosochařských děl, jejichž stav není uspokojivý, je monumentální barokní **sloup se sochou Panny Marie Immaculaty** na náměstí **ve Stříbře**, jehož postupně vznikající sochařská výzdoba celkem třinácti soch bývá většinou datována do období první poloviny 18. století (řada ze soch byla vyměněna po polovině 19. století). Vzhledem ke značnému výkyvu dřívku sloupu a vrcholové sochy byly před nedávnem tyto sejmuty a uloženy v lapidáriu. Kvůli problémům při shánění finančních prostředků na restaurování však došlo k prodlení a sloup je tak po uložení výše zmíněných částí do depozitáře jen pouhým torzem čekajícím na restaurátorský zásah, ke kterému doufejme snad brzy dojde.

Značné poškození, které hrozí nevratnými změnami, vykazuje např. ikonograficky i svým formálním zpracováním zajímavá barokní **socha** představující pravděpodobně **Krista Spasitele** umístěná druhotně v kopci nad parkovištěm blízko vstupu do areálu benediktinského konventu **v Kladrubech**. Ta mimochodem zřejmě díky svému poněkud odlehlému a nenápadnému umístění není dosud ani zapsanou kulturní památkou. Dlouho nerestaurovaná socha byla na své současné místo přemístěna pravděpodobně při posledním restaurátorském zásahu, který proběhl snad v 70. letech 20. století. Stav staticky narušené sochy je možné označit jako havarijní, materiál kamene silně degraduje, autorská modelace je do značné míry odpadá či těžce poškozená.

Restaurátorský zásah by si brzy zasloužil např. též barokní **sloup se sochou Panny Marie Immaculaty** a s dalšími světci na náměstí u kostela sv. Blažeje **ve Starém Plzenci** pocházející z roku 1721. Od doby posledního restaurátorského zásahu již uplynula delší doba a na statui se začínají objevovat značné problémy. Mezi největší z nich patří značné trhliny u doprovodné sochy sv. Václava, kde se lze setkat s trhlínami prostupujícími plintem sochy i její spodní částí. Závažná trhlina, jejíž příčinou bude pravděpodobně korodovaný kovový čep, se dále objevuje u hlavice sloupu a ve spodní partii vrcholové sochy.

Příloha č. 5 Koncepce

**Plzeňský kraj – počet věcí prohlášených za nemovité kulturní památky
v období od 1. 1. 2004 do 31. 12. 2012 podle obecních úřadů obcí s rozšířenou
působností**

NPÚ

ORP	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Celkem
Blovice	-	-	2	-	1	-	-	1	-	4
Domažlice	4	-	-	2	2	4	2	1	1	16
Horážd'ovice	-	-	-	1	-	5	2	-	-	8
Horšovský Týn	-	1	1	-	-	1	-	1	-	4
Klatovy	2	4	-	-	1	2	2	1	3	15
Kralovice	3	2	1	1	-	2	-	1	1	11
Nepomuk	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nýřany	-	3	1	1	-	1	-	-	-	6
Plzeň	6	2	3	3	5	5	2	1	2	29
Přeštice	-	2	1	-	-	-	1	-	-	4
Rokycany	2	3	-	1	-	-	1	3	1	11
Stod	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Stříbro	-	1	2	3	2	3	1	-	3	15
Sušice	-	4	4	-	-	2	-	-	-	10
Tachov	1	-	3	4	3	2	2	-	-	15
celkem	18	22	18	16	14	27	13	9	11	148

Plzeňský kraj – počet věcí prohlášených za movité kulturní památky v období od 1. 1. 2004 do 31. 12. 2012 podle obecních úřadů obcí s rozšířenou působností

NPÚ

ORP	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Celkem
Blovice	4	7	-	11	1	-	-	-	-	23
Domažlice	-	-	-	1	-	1	1	2	1	6
Horažďovice	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Horšovský Týn	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Klatovy	-	3	1	1	1	-	-	-	1	7
Kralovice	-	25	-	1	-	-	-	-	-	26
Nepomuk	-	4	-	-	-	-	-	-	-	4
Nýřany	-	9	-	10	-	-	-	-	-	19
Plzeň	3	-	-	1	13	-	1	3	1	22
Přeštice	-	-	1	-	1	-	-	-	-	2
Rokycany	18	-	-	-	-	-	-	-	-	18
Stod	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Stříbro	-	-	-	-	5	1	-	-	-	6
Sušice	-	1	1	-	-	1	-	-	-	3
Tachov	-	-	1	-	5	-	-	-	-	6
celkem	25	49	4	25	27	4	2	5	3	144

Seznam textové a plánové dokumentace uložené v plánové sbírce Národního památkového ústavu, generálního ředitelství a v Národním archivu v Praze k národním kulturním památkám nalézajícím se na území Plzeňského kraje

PhDr. Viktor Kovařík, oddělení restaurování Odbor péče o památkový fond, NPÚ, Generální ředitelství

Tomáš Snopek, oddělení dokumentačních fondů a knihovny, Odbor evidence a dokumentace, NPÚ, Generální ředitelství

NKP Kostel sv. Mikuláše v Čečovicích

V plánové sbírce NPÚ ÚP v Praze:

1. Čečovice: kostel sv. Mikuláše: zhodnocení mobiliáře, Pavel Vlček, SÚRPMO, 1988, bez inv. č. – *11 stránek s textem a půdorys, v němž zakresleno rozmístění mobiliáře.*
2. Stavebně historický průzkum kostela uložen v NPÚ ÚOP v Plzni, inv. č. 037-4-21453. Zpracovali Dobroslav Líbal, Alena Lišková, Luboš Lancinger a jiní, SÚRPMO, 1987. – *Podle seznamu otištěného v časopisu Průzkumy památek průzkum obsahuje jen text a fotografie. V ústředním pracovišti slepé matrice plánů pro vyhodnocení průzkumu, tj. půdorys přízemí, půdorys v úrovni kruchty, pohled na střechu kostela s půdorysem druhého patra věže, měř. 1 : 100, bez inv. č.]*

NKP Zámek Červené Poříčí

V Národním archivu, v Prvním oddělení, ve sbírce stavebně historických průzkumů:

1. Červené Poříčí. Zámek, stavebně historický průzkum, Vratislav Ryšavý, 1998, inv. č. 454.
2. Červené Poříčí. Zámek, prohloubený stavebně historický průzkum, Jan Anderle, 1999, inv. č. 336.
[Pare obou průzkumů jsou uložena též v NPÚ ÚOP v Plzni, inv. č. 037-4-22197 a 037-4-22307.]

NKP Vodní hamr v Dobřívě

V plánové sbírce NPÚ ÚP v Praze:

1. Dobřív, okres Rokycany: Stavebně historický průzkum a směrnice pro asanaci a rekonstrukci jádra obce, Jaroslav Vajdiš a Božena Šimová, SÚRPMO, 1973, bez inv. č. – *Dva svazky a plánová příloha. V prvním svazku celkem 83 stránek s textem a kresebná kopie císařského otisku mapy stabilního katastru. V kapitole Architektonický rozbor stavebního fondu o hamru jedna stránka. O hamru též na několika místech v kapitolách Stavebně historický vývoj obce a Směrnice pro asanaci a rekonstrukci jádra obce, které mají celkem 21 stránek. Ve druhém svazku celkem 72 černobílých fotografií. Hamr zachycen na čtyřech. Plánová příloha obsahuje plán obce se stavebně historickým vyhodnocením, plán obce s architektonickým a památkovým vyhodnocením a kresebnou kopii indikační skici stabilního katastru. Plány s vyhodnocením mají měř. 1 : 1000, vyhodnocení je vyjádřeno barevně a kresebně, tj. šrafováním apod. Není zřejmé, zda plánová příloha patří k tomuto průzkumu, či k průzkumu z roku 1980, viz níže poznámku k dokumentaci v NPÚ ÚOP v Plzni. Plány nejsou datovány, nejsou podepsány, desky, na*

nichž byla zřejmě rozpiska s datem a se jmény autorů, se v ústředním pracovišti nezachovaly.

2. Hořejší hamr v Dobříví: okres Rokycany. Inventarisace lidové architektury v Západočeském kraji: Vybrané objekty 1. kat.: Dobřívský hamr, Jaroslav Vajdiš, SÚRPMO, 1983, bez inv. č. – 19 stránek s textem, pět černobílých fotografií. Na titulním listu uveden jako zpracovatel jen Jaroslav Vajdiš, v rozpisce na deskách i Pavel Zahradník a Petr Dostál.

[Podle seznamu otištěného v časopisu Průzkumy památek jsou v NPÚ ÚOP v Plzni uložena pare těchto dvou průzkumů Dobříví:

1. Jaroslav Vajdiš a Božena Šimová, SÚRPMO, 1973, inv. č. 037-4-4246 až 037-4-4248.
2. Jaroslav Vajdiš, Pavel Zahradník a Hana Šnajdrová, SÚRPMO, 1980, inv. č. 037-4-12592 až 037-4-12593.

Ač je podle seznamu první průzkum dvousvazkový elaborát, je označen třemi inventárními čísly.]

NKP Zámek Horšovský Týn

V plánové sbírce NPÚ ÚP v Praze:

1. Horšovský Týn: stavebně historický rozbor objektů, Dobroslav Líbal, SÚRPMO, 1966, bez inv. č. – *Elaborát obsahuje jen text, plán s vyhodnocením rozboru a fotografická dokumentace pravděpodobně vyhotoveny nebyly. Na čtyřech stránkách pojednáno o hlavní zámecké budově a o budovách k ní připojených či v jejím nejbližším okolí jako jsou purkrabství a zahradnický domek při zadním nádvoří apod. Na třech stránkách o tzv. Vdovském domě, zámecké míčovně a zámecké sýpce.*
[Pare též v NPÚ ÚOP v Plzni, inv. č. D 1708.]
2. Horšovský Týn: Zámek: stavebně historický průzkum, Dobroslav Líbal, Marie Heroutová a Eva Holanová, SÚRPMO, 1967, bez inv. č. – *Elaborát neúplný, chybějí fotografické reprodukce starých plánů a plány s vyhodnocením průzkumu. Plány s vyhodnocením průzkumu byly samostatnou přílohou a byly zničeny povodní. Reprodukce nebyly do tohoto pare zařazeny. Fotografická dokumentace vyhotovena nebyla. V průzkumu pojednáno o hlavní zámecké budově a o budovách k ní připojených či v jejím nejbližším okolí, ne již o Vdovském domě a dalších budovách v zámeckém parku.*
[Pare též v NPÚ ÚOP v Plzni, inv. č. 037–4-2791.]
3. Státní zámek Horšovský Týn: Hloubkový a sondážní průzkum kaple. Zpráva o nálezů gotického okna na západní tribunu, František Bureš, SÚRPMO, 1975, inv. č. SPPOP-6872, SPPOP-6873. – *Vedle gotického okna na tribunu v průzkumu pojednáno o pěti dalších tématech, např. o zrušené klenbě nad tribunou.*
4. Horšovský Týn: Státní zámek: Vyhodnocení nálezů hloubkového průzkumu části západního křídla: Stavebně historické zhodnocení kaple a její obnova s fotodokumentací, Dobroslav Líbal, Alena Lišková, Vladimír Uher a Karel Gregor, SÚRPMO, 1989, bez inv. č. – *Fotodokumentace v tomto pare chybí, je v něm jen její seznam. Do průzkumového elaborátu bylo zařazeno 70 fotografií. Nezachycují jen kapli, jak by se mohlo soudit podle titulu, ale i nálezy při hloubkovém průzkumu, o nichž pojednáno v první části elaborátu. Na necelé stránce zdůvodnění provedené obnovy kaple.*

[Podle seznamu otištěného v roce 1995 v časopisu Průzkumy památek bylo pare pod inv. č. 037-4-20814 uloženo v NPÚ ÚOP v Plzni. V seznamu stavebně historických průzkumů objektů ve správě NPÚ z roku 2009 uvedeno není.]

5. Horšovský Týn, státní zámek: Purkrabství: Stavebně historický průzkum, Dobroslav Líbal, Alena Lišková a Drahomíra Šimková, SÚRPMO, 1990, bez inv. č. – *Průzkumový elaborát je pravděpodobně kompletní, obsahuje text a plány s vyhodnocením průzkumu.* [Pare též v NPÚ ÚOP v Plzni, inv. č. 037-4-20326.]
6. Restaurování historických původních dveří v objektu jižního křídla v zámku Horšovský Týn [dveře uzavírají vstup na půdu nad jižním křídlem], Jiří Rataj, 2003, prozatímní inv. č. 740.
7. Horšovský Týn, zámek, obraz Zátíší s hudebními nástroji, restaurátorská zpráva, Petr Novotný, Jan Boubín, Petra Hoftichová a jiní, Státní restaurátorské ateliery, 1985, bez inv. č. – *Olej na plátně v zlaceném rámu, z 2. poloviny 17. století, autorem asi veronský malíř Giacomo M., jež má monogram GJM.*
8. Horšovský Týn, zámek, tapiserie Chytání motýlů ze serie Gombault et Macé, koncept restaurátorské zprávy, Zdenka Hovorková a [?] Černý, Státní restaurátorské ateliery, 1990, bez inv. č.

NKP Klášter premonstrátek v Chotěšově

V plánové sbírce NPÚ ÚP v Praze:

1. Bývalý klášter Chotěšov : Stavebně-historický průzkum : II. etapa: konvent, Mojmir Horyna, SÚRPMO, 1979, bez inv. č. – *164 stránek s textem. Příloha obsahující plány s vyhodnocením průzkumu zničena povodní.* [Podle seznamu otištěného v časopisu Průzkumy památek pare uložené pod inv. č. D 1480 v NPÚ ÚOP v Plzni obsahuje též jen text. Příloha s plány není v seznamu uvedena.]
2. Chotěšov: bývalý klášter: prelatura: stavebně-historický průzkum, Mojmir Horyna, SÚRPMO, 1985. – *Svazek, v němž 64 stránek s textem a plány s vyhodnocením průzkumu, tj. pět půdorysů se stavebně historickým vyhodnocením, pět půdorysů s architektonickým a památkovým vyhodnocením, pohled na střechu a pohledy na některé fasády. Vyhodnocení vyjádřeno barevně, všechny plány v měř. 1 : 200.* [Pare též v NPÚ ÚOP v Plzni, inv. č. 037-4-15490.]
3. Chotěšov, klášter premonstrátek, nástropní malba od F. J. Luxe nad hlavním schodištěm v konventu, restaurátorská zpráva, I. etapa, Petra Hoftichová, Josef Novotný, Jiří Kořenek, Tomáš Skořepa a jiní, Státní restaurátorské ateliery, 1990, bez inv. č. – *Sedm stránek s textem, 208 černobílých fotografií malby, list s kladem fotografií, barevná fotografie vzorku omítky. Zprávou dokumentováno zahájení restaurátorského průzkumu a práce na záchranu malby po požáru v krovu.*
4. Chotěšov. Restaurátorská dokumentace: Transfer fresky F. J. Luxe v Chotěšově [sejmuta se stropu nad hlavním schodištěm v konventu v klášteře premonstrátek], Jiří Josefík, Josef Novotný, Petr Novotný, Tomáš Skořepa, Petra Hoftichová a jiní, Státní restaurátorské ateliery, 1991, bez inv. č. – *Dva svazky, přiloženo pět plánů a 111 černobílých fotografií. V prvním svazku 38 stránek s textem, na šesti stránkách xerokopie dokladů (jako rozhodnutí Okresního úřadu a zápisy z jednání), černobílé xerokopie 22 fotografií, 20 černobílých fotografií, šest fotografií barevných, na šesti stránkách technické listy použitých materiálů, fotografické zmenšeniny pěti přiložených plánů, graf, plánek, na němž řez malbou a jejím podkladem (tuším až po podbití stropu), chemické protokoly obsahující 32 stránek s textem a tabulkami a šest barevných mikrofotografií s vysvětlujícími nákresy, 10 rukopisných stránek s ukládacím seznamem sejmutých dílů malby. Ve druhém svazku xerokopie restaurátorských zpráv a časopiseckých článků o 13 dřívějších transferech nástěnných či nástropních maleb, celkem 80 stránek.*

V plánech dokumentován stav malby před restaurováním, vyznačeny orientační body pro sestavení dílů malby, vyznačeno rozmístění podpěr stropu, lokalizován odběr vzorků, vyznačeny díly, na něž malba pro transfer rozdělena. Provádějící restaurátoři pracovali již jako samostatní restaurátoři, na objednávku Státních restaurátorských atelierů. Práce historika umění, práce laboratorní apod. vykonány zaměstnanci atelierů.

[V NPÚ ÚOP v Plzni uložena též archivní rešerše pro stavebně historický průzkum, inv. č. D 1481. Zpracovala Olga Novosadová, SÚRPMO, 1979, obsahuje text.]

NKP Klášter Kladruby

V plánové sbírce NPÚ ÚP v Praze:

1. Státní zámek klášter Kladruby: I. část: Dějiny objektu : b) Výběr z ikonografie a plánů, Eva Holanová, SÚRPMO, prosinec 1971, bez inv. č. – *Druhý svazek archivní rešerše. Dvě stránky s textem, fotografické reprodukce dvou starých vyobrazení kláštera, čtyř starých plánů nového konventu a výřezu z mapy prvního vojenského mapování, tři z reprodukcí dvojmo.*
[V NPÚ ÚOP v Plzni pod inv. č. 037-4-6202 a 037-4-6203 oba svazky archivní rešerše, první svazek obsahuje 94 stránek s textem.]
2. Kladruby – nový konvent: stavebně-historický průzkum, Mojmír Horyna, Kamil Wartha, A. Balabánová a jiní, SÚRPMO, květen 1973, bez inv. č. – *81 stránek s textem, fotografické reprodukce čtyř starých vyobrazení, 14 fotografií stávajícího stavu a plány s vyhodnocením průzkumu, tj. čtyři půdorysy se stavebně historickým vyhodnocením a čtyři půdorysy s architektonickým a památkovým vyhodnocením. Vyhodnocení vyjádřeno barevně, plány v měř. 1 : 200.*
[Pare průzkumu pod inv. č. 037-4-4245 též v NPÚ ÚOP v Plzni.]
3. Kladruby – st. zámek: stavebně-historický průzkum: III. etapa: tzv. staré opatství a konvent, Mojmír Horyna a L. Gajdošík, SÚRPMO, prosinec 1974, bez inv. č. – *Předmětem průzkumu budovy mezi klášterním kostelem a novým konventem, tj. staré opatství, sakristie klášterního kostela, kaple Všech svatých a střední a západní křídlo, ve středním byla klášterní nemocnice, v západním provizoriát. 90 stránek s textem a plány s vyhodnocením průzkumu, tj. tři půdorysy se stavebně historickým vyhodnocením, tři půdorysy s architektonickým a památkovým vyhodnocením, dvojmo pohled na střechy (v nich vyhodnocení věžičky na západním křídle, v níž schodiště na kostelní kruchtě). Vyhodnocení vyjádřeno barevně, plány v měř. 1 : 200. Vyhodnocení nevyjádřeno pro přízemí západního křídla, které nebylo přístupné.*
[Pare průzkumu pod inv. č. 037-4-5983 též v NPÚ ÚOP v Plzni.]
4. Kladruby: státní zámek: východní blok areálu: Stavebně historický průzkum, Mojmír Horyna, SÚRPMO, červen 1975, bez inv. č. – 117 stránek s textem. – *Předmětem průzkumu nová prelatura, malé stáje, klášterní škola, severní domek (východně od závěru kostela) a zahradnický domek (jižně od stájí).*
[Pare průzkumu pod inv. č. 037-4-6369 též v NPÚ ÚOP v Plzni.]
5. Kladruby. Restaurátorská zpráva: Restaurování barokní řezby z kláštera v Kladrubech, Jaroslav Benda, Jihočeský podnik pro údržbu památek, Tábor, 1983, prozatímní inv. č. 140. – *Čtyři stránky s textem, 42 černobílých fotografií. Řezba se třemi kartušemi s malbami je asi nástavec na skříň. Ve střední kartuši namalován kardinál se dvěma andílky, v postranních sv. Petr a sv. Pavel. Okolo kartuší akanty, nad střední kartuší je koruna.*

6. Kladruby, klášterní kostel Nanebevzetí P. M., kovové prvky na hlavním, tj. západním průčelí, restaurátorská zpráva, Josef Mück, 2000, prozatímní inv. č. 320 – *Sedm stránek s textem, sedm náčrtů kříže, 26 barevných fotografií. Restaurovány kříž s nápisem na vrcholu štítu, atributy sochy Panny Marie ve štítu (křížek na jablku, žezlo a svatozář), nástavce s nápisem na vrcholcích dvou fiál nad předsíní.*
7. Kladruby. Restaurátorská zpráva: Restaurování sochy P. Marie v nice nad centrálním oknem západního průčelí klášterního chrámu v Kladrubech, Jaroslav Šindelář, říjen 2000, prozatímní inv. č. 321. – *Tři stránky s textem, 37 barevných fotografií.*
8. Kladruby. Restaurátorská zpráva: Restaurování 2 ks kamenných chrličů na západním průčelí klášterního chrámu v Kladrubech, Jaroslav Šindelář, říjen 2000, prozatímní inv. č. 322. – *Dvě stránky s textem, 22 barevných fotografií. Chrliče nad předsíní mají podobu lvích polopostav.*
9. Kladruby. Restaurátorská zpráva: Restaurování románského zdiva na východním [sic] průčelí klášterní katedrály v Kladrubech, Jaroslav Šindelář, listopad 2000, prozatímní inv. č. 323. – *Dvě stránky s textem, 35 barevných fotografií. Restaurováno západní průčelí severní lodi.*
10. Kladruby. Restaurátorská zpráva: Restaurování kamenných růžic na fiálách klášterního chrámu v Kladrubech, Jaroslav Šindelář, listopad 2000, prozatímní inv. č. 324. – *Dvě stránky s textem, 24 barevných fotografií. Restaurováno 160 ks růžic, ostatní nahrazeny výdusky.*
11. Kladruby. Stěny a strop sálu Staré školy v areálu kláštera v Kladrubech: Průzkum a grafické návrhy výmalby, Zdeněk Prokop, prosinec 2002, bez inv. č. – *Škola nazývána též Klášterní nebo Latinská. Dvě stránky s textem, tři plány. Výmalba v sále v patře.*
12. Vstupní dveře do Latinské školy: Klášter Kladruby: Restaurátorský projekt, Vladimír Hrubý, březen 2004, bez inv. č. – *Škola nazývána též Klášterní nebo Stará. Dvě stránky s textem. Neupřesněno, které ze čtvero vstupních dveří.*
13. Restaurátorská zpráva: Klášter Kladruby – Stará škola: malířské řešení omítek [v interiéru], František Ondráček, duben 2004, prozatímní inv. č. 661. – *Škola nazývána též Klášterní nebo Latinská. Dvě stránky s textem, 16 tištěných barevných fotografií, přiložena kopie povolení k restaurování (dvě stránky). Výmalba ve vstupní místnosti, na schodišti do patra, v patře v předsáli a v sále. Vstupní místnost je klenutá, při schodišti do patra, vstupuje se do ní severním gotickým portálem.*
14. Kladruby, klášter, laboratorní průzkum vzorku kamene z dlažby, Antonín Zeman, duben 2009, bez inv. č. – *11 stránek s textem, tabulkami a grafy, dvě barevné fotografie, tři tištěné mikrofotografie, dvě barevně, jedna černobíle. Zkoumaný kámen je litografický vápenec. Neupřesněno, v které klášterní budově a v které místnosti je ho použito v dlažbě. Pro jednotlivé kameny v dlažbě použito označení kamenné kachle.*
15. Kladruby, klášter, nový konvent, letní refektář v prvním patře východního křídla, vnitřní omítky a výmalba, restaurátorský průzkum, Jiří Stejskal, s. d., bez inv. č. – *Tři stránky s textem, 41 tištěných barevných fotografií.*
16. Kladruby, klášter, nový konvent, letní refektář v prvním patře východního křídla, havarijní zajištění vnitřních omítek s výmalbou, restaurátorský záměr, Jiří Stejskal, s. d., bez inv. č. – *Tři stránky s textem, šest tištěných barevných fotografií.*
17. Kladruby, klášter, nový konvent, sluneční hodiny na dvorní fasádě severního křídla, restaurátorský záměr, Jiří Stejskal, s. d., bez inv. č. – *Dvě stránky s textem, pět tištěných barevných fotografií, jedna z nich se zákresem. Sluneční hodiny namalovány mezi okny prvního a druhého patra.*

18. Kladruby, klášter, nový konvent, sluneční hodiny na dvorní fasádě severního křídla, restaurátorská zpráva, Jiří Stejskal, s. d. [2009], bez inv. č. – *Dvě stránky s textem, 24 tištěných barevných fotografií. Sluneční hodiny namalovány mezi okny prvního a druhého patra.*
19. Restaurátorský průzkum omítek a štukových prvků průčelní fasády Nového konventu v Kladrubech v průběhu prací na obnově, Václav Štochl a Eva Haškovcová, květen 2011, bez inv. č. – *13 stránek s textem a šesti tištěnými barevnými fotografiemi, čtyři plány. Jednotlivé plány: Nárys fasády, v němž barevně rozlišeno sedm druhů omítek, které jsou na různých místech fasády dochovány jako svrchní omítková vrstva. Nárys fasády, v němž druhy omítek rozlišeny kresebně (tj. různými druhy šrafování) a barevně rozlišeno 12 nátěrů. Nárys fasády, v němž omítky a nátěry rozlišeny barevně. Nárys fasády s lokalizací odběru vzorků.*
- 19.1. Terénní průzkum nátěru fasády na jižní straně Nového konventu kláštera v Kladrubech u Stříbra / Václav Štochl, květen 2011. – *11 stránek s textem a šesti tištěnými barevnými fotografiemi.*
- 19.2. Kladruby, klášter, hlavní fasáda nového konventu, stratigrafie omítek a nátěrů, Zuzana Huzyčová, NPÚ, ústřední pracoviště, říjen 2011. – *19 stránek s textem, tabulkami a tištěnými barevnými fotografiemi a mikrofotografiemi.*
- 19.3. Výzkum šedých nátěrů a malt z průčelí kláštera v Kladrubech u Stříbra, Antonín Zeman, 2011. – *13 stránek s textem, tabulkami a tištěnými barevnými mikrofotografiemi.*
- 19.4. Červený a bílý nátěr ze suprafenestry kláštera v Kladrubech u Stříbra, Antonín Zeman, 2011. – *11 stránek s textem, tabulkami a tištěnými barevnými mikrofotografiemi.*
20. Restaurátorská zpráva: Sochařská výzdoba atiky hlavního průčelí Nového konventu v areálu kláštera v Kladrubech, Václav Štochl, Marcel Hron, Magdaléna Dortová a Eva Haškovcová, květen 2011, bez inv. č. – *Deset stránek s textem, 139 tištěných barevných fotografií. Na přiloženém CD dva soubory ve formátu pdf. V jednom souboru restaurátorská zpráva s neúplnou fotografickou dokumentací, chybějící fotografie ve druhém souboru. Na atice uprostřed socha Madony stojící na lvu, se dvěma andílky, po jejich stranách socha sv. Benedikta s andílkem a socha sv. Scholastiky, na obou krajích atiky váza a dva andílci. Restaurovány i atributy z kovu.*
21. Restaurátorská zpráva: Restaurování štukových prvků průčelní fasády Nového konventu v Kladrubech, Václav Štochl, Marcel Hron a Eva Haškovcová, červen 2011, bez inv. č. – *11 stránek s textem, plánek, tištěné scany dvou starých fotografií, 45 tištěných barevných fotografií. Na přiloženém CD dvě verze restaurátorské zprávy. Jedna je téhož rozsahu jako tištěná zpráva, ve druhé je 139 fotografií. Na CD je množství fotografií ve formátu jpg, těchto fotografií je více než v rozsáhlejší verzi zprávy ve formátu pdf. Restaurovány štukové suprafenestry, které mají okna ve druhém patře rizalitu, štukové prvky pod týmiž okny, štukové prvky suprafenester nad okny prvního patra po celé délce fasády (nad těmito okny žulové římsy nebo festony) a štuková část hlavní římsy při jejím severním ukončení.*
22. Kladruby, klášter, nový konvent, kovové prvky na hlavní fasádě, tj. hodinový ciferník a rafije a dva chrliče s konzolami, restaurátorská zpráva, Ivan Houska a Petr Douda, Houska a Douda, pasířství, s. r. o., Buštěhrad, červenec 2011, bez inv. č. – *Hodiny ve štítu nad rizalitem, dva chrliče v podobě draků nad krajními osami rizalitu. K chrličům čtyři stránky s textem a 56 tištěných barevných fotografií. K ciferníku a rafijím tři stránky s textem a 22 tištěných barevných fotografií. Přiloženy zápisy ze dvou prohlídek*

restaurování konzol (dvě stránky s textem a dvě tištěné barevné fotografie), xerokopie staré zprávy o restaurování ciferníku a rafijí (dvě stránky), průzkum povrchových úprav konzol (viz níže) a CD. Na přiloženém CD: 11 souborů ve formátu doc, a to restaurátorský záměr k ciferníku a rafijím (viz níže), texty restaurátorských zpráv, fotografie, popisky fotografií a zápisy z prohlídek restaurování konzol včetně fotografií. Dále 157 fotografií ve formátu jpg a průzkum povrchových úprav konzol ve formátu pdf.

- 22.1. Kladruby, klášter, hlavní fasáda nového konventu, hodinový ciferník a rafije, restaurátorský záměr, Ivan Houska a Petr Douda, Houska a Douda, pasířství, s. r. o., Buštěhrad, srpen 2010. – *Pouze jako soubor ve formátu doc na CD přiloženém k restaurátorské zprávě. Dvě stránky s textem, osm barevných fotografií.*
- 22.2. Kladruby, klášter, hlavní fasáda nového konventu, kovové konzoly podírající chrlič, stratigrafie povrchových úprav, Zuzana Huzyčová, NPÚ, ústřední pracoviště, říjen 2010. – *12 stránek s textem, tabulkami a tištěnými barevnými fotografiemi a mikrofotografiemi.*
23. Restaurátorská zpráva: Restaurování omítkových vrstev průčelní fasády Nového konventu v Kladrubech, Václav Štochl, Marcel Hron a Eva Haškovcová, srpen 2011, bez inv. č. – *17 stránek s textem a 24 tištěných barevných fotografií. Na přiloženém CD restaurátorská zpráva ve formátu pdf.*
24. Restaurátorská zpráva a fotodokumentace: Fasáda Nového konventu v Kladrubech u Stříbra: Pískovcové prvky, Bohumil Pánek a Karel Krátký, září 2011, bez inv. č. – *Šest stránek s textem, 42 tištěných barevných fotografií. V textu vloženo dalších 11 tištěných barevných fotografií. Na přiloženém CD text zprávy ve formátu doc s vloženými fotografiemi a 56 fotografií ve formátu jpg. Restaurovány kartuš nad hlavním portálem, v níž je litinový znak Windischgrätzů, a hlavice pilastrů. Restaurován i litinový znak.*
25. Restaurátorská zpráva a fotodokumentace: Fasáda Nového konventu v Kladrubech u Stříbra: Žulové prvky, Bohumil Pánek a Karel Krátký, září 2011, bez inv. č. – *16 stránek s textem, 33 tištěných barevných fotografií. V textu vloženo dalších 10 tištěných barevných fotografií. Na přiloženém CD text zprávy ve formátu doc s vloženými fotografiemi a 112 fotografií ve formátu jpg. Restaurován sokl, římsy průběžné (hlavní je zčásti štuková), římsa nad hlavním portálem, římsy a frontony nad okny v prvním patře, římsa štítu, sokl a pilířky atiky, okna atd.*

V Národním archivu, v Prvním oddělení, ve sbírce stavebně historických průzkumů:

1. Kladruby, klášter, stará prelatura, dílčí stavebně historický průzkum, Jan Anderle, 1997, inv. č. 219. – *V anotaci: Dílčí průzkum zaměřený na projevy etap před finální barokní úpravou areálu.*

NKP Zámek Kozel

V plánové sbírce NPÚ ÚP v Praze:

1. Kozel, zámek, fotografie dokumentující restaurování 14 olejomalb, F. S. Tvrdý, v přírůstkové knize uveden rok 1954, inv. č. SPPOP-13588. – *38 černobílých fotografií s popisky, seznam fotografií (jedna stránka). Všechny olejomalby jsou na plátně a ze svozu ze zámku Křimice. V seznamu nazvány takto a s těmito inventárními čísly, autoři neznámí: Alegorie Afriky (inv. č. 50), Alegorie Ameriky (51), Krajina s jezdci (455), Krajina (456), Žena obětující oheň (459), Žena s modelem chrámu (463), Krajina s bitevním výjevem I (510), Krajina s bitevním výjevem II (514), Přístav (520), Město u řeky*

- s mostem (521), Krajina s vojáky (530), Válečná kořist (535), Zámek u jezera (537), Hrad u jezera (542), Válečné koráby (553).
2. Kozel. Záznam o opravě 5 závěsných obrazů barokních mistrů ze zámku Kozel, Ludmila Slánská, 1959, inv. č. SPPOP-13589 a SPPOP-13590. – *Dvě stránky se záznamem, 20 černobílých fotografií. Olejomalby na plátně, ve zprávě uvedeny takto: M. F. Chvátal: Krajina s řekou a pastevci, týž: Krajina s řekou a rybáři, barokní malíř: Bitva, [pravděpodobně týž] barokní malíř: Bitva, středoevropský malíř kolem 1700: Romantická krajina.*
  3. Kozel, zámek, čtyři olejomalby zobrazující výjevy z jezdeckých bitev, restaurátorská zpráva, J. Zmeškalová, F. Hodonský a jiní, Státní restaurátorské ateliery, 1987, bez inv. č. – *Pět stránek se zprávou, 16 černobílých fotografií. Přiložen protokol o převzetí restaurovaného díla (dvě stránky). Olejomalby na plátně, z přelomu 18. a 19. století, autor či autoři neznámí, ze svozu ze zámku Křimice. Inv. č. obrazů: KZ 984, KZ 1005, KZ 1006 a KZ 1210. Jsou to odlišné obrazy než ty dva shodně nazvané Bitva, restaurované Ludmilou Slánskou a uvedené pod č. 2.*
  4. Kozel, zámek, 16 olejomalb, restaurátorská zpráva, Zdeněk Čechovský, Stanislav Mikyska, Jiřina Císařová a jiní, Státní restaurátorské ateliery, 1988, bez inv. č. – *12 stránek se zprávou, 89 černobílých fotografií. 12 olejomalb na plátně, čtyři na deskách. Ze druhé poloviny 18. století a z doby kolem poloviny 19. století, autoři neznámí. Jednotlivé olejomalby a jejich inventární čísla: Čtyři obrazy fantastických váz, inv. č. KZ 1635 až KZ 1638, na deskách, kolem poloviny 19. století. Portrét Marie Loeffelholzové, inv. č. KZ 1639. Alegorie čtyř ročních období, inv. č. KZ 1640 až KZ 1643. Soubor šesti portrétů, podle zprávy možná lidských typů či lidí v maškarních kostýmech, ve zprávě nazvány takto: Muž v kroji, Šlechtic, Mladík, Mladá dáma, Dáma s knihou a Dáma s veverkou, inv. č. KZ 1644, KZ 1646 až KZ 1648, KZ 1650 a KZ 1651. Portrét šlechtice, inv. č. KZ 2336.*
  5. Kozel, zámek, šest portrétů vyhotovených technikou pastelu, restaurátorská zpráva, J. Kučera, J. Bartoníček a jiní, Státní restaurátorské ateliery, 1987, bez inv. č. – *Pět stránek se zprávou, 20 černobílých fotografií. Přiloženy protokol o převzetí restaurovaného díla (dvě stránky) a list s rukopisnou osnovou zprávy. Pastel na pergamenu, třetí čtvrtina 18. století, autor či autoři neznámí. Portrét Marie Terezie a pěti šlechtičen. Inv. č. pastelů: KZ 1529 až KZ 1534.*
  6. Kozel, zámek, 11 grafických listů s portréty příslušníků rodů Stadion a Schönborn, restaurátorská zpráva, Viktor Ter-Akopow, Dušan Andrš a jiní, Státní restaurátorské ateliery, 1986, bez inv. č. – *Sedm stránek se zprávou, 22 černobílých fotografií. Přiloženy restaurátorský záměr (T. Šottová, Státní restaurátorské ateliery, 1986, čtyři stránky) a dohoda o ceně restaurátorských prací (jedna stránka). Mědiryt a mezzotinta, 17. a 18. století. Inv. č. listů: KZ 880, KZ 892, KZ 904, KZ 909, KZ 917, KZ 2233, KZ 2236, KZ 2237, KZ 2243, KZ 2245, KZ 2355.*
  7. Kozel, zámek, 53 grafických listů, restaurátorská zpráva, B. Dovrtělová, Š. Stříbrská, J. Procházková a jiní, Státní restaurátorské ateliery, 1987, bez inv. č. – *17 stránek se zprávou, 53 černobílých fotografií dokumentujících stav listů před restaurováním. Přiložen protokol o převzetí restaurovaného díla (dvě stránky). Lovecké náměty, žánrové výjevy, ženské poloakty apod. Mědiryt, lept, tečkovací technika. Inv. č. listů: KZ 1401, KZ 1402, KZ 1403, KZ 1424, KZ 1428, KZ 1431, KZ 1439, KZ 1440, KZ 1446, KZ 1452, KZ 1462, KZ 1477, KZ 1484, KZ 1486, KZ 1487, KZ 1488, KZ 1489, KZ 1492, KZ 1496, KZ 1497, KZ 1498, KZ 1500, KZ 1501, KZ 1502, KZ 1504, KZ 1506, KZ 1507, KZ 1511, KZ 1512, KZ 1513, KZ 1514, KZ 1535, KZ 1558, KZ 1559, KZ 1560, KZ 1561, KZ 1562, KZ*

1589, KZ 1590, KZ 1591, KZ 1592, KZ 1593, KZ 1594, KZ 1595, KZ 1596, KZ 1610, KZ 1611, KZ 1597, KZ 1748, KZ 2261, KZ 2264, KZ 2447, KZ 2448.

8. Kozel, zámek, 17 grafických listů, restaurátorská zpráva, V. Schubertová a J. Bartoníček, Státní restaurátorské ateliery, 1992, bez inv. č. – *Při této zakázce restaurován i jeden grafický list ze zámku v Kynžvartě. Deset stránek se zprávou, 48 černobílých fotografií, na třech fotografiích list z Kynžvartu. Nesení kříže od Agostina Veneziana asi z roku 1517, nedatovaný portrét prince de Ligne, dva alegorické výjevy s amoretou a lvem a tygrem z let 1750 a 1751. Ostatní listy jsou universitní tisky z let 1722 až 1776. Na listu z Kynžvartu účastníci Vídeňského kongresu. Mědiryt, lept, mezzotinta. Inv. č. listů: KZ 940, KZ 941, KZ 942, KZ 943, KZ 944, KZ 1116, KZ 1117, KZ 1118, KZ 1119, KZ 1120, KZ 1121, KZ 1258, KZ 1259, KZ 1287, KZ 1836, KZ 1844, KZ 1845.*
9. Kozel, zámek, pět siluetových podobizen na skle, restaurátorská zpráva, Zdena Vodičková, Dušan Andrš a jiní, Státní restaurátorské ateliery, 1986, bez inv. č. – *Čtyři stránky se zprávou, deset černobílých fotografií. Přiloženy restaurátorský záměr (Vladislava Pošvová, Státní restaurátorské ateliery, 1986, tři stránky), dohoda o ceně restaurátorských prací (jedna stránka), protokol o převzetí restaurovaného díla (dvě stránky). Podobizny vyhotoveny technikou eglomizovaného skla. Inv. č. podobizen: KZ 1411 až KZ 1415.*
10. Kozel, zámek, 16 porcelánových předmětů, dvě konvičky z pálené hlíny, restaurátorská zpráva, L. Sakařová a M. Zemina, Státní restaurátorské ateliery, 1987, bez inv. č. – *Deset stránek se zprávou, 43 černobílých fotografií. Přiložen protokol o převzetí restaurovaného díla (dvě stránky). Z porcelánu figurky, pět koflíků, konvička, cukřenka atd., z 18. a 19. století, míšeňský a vídeňský porcelán. Hliněné konvičky z Číny, z 18. století. Inv. č. předmětů: KZ 2643, KZ 2711, KZ 2786, KZ 2787, KZ 2802, KZ 2803, KZ 2990, KZ 3018, KZ 3019, KZ 3058, KZ 3060, KZ 3081, KZ 3158, KZ 3168, KZ 3181, KZ 3187, KZ 3208, KZ 3210.*
11. Kozel, zámek, teploměr a tři stupnice pro barometry, restaurátorská zpráva, J. Procházková, P. Kubina a jiní, Státní restaurátorské ateliery, 1987, bez inv. č. – *Osm stránek se zprávou, devět černobílých fotografií. Přiložen protokol o převzetí restaurovaného díla (dvě stránky). Baňka a trubička teploměru osazeny na dřevěné destičce, na níž narýsována stupnice. Stupnice pro barometry jsou kolorované grafiky, ručička zachována jen k jedné stupnici. Předměty označeny dvěma inv. č.: KZ 3754 a KZ 3760.*

NKP Zámek Manětín

V plánové sbírce NPÚ ÚP v Praze:

1. Manětín. Zámek, stavebně historický průzkum, Milan Pavlík, Martin Ebel, I. Jonáková, SÚRPMO, 1990, bez inv. č. – *Předmětem průzkumu hlavní zámecká budova včetně bočního křídla, křídla kočárovny a chodby k děkanskému kostelu sv. Jana Křtitele. Průzkumový elaborát je pravděpodobně kompletní, obsahuje text a plány s vyhodnocením průzkumu.*
[Pare průzkumu je uloženo též v NPÚ ÚOP v Plzni, inv. č. 037-4-21750.]
2. Město Manětín, soubor barokních soch, návrh technologie záchrany, Jan Bárta, Jiří Rathouský a Jan Šrámek, 1996, prozatímní inv. č. 80. – *Předmětem průzkumu sochy a vázy na terase před zámkem a socha sv. Jana Nepomuckého pocházející z Doupova poblíž hřbitovního kostela sv. Barbory.*

NKP Klášter Plasy

V plánové sbírce NPÚ ÚP v Praze:

1. Státní zámek : Klášter Plasy: býv. klášterní kostel : Stavebně-historický průzkum, Mojmir Horyna, Luboš Lancinger a M. Balík, SÚRPMO, září 1979, bez inv. č. – *Neúplné pare obsahující 80 stránek s textem, chybějí plány s vyhodnocením průzkumu.*
[V NPÚ ÚOP v Plzni jednak neúplné pare ze září 1979 obsahující jen text, jednak dvou či třídílné pare z roku 1980 obsahující text, plány a fotografie.]
2. Plasy – konvent: stavebně historický průzkum: Dodatek: Rozluštění nápisu ve fresce [na západní fasádě nemocničního křídla], Luboš Lancinger, SÚRPMO, listopad 1983, bez inv. č.
[Pare též v NPÚ ÚOP v Plzni.]
3. Plasy, klášterní hospodářský dvůr, stavebně historický průzkum, Milan Pavlík, Luboš Lancinger, M. Pavlíková a M. Balík, SÚRPMO, prosinec 1974.
[Pare v NPÚ ÚOP v Plzni obsahuje text, plány a fotografie.]
4. Plasy, klášter, konvent, stavebně historický průzkum, Milan Pavlík, Luboš Lancinger, M. Pavlíková a Vladimír Uher, SÚRPMO, listopad 1975.
[Pare v NPÚ ÚOP v Plzni obsahuje text, plány a fotografie.]
5. Plasy, klášter, prelatura, stavebně historický průzkum, Milan Pavlík, Luboš Lancinger [?] a M. Pavlíková [?], SÚRPMO, listopad 1976 [?].
[Pare v NPÚ ÚOP v Plzni obsahuje text, plány a fotografie.]
6. Plasy, klášterní mlýn dříve čp. 4, stavebně historický průzkum, Milan Pavlík a Luboš Lancinger, SÚRPMO, prosinec 1978.
[Pare v NPÚ ÚOP v Plzni obsahuje text, plány a fotografie.]
7. Plasy, velká klášterní stodola, stavebně historický průzkum, Milan Pavlík a Luboš Lancinger, SÚRPMO, listopad 1979.
[Pare v NPÚ ÚOP v Plzni obsahuje text, plány a fotografie.]
8. Plasy, klášter, nádvoří, plochy se zelení, most a pozůstatky ohrazení, stavebně historický průzkum, Milan Pavlík, Luboš Lancinger, M. Pavlíková a Vladimír Uher, SÚRPMO, 1982.
[Pare v NPÚ ÚOP v Plzni obsahuje text, plány a fotografie.]
9. Zápis o opravě nástropní malby v hlavním sále bývalé prelatury v Plasech, Jiří Blažej, Praha, září 1955, bez inv. č. – *Devět stránek s textem a skicou, 54 fotografií, jedna další fotografie chybí.*
10. [Plasy, klášter, fasády konventu a prelatury a nástěnná malba na fasádě nemocničního křídla konventu, restaurátorský průzkum], Petra Hoftichová, Petr Mařík a Milena Matoušová, Státní restaurátorské ateliery, 1982 a 1983, bez inv. č. – *Vlastní zpráva na sedmi stránkách je z prosince 1982, přílohou k ní jsou laboratorní zpráva na dvou stránkách ze září 1982, fotografická reprodukce starého vyobrazení kláštera a tři fotografie. Dodatečně přiloženy dvě laboratorní zprávy z února a dubna 1983 o celkem třech stránkách. Dále přiloženy tři další fotografie a dva rukopisné listy.*
11. Kostel Nanebevzetí P. Marie: Plasy: restaurátorský průzkum fasády, Jiří Živný, Praha, říjen 1996, prozatímní inv. č. 520. – *Zkoumána západní, tj. hlavní fasáda, severní fasáda severní boční lodi, severní fasáda hlavní lodi, západní fasáda severního ramene příčné lodi, předběžně také malba ve štítu nad hlavní fasádou. Šest stránek s textem, 41 barevných fotografií, šest plánů, schéma (stratigrafie omítek a nátěrů na západní fasádě severního ramene příčné lodi).*
12. Částečný restaurátorský průzkum a technologické zkoušky na plášti kostela Nanebevzetí Panny Marie v Plasích, návrh postupu a technologie dalších prací, Václav Špale, Praha, prosinec 2000, prozatímní inv. č. 521. – *Šest stránek s textem, 48 barevných fotografií,*

- tři plány, tabulka (stratigrafie omítek a nátěrů ve vzorcích). Přiloženy tři laboratorní zprávy, vypracovali Rudolf Šlesinger a Alena Havlínová, SÚPP, září, říjen a listopad 2000, celkem osm stránek s textem a 15 barevných mikrofotografií. Zkoumána severní fasáda hlavní lodi a fasády severního ramene příčné lodi (pro srovnání odebrány vzorky i na jiných fasádách kostela).*
13. Ve svazku s prozatímním inv. č. 886 xerokopie pěti restaurátorských zpráv a jedné zprávy o řemeslných pracích:
- 13.1. [Plasy, klášterní kostel Nanebevzetí Panny Marie, malba Adorace Panny Marie ve štítu nad západní fasádou, restaurátorská zpráva], Milan Kadavý a Jiří Matějček, Praha, říjen 2004. – *Tři stránky s textem, téměř nečitelné černobílé xerokopie 18 fotografií.*
- 13.2. [Plasy, klášterní kostel Nanebevzetí Panny Marie, západní fasáda, nápisová deska nad portálem, restaurátorská zpráva], Jindřich Kovařík, Kralovice, [2004]. – *Deska a písmena z litiny, líc písmen pozlacen. Tři stránky s textem, černobílé xerokopie čtyř fotografií. Přiložena laboratorní zpráva, vypracovala Alena Havlínová, NPÚ, ústřední pracoviště, říjen 2004, jedna stránka s textem, téměř nečitelná černobílá xerokopie mikrofotografie.*
- 13.3. [Plasy, klášterní kostel Nanebevzetí Panny Marie, západní fasáda, mariánský znak nad nápisovou deskou nad portálem, restaurátorská zpráva], Jindřich Kovařík, Kralovice, s. d. [2005]. – *Měděný monogram v kruhu, pozlacený. Tři stránky s textem, černobílé xerokopie pěti fotografií. Přiložena laboratorní zpráva, vypracovala Alena Havlínová, NPÚ, ústřední pracoviště, červenec 2005, dvě stránky s textem a se dvěma téměř nečitelnými černobílými xerokopiemi mikrofotografií.*
- 13.4. Plasy: Osazení architektonických prvků koulí, váz a středového prvku s křížem na průčelí kostela Nanebevzetí P. Marie: Restaurátorská zpráva a fotodokumentace, Tomáš Rafl, Gema Art Group a. s., Praha, červenec 2005. – *Čtyři stránky s textem, černobílé xerokopie 34 fotografií. Osazeny také podstavce koulí, váz a středového prvku. Podstavce, koule, vázy a středový prvek kamenné, kříž kovový, pozlacený.*
- 13.5. [Plasy, klášter, zpráva o provedení truhlářských prací, tj. o opravě schodiště, zhotovení kopií oken a zhotovení fošnových překladů nad okny], Truhlářství Zajda, s. r. o., Stříbro, 2005. – *Jedna stránka s textem. Neupřesněno, které schodiště opraveno, která okna a překlady zhotoveny.*
- 13.6. Údaje k této zprávě viz níže u pare pod č. 14. – *Zde v kopii zprávy fotografická dokumentace jako téměř nečitelné černobílé xerokopie.*
- 13.7. Restaurátorská zpráva: Obnova fasády západního průčelí klášterního kostela Nanebevzetí Panny Marie v Plasích – restaurování dochovaných omítek, Karel Simbartl, Klatovy, prosinec 2005. – *Tři stránky s textem. Chybějící partie omítky a profilace říms doplněny, nedochované články jako voluty po stranách štítu rekonstruovány.*
14. Restaurátorská zpráva: Obnova fasády západního průčelí klášterního kostela Nanebevzetí Panny Marie v Plasích – restaurování dochovaných fragmentů gotických omítek, Karel Simbartl, Klatovy, srpen 2005, prozatímní inv. č. 768. – *Dvě stránky s textem, barevné xerokopie 22 barevných fotografií. Po stabilizaci a fotografické dokumentaci fragmenty gotické omítky překryty další omítkovou vrstvou. Xerokopie zprávy výše pod č. 13.6.*

15. Obnova vitráží: kostel Nanebevzetí P. Marie v Plasích, Antonín a Hedvika Zahálkovi, Tábor, prosinec 2005, prozatímní inv. č. 891. – *Pět stránek s textem, 40 barevných fotografií. Přiloženy dva zápisy o převzetí díla. Restaurováno zasklení prvního okna od západu ze severní boční lodi, tj. zvnějšku druhého okna od západu (první je z kůru).*
16. Ve svazku s prozatímním inv. č. 892 dvě restaurátorské zprávy:
- 16.1. [Plasy, klášterní kostel Nanebevzetí Panny Marie, nadsvětlik nad portálem ke schodišti na kůr, restaurátorská zpráva], [Antonín Zahálka, Tábor], [2005]. – *Jedna stránka s textem, 15 barevných fotografií. Dřevěný rám, buchný do olova. Schodiště je v jihozápadním koutě jižní boční lodi.*
- 16.2. Restaurování dřevěných prvků: Rám okna na severní straně v kostele Nanebevzetí Panny Marie, Plasy, Václav Veřtát, Tábor, Měšice, únor 2006. – *Jedna stránka s textem, 11 barevných fotografií, černobílé xerokopie dvou fotografií. Restaurováno první okno od západu ze severní boční lodi, tj. zvnějšku druhé od západu.*
17. Plasy: bývalý klášterní konvent: Průzkum omítkových vrstev interiérů 3. NP, Renáta Hronová, listopad 2007, prozatímní inv. č. 1016. – *Tři stránky s textem, 41 barevných fotografií tištěných ve špatné kvalitě, plánek. Přiloženy restaurátorský návrh a restaurátorský záměr, listopad 2007, po jedné stránce s textem. Průzkum proveden v místnostech 10, 12, 29 a 40 až 42. Místnost č. 29 je sál v severním pavilonu, č. 41 je sál ve východním pavilonu. Místnosti č. 40 a 42 sousedí se sálem č. 41. Místnosti č. 10 a 12 jsou za rizalitem v jihozápadním křídle. Návrh a záměr rozšířeny o místnost č. 11, která je mezi místnostmi č. 10 a 12.*
18. Prelatura kláštera v Plasech: Jan Kryštof Liška: Jákobův sen: Zpráva o průzkumu a návrh na restaurování, Martin Pavala a Josef Vojtek, Akademie výtvarných umění, srpen 2008, bez inv. č. – *Devět stránek s textem, 67 tištěných barevných fotografií, šest tištěných fotografií v ultrafialovém světle, 18 tištěných barevných mikrofotografií, vše tištěno ve velmi dobré kvalitě. Přiložen dopis Karla Strettiho, vedoucího Restaurátorské školy malířské na Akademii výtvarných umění v Praze, adresovaný tehdejšímu ministru kultury ČR (jedna stránka). Malba je na stropě nad hlavním schodištěm.*
19. Restaurátorská zpráva: Restaurování kovových ciferníků (číselníků) tzv. hodinové věže sýpky v objektu NKP kláštera v Plasích, Jindřich Kovařík, Kralovice, prosinec 2009, bez inv. č. – *Ciferníků šest, restaurovány též rafije. Číslice, rafije, výzdobné motivy sluncí a hvězd a další prvky zlaceny. Spolupracoval Václav Minařík. Fotografovali Jindřich Kovařík, Václav Minařík a Pavel Kodera. 16 stránek s textem, 47 barevných fotografií tištěných v dobré kvalitě, DVD. Na DVD: Restaurátorský záměr, viz níže pod č. 19.1. 613 barevných fotografií ve formátu jpg, které dokumentují restaurování. 13 scanů či fotografií ve formátu jpg, které dokumentují staré fotografie a vyobrazení hodinové věže (dvě staré fotografie barevné). Dvojmo plánek torza malovaného ciferníku na jižní fasádě (ve formátech doc a pdf). Zápisy ze dvou kontrolních dnů (po jedné stránce ve formátu doc), pamětní zápis (dvě stránky ve formátu doc), tisková zpráva (tři stránky ve formátu pdf, se třemi barevnými fotografiemi).*
- 19.1. Restaurátorský záměr: Restaurování kovových ciferníků tzv. hodinové věže sýpky v objektu NKP kláštera v Plasích, Jindřich Kovařík, Kralovice, září 2009. – *Soubor ve formátu doc obsahující 12 stránek s textem a 47 barevných fotografií. Fotografovali Jindřich Kovařík a Pavel Kodera.*
20. Restaurátorská zpráva: restaurování truhlářských prvků konventu kláštera Plasy – 1. etapa, Vladimír Bok, Praha, březen 2012, bez inv. č. – *Restaurována čtyři okna označená R/14 až R/17, troje dveře označené R/11L, R/12/L a R/13L a vestavěná skříň*

označená R/28. Sedm stránek s textem, 66 barevných fotografií, z nichž většina tištěna v dobré kvalitě, 2 CD. Na CD celkem 432 barevných fotografií, některé zřejmě dvojmo.

21. Restaurátorská zpráva: NKP Klášter Plasy – Konvent centrální depositář: restaurování kovových prvků, Ivan Houska a Petr Doua, Houska a Doua, pasiřství, s. r. o., Buštěhrad, duben 2010, bez inv. č. – *Restaurováno deset kusů komínových dvířek (označeny R/18P, R/19L, R/20P, R/21P, R/22L, R/23P, R/24P, R/25L, R/26P, R/27P), ocelové dveře na půdu (R/30), kování se čtyř oken (označených R/14 až R/17), kování s osmero dveří (označených R/6 až R/13), litinové zábradlí (označeno R/3 a R/4). Devět stránek s textem, 67 barevných fotografií tištěných ve velmi dobré kvalitě, přiloženy zápis z prohlídky restaurátorských prací (jedna stránka), dotaz stran průzkumu barevnosti komínových dvířek (jedna stránka), CD. Na CD devět souborů ve formátu doc, a to: v jednom souboru text restaurátorské zprávy a dotaz stran průzkumu barevnosti komínových dvířek, ve čtyřech souborech tytéž fotografie, které jsou v tištěné zprávě, jako jeden soubor zápis z prohlídky restaurátorských prací, ve dvou souborech po restaurátorském záměru, v jednom souboru čtyři restaurátorské záměry, restaurátorské záměry viz níže pod č. 21.2, 21.4 a 21.5. Dále dva průzkumy stratigrafie povrchových úprav ve formátu pdf a 92 fotografií ve formátu jpg, průzkumy viz níže pod č. 21.1 a 21.3.*
- 21.1. [Plasy, klášter, komínová dvířka v budově konventu, stratigrafie povrchových úprav], Veronika Burianová, NPÚ, ústřední pracoviště, březen 2009. – *Soubor ve formátu pdf obsahující šest stránek s textem, tabulkami a barevnými fotografiemi a mikrofotografiemi.*
- 21.2. [Plasy, klášter, ocelové dveře na půdu v budově konventu, restaurátorský záměr], Ivan Houska a Petr Doua, Houska a Doua, pasiřství, s. r. o., Buštěhrad, červen 2009. – *Soubor ve formátu doc. obsahující jednu stránku s textem a čtyři barevné fotografie.*
- 21.3. [Plasy, klášter, komínová dvířka, ocelové dveře na půdu a litinové zábradlí v budově konventu, stratigrafie povrchových úprav], Veronika Burianová, NPÚ, ústřední pracoviště, červenec 2009. – *Soubor ve formátu pdf. obsahující 11 stránek s textem, tabulkami a barevnými fotografiemi a mikrofotografiemi.*
- 21.4. [Plasy, klášter, komínová dvířka v budově konventu, restaurátorský záměr], Ivan Houska a Petr Doua, Houska a Doua, pasiřství, s. r. o., Buštěhrad, září 2009. – *Soubor ve formátu doc obsahující dvě stránky s textem a 13 barevných fotografií. V záměru uvedeno, že se týká 12 kusů komínových dvířek, jejich označení neuvedeno. Jinak se zcela shoduje se záměrem na restaurování komínových dvířek níže pod č. 21.5.*
- 21.5. [Plasy, klášter, kovové prvky v budově konventu, čtyři restaurátorské záměry], Ivan Houska a Petr Doua, Houska a Doua, pasiřství, s. r. o., Buštěhrad, září 2009. – *Komínová dvířka, ocelové dveře na půdu, okenní a dveřní kování a litinové zábradlí. Soubor ve formátu doc obsahující ke komínovým dvířkům dvě stránky s textem a 13 barevných fotografií, ke dveřím na půdu dvě stránky s textem a čtyři barevné fotografie, ke kování dvě stránky s textem a devět barevných fotografií, k zábradlí jednu stránku s textem a čtyři barevné fotografie. V záměru na restaurování komínových dvířek uvedeno, že se týká deseti kusů dvířek a uvedeno jejich označení. Jinak se záměr zcela shoduje s tím výše pod č. 21.4. Záměr na restaurování dveří na půdu upraven, původní výše pod č. 21.2.*
22. Restaurátorská dokumentace: Závěrečná zpráva: restaurátorské a kamenické opravy kamenných ostění v Klášteře Plasy, Bohumil Pánek, Říčany, [duben 2010], bez inv. č. – *Tři stránky s textem, 20 barevných fotografií tištěných ve špatné kvalitě. Přiloženo*

závazné stanovisko krajského úřadu (šest stránek). Restaurováno čtvero kamenných dveřních ostění v konventu: v prvním patře ostění označené KA-2, ostění označená KA-3 a KA-18 ve druhém patře a ostění dveří, jimiž se vchází do depositáře obrazů, označené KA-43.

23. Restaurátorská zpráva: Restaurování kovových dveří do horní části tzv. Královské kaple sýpky v objektu NKP kláštera v Plasích, Jindřich Kovařík, Kralovice, září 2010, bez inv. č. – *Spolupracoval Václav Minařík. Fotografovali Jindřich Kovařík, Václav Minařík a Pavel Kodera. Osm stránek s textem, 25 barevných fotografií tištěných v dobré kvalitě, dokumentujících restaurování, tištěné scany dvou starých fotografií, CD. Na CD 131 barevných fotografií ve formátu jpg, dokumentujících restaurování, scany dvou starých fotografií (scany jsou ve formátu jpg) a zápis z kontrolního dne (jedna stránka ve formátu doc).*

NKP Selský dvůr v Plzni – Bolevci (usedlost čp. 1)

V plánové sbírce NPÚ ÚP v Praze:

1. Bolevec (Plzeň – město) : stavebně historický průzkum, architektonické hodnocení, Jiří Škabrada, Zdeňka Němcová, SÚRPMO, 1976, bez inv. č. – *Kompletní, značně stručný elaborát. Dva svazky a plánová příloha. V kapitole Rozbor stavebního fondu o usedlosti 1 a ¼ strojopisné stránky. O usedlosti také na více místech v kapitolách Shrnutí stavebního vývoje obce a Architektonické a památkové hodnocení zástavby, tyto kapitoly mají rozsah celkem jen osm strojopisných stránek. Usedlost zachycena na sedmi fotografiích. Plány s vyhodnocením průzkumu, tj. plán se stavebně historickým vyhodnocením a plán s architektonickým a památkovým vyhodnocením mají měřítko 1 : 1000. Ve stručnosti pojednáno o celé usedlosti, jejíž části jsou dům, chlévy, stodola s kolnou, sýpka, ohradní zdi a dvě brány.*

[Pare průzkumu uloženo též v NPÚ ÚOP v Plzni, inv. č. 037-4-8119.]

NKP Kostel Nanebevzetí Panny Marie v Přešticích

V plánové sbírce NPÚ ÚP v Praze:

1. Přeštice: děk. chrám Nanebevzetí Panny Marie: stavebně historický průzkum: I. etapa – exteriér děkanského chrámu, Pavel Vlček, SÚRPMO, 1988, bez inv. č. – *19 stránek s textem, xerokopie litografie z r. 1864 zobrazující kostel, xerokopie grafického listu od Bedřicha Ohmanna z roku 1899, reprodukce tří starých fotografií (jedna před r. 1932, dvě po r. 1934). Ohmannův list nadepsán Obnova farního kostela v Přešticích, na listu návrh obnovy podán jako perspektivní výkres, na listu též půdorys kostela a reprodukována fotografie kostela. 10 stránek textu bez změny převzato do průzkumu zpracovaného v roce 1989.*
2. Přeštice: stavebně historický průzkum chrámu Nanebevzetí P. Marie a děkanství čp. 30, Pavel Vlček, Martin Ebel a M. Barešová, SÚRPMO, 1989, bez inv. č. – *109 stránek s textem, tři černobílé fotografie, xerokopie pohledu na město z roku 1722, kresebná kopie mapy stabilního katastru, čtyři půdorysy a pohled na střechy se stavebně historickým vyhodnocením, tytéž půdorysy a též pohled s architektonickým a památkovým vyhodnocením. Vyhodnocení v půdorysech vyjádřeno kolorováním, jako podkladu použito špatných tisků z rematic, obvyklé měř. 1 : 200. Geometrické schéma půdorysu kostela.*
3. Přeštice, kostel Nanebevzetí Panny Marie, dvanáct fotografií dokumentujících restaurování štukové výzdoby na fasádách, Ivan Halaška, 1992 až 1994, prozatímní inv.

č. MK84. – *Fotografie barevné. Na lístku přiloženém k fotografiím uvedeno, že restaurován i kámen, fotografiemi ale dokumentováno jen restaurování štuky. Na fotografiích reliéf Božího oka v severním štítu, andělské hlavy kolem Božího oka, monogram Panny Marie ze štukových pásků v jižním štítu, hlavice pilastru a štuková část římsy.*

NKP Hrad Přimda

V plánové sbírce NPÚ ÚP v Praze:

1. Státní hrad Přimda: Stavebně historický rozbor, Dobroslav Líbal, Josef Hyzler, Eva Holanová a M. Nikodýmová, SÚRPMO, listopad 1966, bez inv. č. – *Neúplné pare, tj. svazek obsahující 45 stránek s textem a 13 fotografií. Plány s vyhodnocením průzkumu nebyly uloženy do domácího archivu SÚRPMO, který je nyní součástí plánové sbírky NPÚ ÚP v Praze. Ve vlastní plánové sbírce jsou uloženy slepé plány pro vyhodnocení průzkumu, tj. není v nich kolorováním vyjádřeno vyhodnocení průzkumu. Jednotlivé plány: Celkový situační plán v měř. 1 : 200. Tři půdorysy věže, dva řezy věží a pohledy na všechna čtyři průčelí věže, vše v měř. 1 : 100. Inv. č. PPOP-994-5-10766 až PPOP-994-5-10770.*

[V NPÚ ÚOP v Plzni pare průzkumu včetně plánů s vyhodnocením, inv. č. 037-4-0900 a 031-4-0901.]

2. Hrad Přimda. Umělecko-historický a stavební průzkum, Václav Mencl a Anna Jarešová, SÚPPOP, 1966 (měsíc neúveden), inv. č. SPPOP-21578. – *16 stránek s textem, z toho asi na 4 a ½ stránky citace z pramenů. Přiloženo 35 fotografií, fotografoval Čestmír Šíla, 1966, inv. č. 21579. Další vyhotovení fotografií a jejich negativy ve fotografické sbírce ústředního pracoviště NPÚ.*

NKP Zřícenina hradu Rabí

V plánové sbírce NPÚ ÚP v Praze:

1. Hrad Rabí: stavebně historický průzkum, Dobroslav Líbal, Luboš Lancinger a Taťána Frumarová, SÚRPMO, 1970, bez inv. č. – *Neúplné pare o dvou svazcích, chybějí plány s vyhodnocením průzkumu. V prvním svazku 92 stránek s textem. Ve druhém svazku pět stránek s textem, fotografické reprodukce čtyř starých vyobrazení a 49 fotografií stávajícího stavu. Plány s vyhodnocením průzkumu nebyly uloženy do domácího archivu SÚRPMO, který je nyní součástí plánové sbírky ústředního pracoviště NPÚ. Předmětem průzkumu celý hrad včetně tzv. příhrádku a domku čp. 54 při jihovýchodní straně tzv. příhrádku a také kostel Nejsvětější Trojice.*

[V NPÚ ÚOP v Plzni pod inv. č. 037-4-2079, 038-4-2080 a 034-5-2081 úplné pare včetně plánů.]

2. Státní hrad Rabí. Umělecko-historický a stavební průzkum, Václav Mencl, SÚPPOP, 1972, bez inv. č. – *18 stránek s textem. Přiloženo 48 fotografií z roku 1962 a fotografická reprodukce Willenbergova vyobrazení hradu a městečka. Autorem fotografií Vojtěch Obereigner z tehdejšího SÚPPOP. Další vyhotovení fotografií a reprodukce a jejich negativy ve fotografické sbírce ústředního pracoviště NPÚ. Předmětem průzkumu celý hrad včetně tzv. příhrádku a domku čp. 54 při jihovýchodní straně tzv. příhrádku.*
3. Hrad Rabí: Kostel Nejsvětější Trojice: stavebně historický průzkum, Dobroslav Líbal, Jan Muk, Alena Lišková, Luboš Lancinger a Vladimír Uher, SÚRPMO, 1974, bez inv. č. – *31 stránek s textem, 20 fotografií, tři půdorysy se stavebně historickým vyhodnocením, pohled na střechu a pohledy na všechny fasády, všechny plány v měř. 1 : 200, vyhodnocení vyjádřeno barevně.*

- [Pare průzkumu pod inv. č. 037-4-6009 též v NPÚ ÚOP v Plzni.]
4. Město Rabí: Stavebně historický průzkum, Marie Heroutová, SÚRPMO, 1975, bez inv. č. – *Neúplné pare, chybí plán v měř. 1 : 1000 se stavebně historickým vyhodnocením. Přehled vývoje městečka podán na pěti stránkách, o hradu pojednáno na pěti stránkách, o kostelu Nejsvětější Trojice na jedné, o domku čp. 54 na polovině stránky.*
[Pare s plánem pod inv. č. 037-4-6945 v NPÚ ÚOP v Plzni.]
  5. Hrad Rabí: Stavení při druhé bráně – č. 54 : Domek čís. 53 : Stavebně historický průzkum, Dobroslav Líbal, Marie Heroutová, Alena Lišková, Otmar Mácha a Vladimír Uher, SÚRPMO, 1983, bez inv. č. – *Domek čp. 54 při jihovýchodní straně tzv. příhrádku je součástí NKP. Domek čp. 53 severně od tzv. příhrádku je ve správě NPÚ, ale není součástí NKP. K domku čp. 54 je v průzkumu 22 stránek s textem, 25 fotografií, tři půdorysy se stavebně historickým vyhodnocením, tytéž půdorysy s architektonickým a památkovým vyhodnocením, pohledy na všechny fasády, vyhodnocení vyjádřeno barevně, všechny plány v měř. 1 : 200.*
[V NPÚ ÚOP v Plzni tento průzkum rozdělen do dvou svazků. Svazek pojednávající o domku čp. 54 má inv. č. 037-4-14483.]
  6. Hrad Rabí: Stavebně historické vyhodnocení odhalených fragmentů zástavby nad konírnami, Dobroslav Líbal a Lucie Vojtišková, SÚRPMO, 1989, bez inv. č. – *Osm stránek s textem, přiložen půdorys v měř. 1 : 50 se stavebně historickým vyhodnocením, vyhodnocení vyjádřeno barevně. Konírny v dolním hradu, zapuštěny v suterénu. Předmětem průzkumu fragmenty zdíva odhalené v úrovni přízemí nad konírnami.*
[Pare pod inv. č. 037-4-20518 též v NPÚ ÚOP v Plzni.]
  7. Hrad Rabí: Stručný komentář k nálezovým plánům původního branného ochozu na severní baště velkého předhradí, Dobroslav Líbal, SÚRPMO, 1990, bez inv. č. – *Tři stránky s textem, přiložen plán ve dvojím vyhotovení. Ochoz byl při vnitřním líci bašty, údajně hrázděný, nesený trámy zazděnými v koruně zdi. Na plánu pohled na baštu shora a příčný řez zdi bašty, obojí v měř. 1 : 50. V pohledu zakresleny nalezené kapsy po trámech, otisky trámů v omítce apod., v řezu zakresleny kapsy po trámech. Jedno vyhotovení plánu s kótováním, druhé bez kótování.*
[V NPÚ ÚOP v Plzni NPÚ uloženo pod inv. č. 037-4-20203 neúplné pare bez plánu.]
  8. Restaurátorský záměr a finanční rozvaha na konservaci a restaurování kovářských prvků na kostele Nejsvětější Trojice státního hradu Rabí, Jan Korecký, 2007, bez inv. č. – *Šest stránek s textem, přiložena kopie povolení k restaurování o jedné stránce). Restaurátorský záměr se týká tří okenních mříží: v okně ze schodiště pod sakristií, po němž se sestupuje do suterénu, a ve dvou oknech ze suterénu pod kostelní lodí.*

V Národním archivu, v Prvním oddělení, ve sbírce stavebně historických průzkumů:

1. Rabí, hrad, nástupní věž, stavebně historický průzkum při opravě, Jan Anderle a Martin Ebel, 2001, inv. č. 582. – *Nástupní věž čili severní, menší věž v horním hradu, z níž byla po padacím můstku přístupná velká věž. V anotaci: Dílčí SHP podrobně sledující jevy zpřístupňované v průběhu opravy objektu tzv. nástupní věže a přilehlých konstrukcí.*
[Pare pod inv. č. 037-4-23237 též v NPÚ ÚOP v Plzni.]

NKP Jízdárna ve Světcích (Tachov)

V plánové sbírce NPÚ ÚP v Praze:

1. Tachov – Světce: jízďárna: stavebně historický průzkum, Jan Muk, Luboš Lancinger a Jan Vinař, SÚRPMO, 1980, inv. č. SPPOP-17035 až SPPOP-17038. – *Dva svazky, druhý svazek dvojmo. V prvním svazku 36 stránek s textem a 15 černobílých fotografií. Ve druhém svazku šest půdorysů, tři řezy a pohledy na všechny čtyři fasády, měř. 1 : 200. Půdorysy bez vyhodnocení, v některých uvedeno původní využití místností. – Plány v průzkumu jsou fotografické zmenšeniny plánů ze zaměření v měř. 1 : 50, které vyhotovili Svatopluk Voděra, Václav Dvořák a jiní, ČVUT, Fakulta stavební, 1979. Ač úplné pare průzkumu dvousvazkové, označeno čtyřmi inventárními čísly, protože své inventární číslo má text, fotografie, půdorysy a řezy, pohledy na fasády. Druhé pare druhého svazku bez inv. č.*

[Pare průzkumu v NPÚ ÚOP v Plzni, inv. č. 037-4-12750.]

NKP Hrad Švihov

V plánové sbírce NPÚ ÚP v Praze:

1. Státní hrad Švihov: Stavební analýsa, Dobroslava Menclová, 1951, text ve třech, plány ve čtyřech vyhotoveních, inv. č. PPOP-992-5-2220 až PPOP-992-5-2226, SPPOP-20844 až SPPOP-20854, SPPOP-20858 až SPPOP-20874, SPPOP-20877 až SPPOP-20881, SPPOP-20891 až SPPOP-20894, SPPOP-20932 až SPPOP-20936. – *Text ve třech vyhotoveních: jako rukopis (50 stránek), strojopis (54 stránek) a rozmnoženina strojopisu. Ve čtyřech vyhotoveních šest půdorysů se stavebně historickým vyhodnocením: koncept, matrice a dvojmo čistopis jako tisky vytištěné z těchto matic. V konceptu vyhodnocení vyjádřeno barevně, v čistopise kresebně. V analýze pojednáno o celém hradu včetně předhradí a vnějšího opevnění i s jeho zaniklou částí. Inventárních čísel je tolik proto, že text má osm kapitol a každé vyhotovení každé kapitoly má své inv. č., též každé vyhotovení každého půdorysu. Přiloženy dva soubory fotografií, některé plány ze zaměření z roku 1948 a některé plány z projektů oprav z konce 40. let a z let 50. Fotografií je celkem 183, jejich inv. č. SPPOP-20890 a SPPOP-20895. Další jejich vyhotovení a negativy uloženy ve fotografické sbírce ústředního pracoviště NPÚ. Více než polovina fotografií datována do let 1950 až 1962, ostatní nedatovány. Většina datovaných je z let 1952 až 1954.*
2. Švihov, hrad, stavebně historický průzkum, část textu a plány s vyhodnocením, Jan Muk, Luboš Lancinger a Hana Galíčková, SÚRPMO, 1975, zakázkové č. 0350 4900 15, bez inv. č. – *Jako xerokopie text od stránky 48 do stránky 179, tj. z textu chybí archivní rešerše. Plány obsahují pět půdorysů se stavebně historickým vyhodnocením a týchž pět půdorysů s architektonickým a památkovým vyhodnocením. Předmětem průzkumu celý hrad včetně předhradí a vnějšího opevnění, o zaniklé části vnějšího opevnění je ale pojednáno jen zcela stručně.*

[V NPÚ ÚOP v Plzni pod inv. č. 037-4-6803, 038-4-6804 a 034-1-6805 kompletní průzkum obsahující text, fotografické reprodukce nějaké staré dokumentace, fotografickou dokumentaci stávajícího stavu a plány s vyhodnocením průzkumu.]

3. NKP – SH Švihov: Restaurování dvorního průčelí jižního paláce: Projekt restaurování, Václav Girsá, Miloslav Hanzl a Daniela Javorčková, GIRSA AT, s. r. o., Dagmar Michoinová, NPÚ, ústřední pracoviště, červen 2003, zakázkové č. 23 22, pare č. 5, bez inv. č. – *Projekt obsahuje průvodní a technickou zprávu a tři plány. Vlastní průvodní a technická zpráva obsahuje 19 stránek textu. K ní přiloženy kopie Orientačního průzkumu omítek severní fasády jižního paláce SH Švihov, kopie odborného vyjádření ústředního pracoviště NPÚ a fotodokumentace. Průzkum omítek zpracovala Dagmar Michoinová, má rozsah 8 stránek s textem a s tabulkami a (protože průzkum je přiložen v kopii) s černobílými xerokopii fotografií a mikrofotografií. Fotodokumentace obsahuje černobílé xerokopie sedmi starých fotografií, které uloženy ve fotografické sbírce ústředního pracoviště NPÚ a též přiloženy k výše uvedenému elaborátu od Dobroslavy Menclové, a 16 barevných tištěných fotografií stávajícího stavu. Plány nadepsány: zaměření, nálezová situace a návrh konservace a stavebních úprav. Objednatelem projektu NPÚ ÚOP v Plzni.*
4. NKP – SH Švihov: Restaurování dvorních fasád sev. paláce, záp. křídla a hradby: Projekt restaurování (stabilisace a konservace), Václav Girsá, Miloslav Hanzl a Daniela Javorčková, GIRSA AT, s. r. o., Dagmar Michoinová, NPÚ, ústřední pracoviště, Hana Dědková, prosinec 2003, zakázkové č. 23 36, pare č. 6, bez inv. č. – *Projekt obsahuje průvodní a technickou zprávu, 10 plánů a výkaz výměr. Vlastní průvodní a technická zpráva obsahuje 19 stránek textu. K ní přiloženy tabulky výrobků (16 stránek), kopie Orientačního průzkumu omítek východní zdi, severního paláce a západního křídla na nádvoří SH Švihov, kopie zápisu z jednání a fotodokumentace. Průzkum omítek zpracovala Dagmar Michoinová, má rozsah 17 stránek s textem a s tabulkami a (protože průzkum je přiložen v kopii) s černobílými xerokopii fotografií a mikrofotografií, přiloženy tři plánky. Fotodokumentace obsahuje černobílé xerokopie sedmi starých fotografií, které uloženy ve fotografické sbírce ústředního pracoviště NPÚ a též přiloženy k výše uvedenému elaborátu od Dobroslavy Menclové, a 19 barevných tištěných fotografií stávajícího stavu. V plánech půdorys nádvoří, dvojmo pohledy na fasády, tj. jako nálezová situace a s návrhem konservace, detailní plány dveří a kovářských prvků. Výkaz výměr má rozsah 21 stránek. Objednatelem projektu NPÚ ÚOP v Plzni.*

NKP Zřícenina hradu Velhartice

V plánové sbírce NPÚ ÚP v Praze:

1. Velhartice: Státní hrad: stavebně historický průzkum, Dobroslav Líbal, Marie Heroutová, Luboš Lancinger a St. Metzkerová, SÚRPMO, 1970, bez inv. č. – *V průzkumu pojednáno o celém hradu včetně obou parkánů. Průzkumový elaborát kompletní: dva svazky a plánová příloha. V prvním svazku 70 stránek textu. Ve druhém fotografické reprodukce čtyř starých vyobrazení, fotografické reprodukce sedmi plánů z roku 1840 a 26 fotografií stávajícího stavu. V plánové příloze sedm půdorysů se stavebně historickým vyhodnocením.*

[Pare průzkumu též v NPÚ ÚOP v Plzni, inv. č. 037-4-2092, 038-4-2093, 034-5-2085.]

2. Velhartice, státní hrad: Umělecko-historický a stavební průzkum, Václav Mencl, SÚPPOP, 1971, text ve čtyřech vyhotoveních, náčrtek s vyhodnocením jen v jednom vyhotovení, inv. č. SPPOP-12863/1 až 4, SPPOP-12864. – *V průzkumu pojednáno o celém hradu včetně obou parkánů. Text má rozsah jen 11 stránek, jedno vyhotovení je strojopis, tři vyhotovení průklep. Náčrtek se stavebně historickým vyhodnocením je zcela schematický. Přiloženo 17 fotografií a fotografické reprodukce sedmi plánů z roku 1840, inv. č. 12865. Většina fotografií je z let 1962 a 1963, po jedné z let 1935, 1936 a 1958. Další vyhotovení fotografií a reprodukcí a jejich negativy uloženy ve fotografické sbírce ústředního pracoviště NPÚ.*
3. Velhartice, hrad, středověká omítka s nátěrem na mostu z předního parkánu do horního hradu, restaurátorská zpráva, I. etapa, Petra Hoftichová, Lenka Vlčková, Zdeněk Helfert a jiní, Státní restaurátorské ateliery, 1982, bez inv. č. – *Šest stránek s textem. Most odkryt archeologickým výkopem v roce 1981. Omítka jednovrstvá vápenná, nátěr vápenný.*
4. Velhartice, hrad, středověká omítka s nátěrem na mostu z předního parkánu do horního hradu, restaurátorská zpráva, II. etapa, Stanislav Slavík, Petra Hoftichová, Eva Peprná a Jiří Kuklík, Státní restaurátorské ateliery, 1983, bez inv. č. – *Pět stránek s textem, 15 fotografií.*

Nejohroženější kulturní památky Plzeňského kraje (2013)*

PhDr. Jitka Vlčková, Odbor regionálního rozvoje a územního plánu, Městský úřad Kralovice

ORP Blovice

Hořehledy, o. Spálené Poříčí

venkovská usedlost čp. 32 – KP rej. č. ÚSKP ČR 23260/4-291 – stodola a hospodářské stavení

Hradiště, o. Blovice

zámek čp. 1, areál – KP rej. č. ÚSKP ČR 45300/4-249 – obytná stavení čp. 2, 5, a 6, chlévy a stodoly u čp. 6, hospodářské stavení u čp. 2 a chlévy u mlýna

Chocenice

zámek čp. 1 – KP rej. č. ÚSKP ČR 17680/4-301

správní budova čp. 92 – KP rej. č. ÚSKP ČR 47169/4-303

soubor 2 soch – KP rej. č. ÚSKP ČR 35631/4-305 – socha sv. Vojtěcha

Komorno, o. Blovice

boží muka KP rej. č. ÚSKP ČR 37077/4-306

Těnovice, o. Spálené Poříčí

socha sv. Jana Nepomuckého – KP rej. č. ÚSKP ČR 32440/4-498

fara čp. 4, areál – KP rej. č. ÚSKP ČR 47037/4-4198 – stodola, chlévy s kolnou, ohradní zeď

VIčtejn

hospodářský dvůr čp. 1, zv. Dobiášův – KP rej. č. ÚSKP ČR 18734/4-521 – kolna, špýchar, stodola I. a II., ohrazení dvora se dvěma branami

ORP Domažlice

Bělá nad Radbuzou

tvrz čp. 66, areál – KP rej. č. ÚSKP ČR – 10960/4-5041

Domažlice, Dolejší Předměstí

městský dům čp. 70 a 73, Tovární ulice – KP rej. č. ÚSKP ČR 31247/4-2008

Chodov

venkovská usedlost čp. 40 – KP rej. č. ÚSKP ČR 51967/4-5280 – stodola

Kanice (VPZ)

zámek čp. 1, areál – KP rej. č. ÚSKP ČR 33446/4-2103

kaple Panny Marie Bolestné – KP rej. č. ÚSKP ČR 24443/4-4525

Kout na Šumavě

chalupa čp. 100 – KP rej. č. ÚSKP ČR 11147/4-5053

hospodářský dvůr čp. 59 – KP rej. č. ÚSKP ČR 20206/4-5169

---

* pakliže není uvedena část KP, jedná se o celou KP

Loučim

chalupa čp. 3 – KP rej. č. ÚSKP ČR 38868/4-2134

Modlín, o. Kdyně

bývalá rasovna čp. 7 „U Bartů“ – KP rej. č. ÚSKP ČR 104301

Otov

boží muka – KP rej. č. ÚSKP ČR 35459/4-4027

Pasečnice

venkovská usedlost čp. 38 – KP rej. č. ÚSKP ČR 27606/4-2169

Poběžovice (MPZ)

zámek čp. 1, 202, 210, 211, 230, 272, areál – KP rej. č. ÚSKP ČR 39815/4-2177 –
zámek, schodiště, kaplička

hospodářský dvůr sv. Jiří – KP rej. č. ÚSKP ČR 49651/4-5158

Šitboř, o. Poběžovice

kostel sv. Mikuláše, areál – KP rej. č. ÚSKP ČR 21241/4-2168

Štítary, o. Hostouň

kaple sv. Judy Tadeáše – KP rej. č. ÚSKP ČR 68985/4-4767

Zichov, o. Koloveč

tvrz čp. 1, areál – KP rej. č. ÚSKP ČR 25241/4-2124

ORP Horažďovice

Defurovy Lažany, o. Chanovice

zámek čp. 1, areál – KP rej. č. ÚSKP ČR 27919/4-2828

Horažďovice (MPZ)

obora na Chrástu, k.ú. Zářečí u Horažďovic – KP rej. č. ÚSKP ČR 103 928

gloriet, k.ú. Zářečí u Horažďovic – KP rej. č. ÚSKP ČR 103970

Milčice, o. Myslív

venkovská usedlost čp. 10 – KP rej. č. ÚSKP ČR 23961/4-3136

Nalžovské Hory

lesopark Prašivice, areál – KP rej. č. ÚSKP ČR 26300/4-4158 – park, zřícenina
hradu, altán

Pačejov

venkovská usedlost čp. 45 – KP rej. č. ÚSKP ČR 102594

Svaté Pole, o. Horažďovice

venkovská usedlost čp. 5 – KP rej. č. ÚSKP ČR 25164/4-2957 – chlévy I. a II.,
stodola, kolna

Svéradice

venkovská usedlost čp. 12, z toho jen sýpka – KP rej. č. ÚSKP ČR 44227/4-4321

venkovská usedlost čp. 18, z toho jen sýpka – KP rej. č. ÚSKP ČR 44228/4-4322

Těchonice, o. Nalžovské Hory

kostel sv. Filipa a Jakuba, areál – KP rej. č. ÚSKP ČR 50915/4-5231 – ohradní zeď

ORP Horšovský Týn

Blížejev

kostel sv. Martina, areál – KP rej. č. ÚSKP ČR 24194/4-2034 – opěrná a tarasní zeď, schodiště I. a II

Hlohová

mlýn Paseka čp. 44, areál – KP rej. č. ÚSKP ČR 12590/4-4880

Chotiměř, o. Blížejev

socha sv. Jana Nepomuckého – KP rej. č. ÚSKP ČR 16455/4-2037

Puclice

hospodářský dvůr čp. 2 a 22, areál – KP rej. č. ÚSKP ČR 21618/4-4214 – obytné stavení čp. 22 s chlévy, stodola

Srby

kostel sv. Jana Křtitele – KP rej. č. ÚSKP ČR 28589/4-2207

Třebnice, o. Meclov

kostel sv. Jiljí, areál – KP rej. č. ÚSKP ČR 37229/4-2243 ohradní zdivo s brankou, brána, márnice

ORP Klatovy

Dolany

tvrz čp. 2 a 50, areál – KP rej. č. ÚSKP ČR 26217/4-2859

Chlístov

židovský hřbitov – KP rej. č. ÚSKP ČR 10585/4-5005

Janovice nad Úhlavou

zřícenina hradu, areál – KP rej. č. ÚSKP ČR 23553/4-2997

Loučany, o. Javor

venkovská usedlost čp. 1 – KP rej. č. ÚSKP ČR 46145/4-3002

Měčín

zámek čp. 1, areál – KP rej. č. ÚSKP ČR 46320/4-3126

Měcholupy, o. Představ

sýpka – KP rej. č. ÚSKP ČR 31194/4-3135

Němčice, o. Předslav

tvrz za čp. 33 a 47, areál – KP rej. č. ÚSKP ČR 19669/4-3164

Neznašovy, o. Vrhavěč

tvrz Kouskova Lhota čp. 3, areál – KP rej. č. ÚSKP ČR 38614/4-3178

Nový Čestín, o. Mochtín

zámek čp. 1, areál – KP rej. č. ÚSKP ČR 19704/4-3047

kaple Nejsvětější Trojice – KP rej. č. ÚSKP ČR 30906/4-3048

Opálka, o. Strážov

tvrz čp. 1, areál – KP rej. č. ÚSKP ČR 20916/4-3201 – budova tvrze, zbytky opevnění (hradby a příkopy)

Otín, o. Klatovy

zámek čp. 1, areál – KP rej. č. ÚSKP ČR 27042/4-3209 – glorieta

Petrovice u Měčina, o. Měčín

venkovská usedlost čp. 10 – KP rej. č. ÚSKP ČR 32959/4-3213

Poleňka, o. Poleň

venkovská usedlost čp. 4 a 17 – KP rej. č. ÚSKP ČR 26730/4-3254 – bývalá sýpka
čp. 17, stodola

Švihov (OP hradu Švihov)

židovský hřbitov – KP rej. č. ÚSKP ČR 19144/4-3430 – - ohradní zeď

Tetětice, o. Bezděkov

zámek čp. 1, areál – KP rej. č. ÚSKP ČR 21750/4-3442 – kaple sv. Isidora, park

Týnec u Klatov

kaple sv. Jana Nepomuckého, zřícenina – KP rej. č. ÚSKP ČR 33376/4-3451

Veselí, o. Janovice nad Úhlavou

zámek čp. 2, areál – KP rej. č. ÚSKP ČR 103379

ORP Kralovice

Bohy, m.č. Rohy

býv. dvůr plaského kláštera čp. 17 – KP rej. č. ÚSKP ČR 30587/4-1304 –zámeček,
hospodářské budovy

Borek, o. Kozojedy

venkovská usedlost čp. 5 – KP rej. č. ÚSKP ČR 29878/4-1307 (stodola spadá)

Černá Hať, o. Mladotice

zámeček čp. 29, areál – KP rej. č. ÚSKP ČR 22183/4-1437

Hadačka, m.č. Sechutice, o. Výrov

zemědělský dvůr Sechutice čp. 14, 20, 21, areál – KP rej. č. ÚSKP ČR 14773/4-1636

Hradecko, m.č. Hubenov, o. Kralovice

hospodářský dvůr Hubenov čp. 21, areál – KP rej. č. ÚSKP ČR 18351/4-1241

Chříč

zámek čp. 1, areál – KP rej. č. ÚSKP ČR 37960/4-1263 – všechny objekty vyjma
kostela

Lednice, o. Kozojedy

bývalý klášterní dvůr čp. 1 8, areál – KP rej. č. ÚSKP ČR 47244/4-1360 – chlévy I.
a II. – jen části

Luková, o. Manětín

kostel sv. Jiří, farní - areál – KP rej. č. ÚSKP ČR 19282/4-1431 – kostel

Manětín

městský dům čp. 92 – KP rej. č. ÚSKP ČR 30231/4-1407 (zřícené SV nároží)

Manětín

kostel sv. Barbory, areál – KP rej. č. ÚSKP ČR 30966/4-1394 – kostel sv. Barbory

Nebřeziny, o. Plasy

panský dům čp. – KP rej. č. ÚSKP ČR – 29265/4-5215

Přehořov, o. Žihle

kaple Nejsvětější Trojice – KP rej. č. ÚSKP ČR 100679

Sedlec

Venkovská usedlost čp. 6, z toho jen špýchárek – KP rej. č. ÚSKP ČR 41668/4-1576

Stvolny, o. Manětín

kostel Nanebevzetí Panny Marie, filiální - areál – KP rej. č. ÚSKP ČR 22223/4-1578 – ohradní zeď

Žebnice, o. Plasy

fara čp. 1 – KP rej. č. ÚSKP ČR 40800/4-1644

Žihle

zámek, bývalá tvrz čp. 48 – KP rej. č. ÚSKP ČR 21165/4-1649

ORP Nepomuk

Budislavice, o. Mladý Smolivec

kostel sv. Jiljí, areál – KP rej. č. ÚSKP ČR 25564/4-369 – márnice, ohradní zeď se dvěma branami a brankou

fara čp. 6, areál – KP rej. č. ÚSKP ČR 44287/4-4192 – hospodářský objekt, ohradní zeď

Dvorec, o. Nepomuk

železářská huť čp. 77 – KP rej. č. ÚSKP ČR 37571/4-393 – správní budova čp. 77

Partoltice, o. Neurazy

boží muka – KP rej. č. ÚSKP ČR 32044/4-413

Přešín, o. Čížkov

mlýn čp. 44, areál – „Na Krahulici“ – KP rej. č. ÚSKP ČR 15155/4-298

Žinkovy

kostel sv. Václava, farní – areál – KP rej. č. ÚSKP ČR 18184/4-535 – celý areál vyjma kostela a kaplí I a II

ORP Nýřany

Březí, o. Pernarec

kostel Nanebevzetí Panny Marie, filiální – KP rej. č. ÚSKP ČR 25083/4-1498

Dolany (VPZ)

boží muka a smírčí kříž, soubor – KP rej. č. ÚSKP ČR 39126/4-1189 – boží muka

Hracholusky, o. Úlice

socha sv. Jana Nepomuckého – KP rej. č. ÚSKP ČR 47616/4-4216

Hůrky, o. Zahrádka

venkovská usedlost čp. 1 – KP rej. č. ÚSKP ČR 41466/4-1249 – celý areál až na obytné stavení

venkovská usedlost čp. 5, z toho jen brána – KP rej. č. ÚSKP ČR 10812/4-5028

Kaceřov (OP zámku Kaceřov)

zámek čp. 1, areál – KP rej. č. ÚSKP ČR 11239/4-1291

Krsy

boží muka – KP rej. č. ÚSKP ČR 34165/4-1335

venkovská usedlost čp. 18 – KP rej. č. ÚSKP ČR 32312/4-1341 – špýchar, chlévy, stodola, brána s brankou

Krukanice, o. Pernarec

zámek čp. 1, 10, 28, areál – KP rej. č. ÚSKP ČR 41534/4-1499

Líšťany

zámek čp. 1, areál – KP rej. č. ÚSKP ČR 37732/4-1368 – zámek čp. 1, chlévy, stodola, sušárna ovoce, kašna I. a II., park, zbytky ohrazení s vjezdem a branou a brankou

Lochousice (VPZ)

venkovská usedlost čp. 5 – KP rej. č. ÚSKP ČR 29927/4-1377

venkovská usedlost čp. 31 – KP rej. č. ÚSKP ČR 44904/4-1381 – chlévy, brána s brankou

Město Touškov (MPZ)

městský dům čp. 72, Dolní náměstí – KP rej. č. ÚSKP ČR 44306/4-4687

dům čp. 201 (bývalá šatlava) – KP rej. č. ÚSKP ČR 101333

Nekmíř

zámek čp. 1, areál – KP rej. č. ÚSKP ČR 25169/4-1463

Popovice, o. Všeruby

venkovská usedlost čp. 1 – KP rej. č. ÚSKP ČR 28606/4-1259

Trnová

chalupa čp. 2 – KP rej. č. ÚSKP ČR 51949/4-5273

Úherce

venkovská usedlost čp. 19, z toho jen kaplička Božího Těla – KP rej. č. ÚSKP ČR 22521/4-1640

Úterý (MPZ)

městský dům čp. 123, areál – KP rej. č. ÚSKP ČR 46630/4-1612 – torzo hospodářského křídla

bývalá koželužna čp. 176, areál – KP rej. č. ÚSKP ČR 10238/4-4938

Vejpřnice

kostel sv. Vojtěcha, farní – areál – KP rej. č. ÚSKP ČR 18450/4-1620 – ohradní zeď, brána I. východní, socha sv. Jana Nepomuckého, socha sv. Václava, brána II. jižní

Čerpání z dotačních titulů Ministerstva kultury ČR

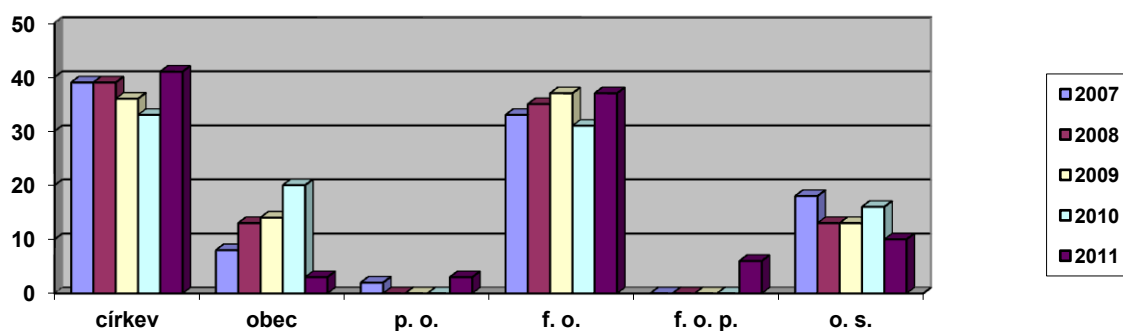
PhDr. Jitka Vlčková, Odbor regionálního rozvoje a územního plánu, Městský úřad Kralovice

Rozbory následujících dotačních titulů administrovaných Ministerstvem kultury ukazují, jak byly státní finanční prostředky vyčleněné na obnovu nemovitého kulturního dědictví děleny mezi jednotlivé skupiny vlastníků.

Havarijní program

Podíl finančních prostředků přidělených z Havarijního programu mezi jednotlivé skupiny vlastníků v Plzeňském kraji za období 2007-2011 vyjádřený v procentech

Rok	Obec	Fyzická osoba podnikající	Fyzická osoba	Církev	Občanské sdružení	Právnícká osoba
2007	8	0	33	39	18	2
2008	13	0	35	39	13	0
2009	14	0	37	36	13	0
2010	20	0	31	33	16	0
2011	3	6	37	41	10	3
Průměr	11,6	1,2	34,6	37,6	14	1,0

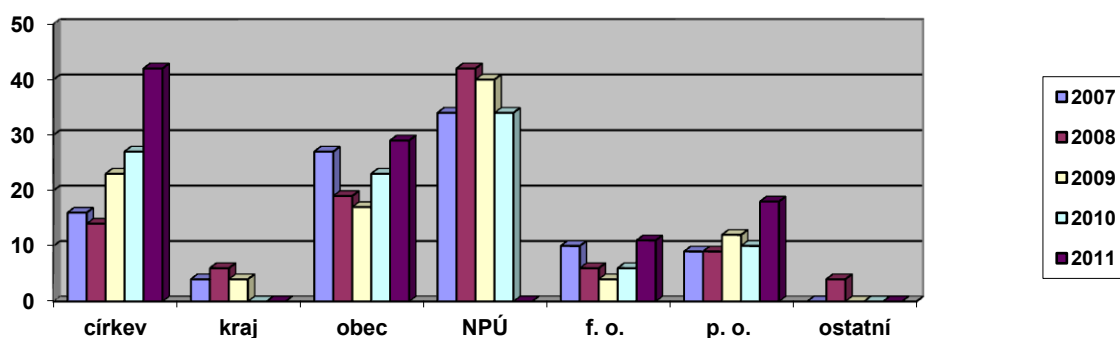
V jednotlivých rocích přiděleno Plzeňskému kraji z Havarijního programu Kč

Rok	Příspěvek MK ČR v tisících Kč
2007	6 640
2008	8 696
2009	9 061
2010	6 188
2011	6 690
Celkem	37 275

Program na záchranu architektonického dědictví

Podíl finančních prostředků přidělených z Programu na záchranu architektonického dědictví mezi jednotlivé skupiny vlastníků v Plzeňském kraji za období 2007-2011 vyjádřený v procentech

Rok	Církev	Kraj	Obec	PO MK/NPÚ	Fyzická osoba	Právnícká osoba	Ostatní (Nadace)
2007	16	4	27	34	10	9	0
2008	14	6	19	42	6	9	4
2009	23	4	17	40	4	12	0
2010	27	0	23	34	6	10	0
2011	42	0	29	0	11	18	0
Průměr	24,4	2,8	23	30	7,4	11,6	0,8

V jednotlivých rocích přiděleno Plzeňskému kraji z Programu na záchranu architektonického dědictví Kč

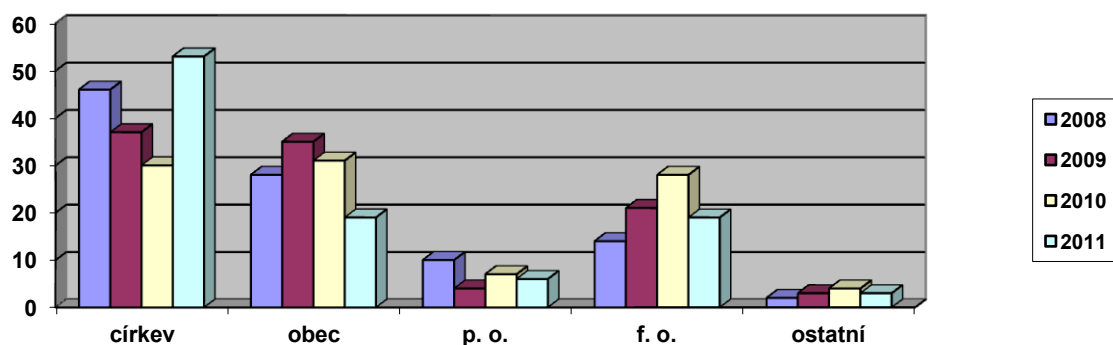
Rok	Příspěvek MK ČR v tisících Kč
2007	41 898
2008	36 749
2009	23 950
2010	19 126
2011	22 990
Celkem	144 713

Podpora obnovy kulturních památek prostřednictvím obcí s rozšířenou působností

Podíl finančních prostředků přidělených z programu Podpora obnovy kulturních památek prostřednictvím obcí s rozšířenou působností v Plzeňském kraji za období 2008-2011 vyjádřený v procentech

Rok	Církev	Obec	Právnícká osoba	Fyzická osoba	Ostatní (OS, OPS)
2008	46	28	10	14	2
2009	37	35	4	21	3
2010	30	31	7	28	4
2011	53	19	6	19	3
Průměr	42	28	7	20	3

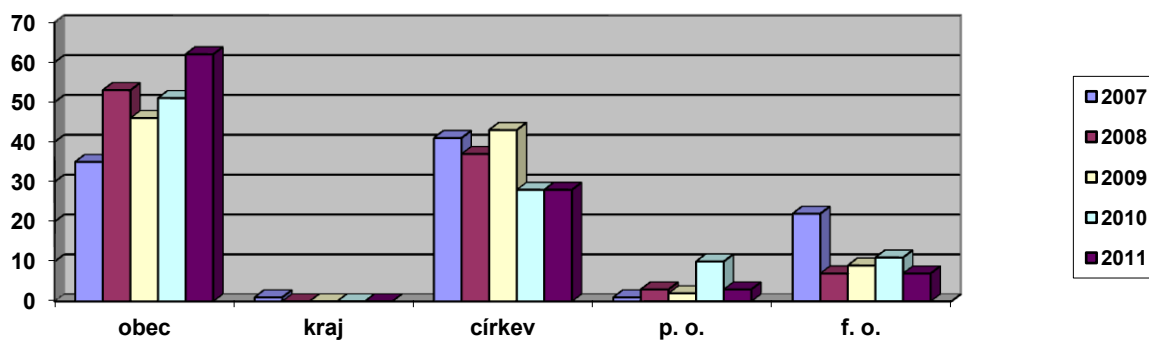
V jednotlivých rocích přiděleno Plzeňskému kraji z programu Podpora obnovy kulturních památek prostřednictvím obcí s rozšířenou působností Kč

Rok	Příspěvek MK ČR v tisících Kč
2008	16 283
2009	14 055
2010	9 957
2011	11 691
Celkem	51 986

Program regenerace MPR a MPZ

Podíl finančních prostředků přidělených z Programu regenerace MPR a MPZ mezi jednotlivé skupiny vlastníků v Plzeňském kraji za období 2007-2011 vyjádřený v procentech

Rok	Obec	Kraj	Církev	Právnícká osoba	Fyzická osoba
2007	35	1	41	1	22
2008	53	0	37	3	7
2009	46	0	43	2	9
2010	51	0	28	10	11
2011	62	0	28	3	7
Průměr	49,4	0,2	35,4	3,8	11,2

V jednotlivých rocích přiděleno Plzeňskému kraji z Programu regenerace MPR a MPZ Kč

Rok	Příspěvek MK ČR v tisících Kč
2007	6 438
2008	7 921
2009	10 135
2010	5 481
2011	5 705
Celkem	35 680

Finanční prostředky přidělené z Havariijního programu na záchranu kulturních památek občanským sdružením působícím na území Plzeňského kraje v letech 2007-2011

Obec	Okres	Památka	Příspěvek celkem v tis. Kč
Přimda (Málkov) – OS Zvon	Tachov	Zřícenina kostela sv. Apolonie a kaple Panny Marie Pomocné	1 062
Lestkov (Domaslav) – OS Domaslav	Tachov	Kostel sv. Jakuba Většího	1 250
Bor (Holostřevy) – Komunita Noe, OS	Tachov	Kostel sv. Mikuláše	540
Bezručice (Křivce) – OS MARTINUS	Tachov	Kostel sv. Martina	805
Kšice – Markyta, o. s.	Tachov	Kostel Nanebevzetí Panny Marie	445
Velhartice/Petrovice – OS Hrad	Klatovy	Špýchar	566
Bukovec – OS Náruč (zaniklo)	Domažlice	Kostel Nanebevzetí Panny Marie	539

Podpora publikační činnosti Plzeňským krajem

Plzeňský kraj podpořil vydání následujících publikací s tematikou památkové péče:

- Bukačová, Irena, 2010: Kaple s hvězdou. Kaple Jména Panny Marie v Mladoticích, Nadační fond Mariánská Týnice, Muzeum a galerie severního Plzeňska.
- Bukačová, Irena – Hamsíková, Dagmara – Hamsíková, Radana – Royt, Jan, 2010: Poklady kostela sv. Barbory v Manětíně.
- Bukačová, Irena – Fák, Jiří – Křemenák, Jiří, 2006: Paměť krajiny I. Soupis drobných památek Manětínsko-Nečtinský region,
- Bukačová, Irena – Fák, Jiří, 2007: Paměť krajiny II. Soupis drobných památek Kralovicko a Žihelsko,
- Bukačová, Irena – Fák, Jiří, 2008: Paměť krajiny III. Soupis drobných památek Plasko,
- Bukačová, Irena – Fák, Jiří, 2009: Paměť krajiny IV. Soupis drobných památek Chříčsko a Kožlansko,
- Bukačová, Irena – Fák, Jiří, 2009: Paměť krajiny V. Soupis drobných památek Dolnobělsko a Hornobřízsko,
- Bukačová, Irena – Fák, Jiří, 2010: Paměť krajiny VI. Soupis drobných památek Útersko a Bezděrovsko,
- Bukačová, Irena – Fák, Jiří, 2011: Paměť krajiny VII. Soupis drobných památek Touškovsko a Úněšovsko,
- Bukačová, Irena – Fák, Jiří, 2004: Paměť krajiny
- Foud, Karel, 2005: Tvorba a ochrana prostředí historických jader měst a obcí,
- Foud, Karel, 2007: Městské památkové rezervace a zóny v Plzeňském kraji, Plzeňský kraj ve spolupráci s NPÚ, ÚOP v Plzni.
- Kolektiv autorů: Lidová architektura, vesnické památkové rezervace a zóny v Plzeňském kraji,
- Kolektiv autorů, 2009: Slavné vily Plzeňského kraje, Plzeň.
- Kovařík, Viktor, 2006: Sochař Lazar Wideman (1697-1769) a jeho dílo v západních Čechách,
- Krčmář, Luděk – Chvátal, Tomáš, 2006: Obrazy z dějin českého zvonařství, Domažlice.
- Procházka, Zdeněk, 2005: Kaple a kapličky na Domažlicku a Horšovskotýnsku,
- Procházka, Zdeněk, 2008: Kaple a kapličky na Tachovsku a Stříbrsku,
- Procházka, Zdeněk, 2009: Příběhy vepsané do kamene aneb putování za drobnými památkami Domažlicka a Tachovska, díl II. – Barokní plastika, morové sloupy, kameník Georg Böhm, práce lidových kameníků, Domažlice.
- Soukup, Jan – Hynčík, Václav, 2012: Katedrála sv. Bartoloměje v Plzni, Plzeň.

Seznam občanských sdružení, nadací a obecně prospěšných společností Plzeňského kraje působících aktivně v oblasti záchrany a propagace kulturního dědictví

PhDr. Jitka Vlčková, Odbor regionálního rozvoje a územního plánu, Městský úřad Kralovice

ORP Domažlice

- *Občanské sdružení Tanaberk*
Péče o rozvoj poutního místa a kostela sv. Anny, organizování kulturních a společenských akcí, propagace lokality
Hájek 24, 345 06 Všeruby
www.tanaberk.cz; tanaberk@centrum.cz

- *Občanské sdružení Abraham*
Obnova a údržba židovského hřbitova v Osoblaze, rozvoj kulturního života v Poběžovicích
Smetanova 119, 345 22 Poběžovice
www.osoblaha.wr.cz; osAbraham@seznam.cz

- *Občanské sdružení pro výzkum a záchranu Nového Herštejna a hradů Plzeňského kraje*
Vodní 18, 344 01 Domažlice

- *Občanské sdružení Brůdek*
Záchrana kostelíka sv. Václava v Brůdku
Brůdek 3, 345 06 Všeruby

- *Občanské sdružení Sdružení pro záchranu historických varhan*
Obnova barokních varhan z kostela sv. Martina v Klenčí pod Čerchovem
Klenčí pod Čerchovem 301 345 34 Klenčí pod Čerchovem

- *Občanské sdružení Zvon*
Péče o zříceniny kostela sv. Apolonie a kaple Panny Marie Pomocné
Luční 119, 345 26 Bělá nad Radbuzou

- *Občanské sdružení Dobrohost*
Zámělič 43, 345 22 Poběžovice

ORP Horažďovice

- *Centrum pro dějiny sochařství Horažďovice, o.s.*
Výstavní a badatelské projekty v oblasti českého moderního sochařství,
oprava objektu čp. 81 v Horažďovicích
Prácheňská 81, 341 01 Horažďovice
www.socharstvi.info; marcelfiser@gmail.com

ORP Horšovský Týn

- *Občanské sdružení pro zachování historické památky*
Péče o kostel sv. Vavřince v Tasovicích
- *Sdružení pro obnovu kaple „Srdce Ježíšovo“ v Kocourově*

ORP Klatovy

- *Klub přátel Klatovska, o. s.*
Historie Klatovska, památky regionu, ochrana přírody, výstavnictví,
sběratelství, propagační a osvětová činnost
Čs. Legií 125/I, 339 01 Klatovy
www.kpk.klatovynet.cz; kriz.arkada@gmail.com
- *Sdružení Klatovanů v Praze*
Přednášková činnost věnovaná historii regionu
Dukelských hrdinů 563/24, 170 00 Praha 7
- *Vlastivědná společnost Regio v Klatovech*
Spolupráce s Vlastivědným muzeem Dr. Hostaše, zaměřeno na muzejnictví
a mj. i ochranu památek
Hostašova 1, 339 01 Klatovy
www.klatovynet.cz/muzeumkt/regio.asp
- *Občanské sdružení Klatovské katakomby*
Celková obnova klatovských katakomb a jejich propagace
Náměstí Míru 62, 339 10 Klatovy
www.katakomyby.cz; katakomybyklatovy@gmail.com
- *Přátele české historie*
Přednášková a publikační činnost se zaměřením nejen na region
Vančurova 46/I, 339 01 Klatovy
www.prateleceskehistorie.estavby.cz; irubas@seznam.cz
- *Otisk, občanské sdružení*
Podpora obnovy významných památek Chudenicka, ochrana přírody, obnova
hájovny a rozhledny „Na Bolfánku“

Slatina u Chudenic 22

- *Občanské sdružení Hrad*
Záchrana kulturního dědictví Velharticka
Velhartice 1, 341 42 Kolinec
www.hrad-velhartice.cz;
- *Občanské sdružení na záchranu kostela sv. Maří Magdalény ve Velharticích*
Ochrana a obnova kulturní památky, její propagace
Velhartice 199, 341 42 Kolinec
www.marimagdalena.xf.cz

ORP Kralovice

- *Občanské sdružení Gryspek pro záchranu kostela sv. Petra a Pavla v Kralovicích*
Obnova objektu, shánění finančních prostředků a jeho propagace
Náměstí Osvobození 42, 331 41 Kralovice
www.gryspek.cz; marco.tour@seznam.cz
- *Občanské sdružení Jakub Větší Žebnice*
Obnova kostela sv. Jakuba Většího a fary v Žebnici u Plas, propagace objektu
Žebnice, 331 01 Plasy
www.zebnice.cz
- *Občanské sdružení pro románský kostel v Potvorově*
Obnova románského kostela sv. Mikuláše v Potvorově, jeho propagace
Potvorov 10, 331 41 Kralovice
www.-potvorov.cz; sdruzeni@potvorov.cz
- *Spolek pro ochranu přírodní rezervace a hradu Krašova*
Obnova hradu Krašova u obce Bohy, jeho propagace a péče o přírodní rezervaci
www.hradkrasov.cz; petr.kyzlik@seznam.cz

ORP Nepomuk

- *Společnost přátel starého Nepomuka, OS*
Ochrana památek a místní historie
PhDr. Pavel Kroupa, Zelenohorská 76, 335 01 Nepomuk
<http://starynepomuk.ic.cz>

ORP Plzeň

- *Klub Augusta Sedláčka*

Celorepublikové sdružení, vědecké poznání panských sídel, jejich ochrana, pomoc při péči o ně, popularizace a publikování výsledků badatelské činnosti, pořádání přednášek a konferencí atd.

Kopeckého sady 2, 301 36 Plzeň

www.klubaugustasedlacka.cz; kas@seznam.cz

- *Klub českých turistů Plzeňského kraje*
Pobočka celorepublikové organizace
Veleslavínova 30, 301 00 Plzeň
www.plzenskykraj.kct.cz; sykora.kctbolevac@seznam.cz

ORP Přeštice

- *Spolek pro záchranu historických památek Přešticka, o. s.*
Dokumentace a propagace památek Přešticka, propagace slavných rodáků (J. J. Ryba, J. Hlávka, J. Preiss)
Masarykovo náměstí 311, 334 01 Přeštice
www.spolekprestice.cz; suss@prestice-mesto.cz
- *Zkrášlovací spolek Ptenín*
Propagace památek Ptenínska
Merklín u Přeštic, Ptenín čp. 1

ORP Rokycany

- *Sdružení pro obnovu památek v Rokycanech a okolí*
Madlonova 33, 337 01 Rokycany
- *Občanské sdružení Rokycanští patrioti*
Ochrana a obnova místního kulturního a přírodního bohatství, ochrana přírody a krajiny
Josefa Krofty 183, 337 01 Rokycany
www.rokycanstipatrioti.cz; info@rokycanstipatrioti

ORP Stříbro

- *STROM občanské sdružení Stříbro – Ostrostřelci*
Propagace města Stříbra
Plzeňská 51, 349 01 Stříbro
www.sejdemesevestanu.cz; strom@stribro.net
- *Hornicko historický spolek Stříbro, Hornický spolek Stříbro*
Obnova královské štoly a zřízení hornického skanzenu
Západní Předměstí 861, 349 01 Stříbro
www.hornickyspolekstibro.cz; k.neuberger@hornickyspolekstibro.cz

- *Markyta o.s. Kšice*
Postupná obnova kostela Nanebevzetí Panny Marie v Kšicích
Stříbro, Kšice 1
- *Občanské sdružení MARTINUS Křivce*
Postupná obnova kostela sv. Martina v Křivcích
Křivce 29, 349 53 Bezručice
www.martinus.wr.cz; martinus@atlas.cz
- *Poutníci sv. Jana Křtitele*
Stavební i duchovní obnova kostela

ORP Sušice

- *Sdružení pro obnovu rozhledny na Sedle*
Stavba a provozování rozhledny Na Sedle u Albrechtic
Podmokly 38, 342 01 Sušice
www.rozhledna-nasedle.cz/; info@rozhledna-nasedle.cz
- *Občanské sdružení Obnova a rozvoj Červené na Šumavě*
Obnova a rozvoj osady Červené na Šumavě u Kašperských hor, obnova kaple
www.cervena-na-sumave.cz/?page=obcanske-sdruzeni;
penzion.cervena@centrum.cz
- *Občanské sdružení Památník Hartmanice*
Obnova židovských památek, především synagogy a zřízení památníku
připomínajícího soužití Čechů, Němců a Židů na Šumavě
Hartmanice, 324 01 Sušice
www.hartmanice.cz/cz/obcanske-sdruzeni/; pamatnit@hartmanice.cz

ORP Tachov

- *Dubec sobě o. s.*
Obnova a ochrana kulturní památky kostela Archanděla Michaela
Třemešné-Dubeč čp. 24, 348 06 Přimda
www.dubecsobe.cz; dubecsobe@seznam.cz
- *Komunita Noe*
Obnova kostela sv. Mikuláše a fary v Holostřevch
Holostřevy 1, 348 02 Bor; Francouzská 36, 326 00 Plzeň
www.komunitanoe.cz; např. elvaf@volny.cz
- *Občanské sdružení Domaslav*
Obnova fary a kostela sv. Jakuba Většího v Domaslavi, přednášková činnost
Gerská 46, 323 23 Plzeň
www.domaslav.cz; domaslav@gmail.com

Přehled hlavních MAS působících na území Plzeňského kraje a akcí obnovy kulturního dědictví financovaného jejich prostřednictvím do roku 2012

PhDr. Jitka Vlčková, Odbor regionálního rozvoje a územního plánu, Městský úřad Kralovice

MAS	Působnost	Akce	Žadatel	Dotace v Kč
Náš region, o. s.	Útersko, Krsko, Úněšovsko, Všerubsko			
MAS Vladař, o. p. s.	Manětínsko, Nečtínsko	Manětín, část Vysočany, mlýn čp. 24 – obnova mlýnského vodního kola	O. s. Jezdecký klub Medový ranč	207 000
MAS sv. Jana z Nepomuku	Nepomucko, Spálenopoříčsko	Historie a kulturní dědictví Nepomuku	O. s. Společnost přátel starého Nepomuku	200 000
		Spálené Poříčí, zámek – zámecký park v novém	Město Spálené Poříčí	126 340
Ekoregion Úhlava, o. s.	Nýrsko a okolí			
MAS Zlatá cesta, o. p. s.	Tachovsko	Pernolec, kostel sv. Anny Samětřetí – revitalizace okolí kostela	O. s. Pernolec	58 190
		Pernolec, kostel sv. Anny Samětřetí – oprava střechy	Obec Částkov	450 000
		Lesná, kostel sv. Mikuláše – oprava stávajících vnějších výplní okenních otvorů	Pravoslavná církevní obec Lesná	456 210
		Lesná, kostel sv. Mikuláše – oprava fasády kostela, 1. část	Pravoslavná církevní obec Lesná	540 000
		Lesná, kostel sv. Mikuláše – odvodnění kostela	Pravoslavná církevní obec Lesná	180 000
		Tachov-Světce –	Město Tachov	219 000

		pokračování obnovy historické Jízdárny ve Světcích (rehabilitace malířské výzdoby SZ rondelu)		
		Tachov-Světce – obnova opěrné zdi v areálu Jízdárny ve Světcích	Město Tachov	540 000
		Milíře, kostel sv. Petra a Pavla – oprava sakristie	Pravoslavná církevní obec Milíře	153 000
MAS Radbuza, o. s.	Dobřansko, Stodsko			
Český Západ – Místní partnerství, o. s.	Stříbrsko, Plánsko, Hracholusko	Otín, kostel Jména Panny Marie – odstranění havarijních stavů	Obec Otín	996 865
		Okrouhlé Hradiště, kostel Narození sv. Jana Křtitele – obnova vnějšího pláště	O. s. Poutníci sv. Jana Křtitele	651 306
		Křivce, kostel sv. Martina – záchrana mobiliáře kostela	O. s. MARTINUS	200 000
		Čerňovice, kaple Nejsvětější trojice – rekonstrukce objektu	Obec Čerňovice	873 852
		Domaslav, fara – oprava havarijního stavu objektu	O. s. Domaslav	169 902
		Stříbro, kostel Všech svatých – oprava ochozu a schodiště věže	Město Stříbro	850 000 (NF)
		Stříbro, klášter minoritů – rekonstrukce fasád a rajského dvora	Město Stříbro	13 000 000 (NF)

		Vysoké Sedliště, kostel sv. Václava – oprava střech a rekonstrukce fasád	Město Planá	
		Úterý, kostel – oprava historických barokních varhan	O. s. BART	2 900 000
		Ostrov u Stříbra, kostel sv. Vojtěcha a Václava – celková rekonstrukce, restaurování fresek	Obec Kostelec	
		Obnova naučné historické stezky ve Stříbře	Hornicko- historický spolek Stříbro	171 000
		Vysoké Jamné, kostel sv. Jana Nepomuckého – restaurování vchodových dveří	Obec Lestkov	69 504
O. s. Aktivios	Přešticko, Blovice, Staroplzenecko, Mirošovsko	Blovice, radnice – stavební úpravy, I. etapa	Město Blovice	381 586
		Letiny, kostel sv. Prokopa – stavební úpravy krovů a střech, II. etapa	ŘKF Blovice	599 396
		Žákava – revitalizace památek místního významu	Obec Žákava	400 000
		Bolkov, kaple - oprava	Obec Bolkov	284 117
		Merklín u Přeštic, Husův dům – oprava vnějšího pláště věže	FS ČCE v Merklíně	287 689
MAS Český les, o. s.	Broumovsko, Borsko, Poběžovicko, Domažlicko	Přimda, kostel sv. Jiří – oprava objektu	ŘKF Bor u Tachova	1 350 000
		Díly, kaplička –	Obec Díly	130 500

		oprava objektu a úprava jejího okolí		
		Halže, kostel sv. Jana a Pavla – stavební úpravy věže	Obec Halže	2 039 249
		Horšovský Týn, rozhledna – revitalizace býv. poutního místa a zřízení hist. nauč. stezky	Město Horšovský Týn	1 100 000
		Klenčí pod Čerchovem, kostel sv. Martina – oprava mechanické části historických varhan		1 500 000
		Telice, býv. panský statek – rekonstrukce a využití býv. stodoly	TEREF, o. s.	1 487 307
		Holostřevy, fara – oživení fary a její využití	O. s. Komunita Noe	200 000
		Bor u Tachova, Borská loreta – stavební úpravy střechy Svaté chýše	ŘKF Bor u Tachova	736 840
		Pec, Kurzova věž – statické zajištění objektu	Klub ČT	493 939
MAS Pošumaví	Měčínsko, Prácheňsko, Kdyňsko, Klatovsko, Plánicko, Kasejovicko, Střední Pošumaví, Pošumaví, Slavník, Běleč	Předslav, kostel sv. Jakuba Většího – dokončení opravy krovu a střechy	ŘKF Plánice	927 459
		Vícenice, kaple – oprava střechy	Město Klatovy	76 978
		Klatovy – statické zajištění objektu	Město Klatovy	861 027

		na st. p. č. 485, oprava fasády č. p. 66		
		Žďár nad Chudenicemi, kostel sv. Wolfganga – oprava opěrných zdí s přístupovými komunikacemi	Otisk, o. s.	958 124
		Plánice, kostel sv. Blažeje – oprava krovu a střechy – I. etapa	ŘKF Plánice	852 420
		Švihov, kostel sv. Václava – oprava podlahy a topení v lodi kostela	ŘKF Švihov	641 588
		Městys Chudenice, zámek – instalace muzejní expozice	Městys Chudenice	1 310 173
MAS Světovina, o. p. s.	Zbirožsko, Radnicko, Kralovicko, Plasko	Dřevec, návěsní kaple – obnova objektu	Město Kožlany	264 914
		Kralovice, kostel sv. Petra a Pavla – oprava krypty a její zpřístupnění	ŘKF Kralovice	280 757
		Kralovice, márnice – celková obnova objektu	Město Kralovice	355 873
		Potvorov, kostel sv. Mikuláše – úprava zeleně na hřbitově u kostela	ŘKF Kralovice	144 184

NF – Norské fondy